

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 31^e jaargang 2015 nr.1

Inhoud

Even bijpraten	blz. 2
In memoriam Jacob Weener	blz. 5
Brenner of Zweers? Het bidprentje geeft de waarheid weer	blz. 6
Het vaderland en de vrede dienende	blz. 13
Recente geschiedenis Amerikaanse genealogie – de mondiale gevolgen	blz. 25
Oorkonden	blz. 32
Geheugen en vergetelheid	blz. 34
Gevonden op internet	blz. 34
Verslag van de Afdelingsledenvergadering van de NGV afd. Twente 8-11-2014	blz. 36
Verkort verslag ALV NGV Driebergen 29-11-2014	blz. 38
Concept jaarverslag 2014 NGV afdeling Twente	blz. 39
Uitnodiging Afdelingsledenvergadering 2015/1	blz. 44
Bijeenkomsten voorjaar 2015	blz. 45
B.W. Blijdenstein	blz. 46

**HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN**

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

Even bijpraten

Door: Jan Oude Munnink, voorzitter

Er was eens een bakker en hij bakte al jaren brood- en banket. Hij had een goede naam en veel vaste klanten. Maar de laatste jaren daalde zijn omzet en daarmee ook zijn inkomsten. Hij werd voortdurend geconfronteerd met hogere prijzen. Niet alleen van de grondstoffen, maar ook van het onderhoud aan de bakkerij. Zijn gezin had door studerende kinderen ook met hogere kosten te maken. Als het maar even kon, probeerde hij de prijs van zijn producten te verhogen. De bakker vond dat hij een ruimere marge moest hanteren om alle kosten te kunnen dekken. Daar kwam bij dat hij ook te maken kreeg met steeds meer concurrentie. Nadat eerst collega-ondernemers brood op de plank gingen leggen, werd na een aantal jaren vooral de supermarkt zijn grote concurrent. Onze bakker bleef overtuigd van de kwaliteit van zijn producten en een aantal jaren geleden besloot hij een nieuw eigen pand te kopen. Dit was niet gebouwd om als bakkerij en winkel dienst te doen, maar met de nodige aanpassingen zou het volgens de bakker wel goed komen. De bakker beseftte dat het gebouw wat ver van veel van zijn klanten verwijderd lag, maar hij was ervan overtuigd dat ze zouden afkomen op de kwaliteit van zijn producten. Toch kwamen er minder klanten. Toen klanten hem erop wezen dat de kwaliteit van het brood van anderen ook best goed was, kon hij dat niet geloven. Om te kunnen overleven verhoogde hij de prijs fors. Het liefst zou hij zijn resterende klanten willen dwingen om al zijn producten af te nemen. Hij realiseerde zich niet dat er misschien ook klanten waren die zijn producten te duur vonden of minder geïnteresseerd waren in zijn brede assortiment. Door al die prijsverhogingen liep onze bakker natuurlijk het risico dat hij voorgoed met zijn mooie producten zou blijven zitten.

Zou het ook zo gaan met de NGV? Blijven in 2016 alle leden betalen voor Gens Nostra en het Centrum in Weesp? Met andere woorden, moeten ze betalen voor producten die hen niet interesseren?

Persoonlijk heb ik geen enkele binding met Weesp. Gens Nostra verdwijnt bij mij altijd heel snel in de bak voor het gebruikte papier. Ik hoop dan ook op korte termijn de kans te krijgen om ca € 10 van het contributiebedrag te aftrekken. Bij een bakker hoef ik immers ook niet alle producten af te nemen.

Realiseert het hoofdbestuur zich wat het betekent dat ruim 25% van de leden tegen de begroting 2015 heeft gestemd of gaat het hoofdbestuur gewoon over tot de orde van de dag? Beseft het hoofdbestuur wel dat de kracht van de vereniging in belangrijke mate afhangt van de activiteiten van de afdelingen? Is het hoofdbestuur zich ervan bewust wat het betekent voor de leden in het buitenland die geconfronteerd worden met een stijging van € 30 om Gens Nostra te mogen ontvangen? Waarom moeten zij € 3 betalen voor digitale verzending? Gezinsleden, die eigenlijk niets kosten krijgen ook in 2015 een verhoging van € 2. We zouden over andere verhogingen net zulke kritische vragen kunnen stellen. Maar de meest kritische vraag aan het hoofdbestuur is wel: hoe is de liquiditeit van de vereniging en in hoeverre is die liquiditeit gebaseerd op de reserves van afdelingen?

Misschien wordt het wel tijd om de afdelingen een grote mate van autonomie – ook in financiële zin – te geven en van de landelijke vereniging een federatief verband te maken.

Bij onze afdeling is al duidelijk zichtbaar geworden dat leden niet tot elke prijs lid blijven van de NGV. In twee maanden tijd is het aantal leden met ca. 10% gedaald. Natuurlijk betreft het ook leden die helaas overleden zijn, maar de aanwas van nieuwe leden was en is minimaal.

Onze afdeling heeft afscheid moeten nemen van onze tekenares mevrouw Beltman. Gelukkig hebben we Fons van Schoot bereid kunnen vinden om, als er ruimte is, ons blad van illustraties te voorzien.

Otto Huizinga heeft besloten te stoppen met zijn werkzaamheden voor de redactie. Otto heeft bijna vanaf het begin van de vernieuwde Twente Genealogisch onze gezamenlijke hobby met zijn bijdragen ondersteund. Een aantal keren heeft hij voor de afdeling bovendien een lezing gegeven. Namens het bestuur bedank ik Otto voor zijn inzet voor de afdeling Twente. Bent u misschien degene die voor

Twente Genealogisch de rubriek 'Nieuwe leden stellen zich voor' wilt verzorgen? Op jaarbasis gaat het om ca. 10 personen die zich aanmelden als nieuw lid.

Deze keer wil ik hier ook een oproep plaatsen voor het aanleveren van artikelen voor Twente Genealogisch. Ook 2015 is weer een bijzonder jaar. Het is op 13 februari 2015 tweehonderd jaar geleden dat Nederland en België werden samengevoegd tot het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, onder het erfelijk bewind van koning Willem I. Dit jaar zit de eerste wereldoorlog (100 jaar geleden) in het tweede oorlogsjaar. En, de oorlog 1940-1945 is nog maar 70 jaar achter de rug. Misschien zijn er onder onze leden mensen die deze laatste oorlog bewust hebben meegemaakt. Die verhalen moeten vastgelegd worden en Twente Genealogisch is daar een uitstekend medium voor. Of misschien heeft u uit de overlevering verhalen van een favoriete voorouder. Graag zouden we bij dergelijke artikelen genealogische gegevens willen vermelden op onze website. Een kwartierstaat bij een bijdrage is dus meer dan welkom.

Tenslotte wil ik u er op attent maken dat ongeveer 75% van de leden bereikbaar is via de mail. We kunnen dus 1 op de 4 leden niet bereiken via de maandelijkse nieuwsbrief van de secretaris en ... we kunnen u ook niet bereiken als er een lezing onverwacht niet door zou gaan. Daarom hierbij het dringende verzoek om, indien aanwezig, uw e-mailadres door te geven en om wijzigingen in uw e-mail account te melden. Ook de afdeling Twente ontkomt niet aan het digitale tijdperk. We hopen dat u zichzelf dus niet buitenspel plaatst.

In memoriam Jacob Weener

Door: Frans J.M. Agterbosch.

Op 19 december 2014 is Jacob Weener overleden. Jacob Weener, door ons allen Jack genoemd, heeft zich zeer verdienstelijk gemaakt als begeleider in ons Genealogisch Informatiecentrum Twente het zogenaamde GIT. Vrijwel vanaf de start van het GIT heeft hij zijn bijdrage geleverd. Hij was zeer accuraat en had vaak "dienst" bij de bemensing van ons informatiecentrum. Jack deed zelf ook veel genealogisch onderzoek en heeft deze gegevens in drie dikke familieboeken vastgelegd. Hij was ook zeer regelmatig, vaak samen met zijn vrouw Ini, aanwezig op de lezingenmiddagen. Uit een interview in het Hengelo's Weekblad ter gelegenheid van de opening van het GIT is zijn markante uitspraak: "Volgens mijn vrouw is het een morbide hobby". En hij vervolgt "Ik ben alleen maar met de doden bezig", om te eindigen met de lijfspreuk "zonder verleden, geen heden". Jack Weener is 82 jaar geworden. Wij zullen hem als een plezierige en deskundige medegenealoog en mens blijven herinneren.

De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

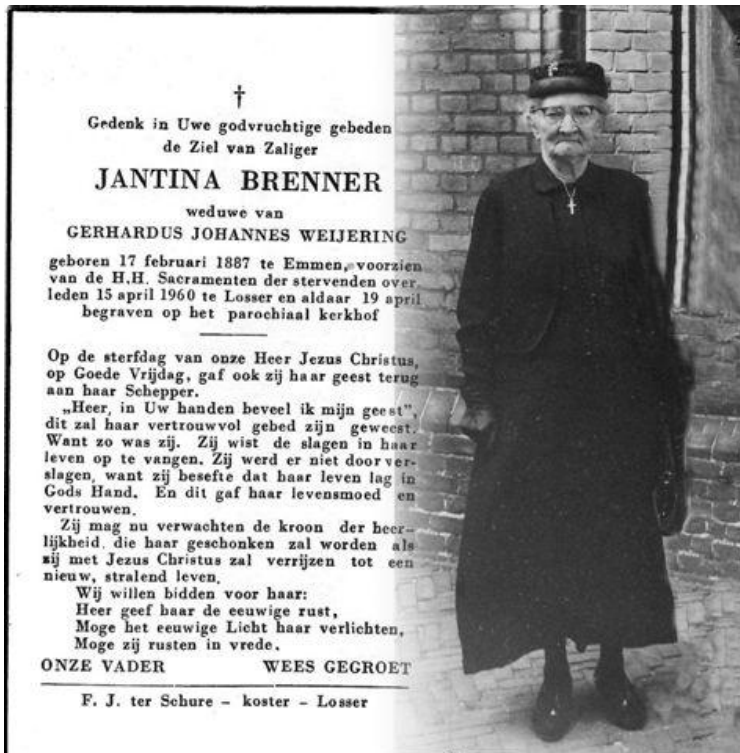
HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN   *VERZEKERINGEN*   *BELASTING ADVIES*

Reygerhoftehoek 68 7546 KC Enschede info@definancielemanagers.nl www.definancielemanagers.nl	Telefoon 053 4782053 Mobiel 0653960460
---	---

Brenner of Zweers? Het bidprentje geeft de waarheid weer

Door: Marieken Scholten

In december 2012 kreeg ik de vraag voorgelegd of in het bestand van de afdeling Twente ook het bidprentje voorkwam van Gerardus Johannes W(e)ijering. Daarbij werd het bidprentje van zijn vrouw meegestuurd; Jantina Brenner. Met geboorte en overlijdensdata erop.

Nee, helaas, dat hadden we niet, en tot nog toe heb ik zijn overlijden niet kunnen traceren.

Ook niet van het koppel kinderen dat uit dit huwelijk was ontsproten. Ze waren in Losser getrouwd en woonden (en

werkten) waarschijnlijk langere tijd “in de Pruis”, zoals zovele Lossenaren.

In ons bestand bevindt zich wel een bidprentje van de zuster van Jantina, Helena Johanna Brenner.

Ook met geboorte- en overlijdensdata en de namen van de partners leverde zoeken op beide namen in (toen nog) Genlias, geen enkele hit op. Dan maar naar Drenlias, waarin ik de geboorten kon opzoeken. Onder de naam Brenner geen enkele hit. Vervolgens gezocht op voornaam en geboortedatum. Bij beide vrouwen kwamen de gegevens als volgt:

“Helena Johanna Zweers, geboren te Noordbarge (Emmen) op 20-03-1879, dochter van Jan Zweers, beroep: arbeider, en Aleida van Mook, beroep: zonder.”

“Jantina Zweers, geboren te Emmen op 17-02-1887, dochter van Jan Zweers, beroep: arbeider, en Aleida van Mook, beroep: zonder.”

Scans van deze akten waren nog niet aanwezig. Nu kon ik echter wel de trouwakte van de zusters vinden. Daar stond bij beiden in:

“... en heeft de bruid onder eede verklaard, dat zij niet in de mogelijkheid is de akte van overlijden van hare vader of eene akte van bekendheid ter vervanging derzelve overteleggen daar zij en hare bloedverwanten met de plaats en den juisten tijd van dat overlijden onbekend zijn.” In alle trouwakten van de kinderen die in Emmen in het huwelijk Zweers-van Mook waren geboren, stond dezelfde vermelding. Verdere gegevens kon ik op dat moment (digitaal) niet vinden, maar het bleef knagen.

Onlangs las ik dat het Drents Archief bezig is met een “grote digitaliseringsslag”, waarbij sinds kort de bevolkingsregisters online zijn gebracht. Deze zijn via de nieuwe website “Alledrenten” te raadplegen. Eerst heb ik daarin gezocht naar mijn eigen voorouders die bij de Maatschappij van Weldadigheid waren ondergebracht. Daarna kwamen de “Brennerzusters” weer in mijn gedachten.

Allereerst een zoekactie opgegeven via Google op “Jantina Brenner”, wat me bij de bidprentjes van de Historische Kring Losser bracht. Daar stonden nog meer “Brenners”:

- Brenner, Christina (de Jong);
- Brenner, Helena Johanna (ter Braak en de Kruijf);
- Brenner, Jantina (Weijering);
- Brenner, Johannus Petrus;
- Brenner, Margaretha (Weijering).

Ik bekeek ze allemaal en het prentje van Johannes Petrus Brenner (zie afbeelding 2) met grote verbazing. Hij staat daarin vermeld als echtgenoot van Aleida van Mook en geboren te Schagen. Ra, ra! Gauw zijn overlijdensakte opgezocht. Daarin stond dat hij ongehuwd was en geboren te 's Gravenhage. Dat laatste kan inderdaad een verschrijving zijn van Schagen. Maar gehuwd met Aleida? Niets te vinden. Mogelijk in Duitsland?

Verder gezocht via Drenlias. De opdracht zoeken op Zweers en Mook leverde 28 (dubbele) hits op. Allereerst het huwelijk van Aleida met Jan Zweers. Ze trouwen in 1873, waarbij de bruidegom aangeeft de kunst van het schrijven niet machtig te zijn. Verder geen bijzonderheden. Vervolgens de geboorten (9) en overlijden (2) van de kinderen. Bij mijn eerdere zoektocht kwam ik daar niet verder mee. Nu zijn de scans van de akten gekoppeld en dat bracht licht in de duisternis. Het eerste kind werd aangegeven door de vader, Jan Zweers. Het kind werd vernoemd naar zijn grootvader, Klaas. Hij werd geboren één maand na de voltrekking van het huwelijk van Jan en Aleida in 1873. Uit het Bevolkingsregister blijkt dat Jan Nederlands Hervormd en Aleida Rooms-Katholiek was. Dat zal bij de familie waarschijnlijk niet lekker hebben gelegen. Het gezegde was immers: *"Twee geloven op een kussen, daar slaapt de duivel tussen"*.

Dan de andere kinderen. Tussen de geboorten van het eerste en het tweede kind, zit een periode van vier jaar. Tamelijk veel bij een gedwongen, "dus" vruchtbaar, huwelijk. De geboorteaktes lichten de sluier van het geheim op.

Daar staat klip-en-klaar vermeld :

"Aangever: Jan Brenner, tijdelijk verblijfhoudende te noordbarge, gemeente Emmen [...] die verklaarde dat Aleida van Mook zonder beroep verblijfhoudende te noordbarge gemeld, echtgenoot van Jan Zweers, van beroep arbeider, wiens woonplaats niet bekend is den [...] ten huize van comparant-aangever te noordbarge, meergemeld."

Bij de volgende kinderen staat vermeld: *"Jan Brenner, bij de bevalling tegenwoordig geweest [...] kleermaker van beroep, wonende te noordbarge, in de gemeente Emmen"*.

De rest van de tekst is als boven.

Uit het bevolkingsregister van Emmen van 1859-1885 blijkt dat het gezin van Jan Zweers met Aleida van Mook en zoon Klaas op 10 september 1874 vertrokken was naar Lingën (Pruisen). In potlood staat erbij gekrabbeld: *"Volgens verklaring van de vrouw aldaar ca. ¼ jaar gewoond, en is zij daarop naar Emmen teruggekeerd"*. In het bevolkingsregister van 1885-1904 komt Jan Zweers niet voor bij de inschrijving van Aleida met haar kinderen. Wel staat bij Aleida bij de "Burgerlijke

Staat" vermeld: "*met Jan Zweers wiens woon of verblijfplaats niet bekend is*". Jan Zweers was kennelijk met de noorderzon vertrokken. Het huwelijksleven had maar kort stand gehouden. Het wettelijk huwelijk levenslang. Ontbinding van het huwelijk op grond van verlating was niet mogelijk. In het Burgerlijk Wetboek van 1838 werden vier gronden voor scheiding omschreven: overspel, curatele op grond van verkwisting, veroordeling wegens misdrijf tot gevangenisstraf van vier jaar of meer, en mishandeling. Verlating kwam er niet in voor en kennelijk kon men iemand ook niet dood laten verklaren. Een huwelijk tussen Aleida en Jan Brenner was daarmee niet mogelijk.

Alleen het eerste kind van Jan Zweers en Aleida van Mook, is daadwerkelijk een kind uit dit huwelijk. Bij alle acht volgenden is Jan Brenner de biologische vader, en Jan Zweers de wettelijke. Daarom staan alle kinderen in de door gemeenten afgegeven documenten als "Zweers" te boek. Alleen bij hun overlijden kon op de bidprentjes daarvan afgeweken worden en de daadwerkelijke vader/echtgenoot benoemd worden .

Het gezin Brenner-van Mook vertrok op 2 juni 1899 naar Losser, nadat enige kinderen hen daarin al waren voorgedaan. In het Bevolkingsregister van Losser van 1900-1920 komen ze allemaal voor. Het waren echte zwervers op zoek naar arbeid. Zo werden de drie oudste kinderen van Klaas Zweers (de enige echte Zweers) geboren in Losser (1899) , Epe-Pruisen (1901) en Emmen (1903).

De moraal van dit verhaal: zoek **altijd** de oorspronkelijk akten op! Het kan een heel ander beeld geven, dan de uittreksels suggereren.

Gezinskaart Zweers/Brenner – van Mook

Aleida van Mook is geboren op 07-06-1853 in Dalen en overleden op 02-02-1940 in Losser.

Dochter van Johannes Franciscus van Mook, beroep: arbeider en Margaretha Scholten.

(1) trouwde op 20-07-1873 in Emmen met **Jan Zweers**. Jan geboren op 06-05-1843 in Stad Hardenberg. Overlijden onbekend

Zoon van Klaas Zweers, beroep: arbeider en Zwaantje Poulie .

(2) ging samenwonen met **Johannes Petrus (Jan) Brenner**. Geboren op 08-04-1842 in 's Gravenhage en overleden op 16-02-1915 in Losser.

Zoon van August Joseph Brenner, veldwachter en Helena Johanna Crollart, naaister.

Kind van Aleida en Jan:

1 Klaas Zweers, geboren op 19-08-1873 in Emmen, overlijden onbekend.

Trouwde op 19-11-1897 te Emmen met Aaltje Siekmann.

Kinderen van Aleida en Johannes:

2 Theresia Zweers, geboren op 12-08-1877 in Emmen, overlijden onbekend.

Trouwde op 23-05-1899 te Emmen met Willem Arie Koller.

3 Helena Johanna Zweers, geboren op 20-03-1879 in Emmen en overleden op 13-02-1965 in Losser.

Trouwde(1) op: 19-07-1904 te Emmen met Joannes Antonius de Kruijff.

Trouwde (2) op: 18-11-1919 te Losser met Bernard ter Braak.

4 Margaretha Zweers, geboren op 24-09-1881 in Emmen en overleden op 27-10-1883 in Emmen.

5 Margaretha Zweers, geboren op 30-01-1884 in Emmen en overleden op 04-01-1966 in Losser.

Trouwde op: 23-04-1907 te Losser met Johannes Hermannus Wijering.

6 Jantina Zweers, geboren op 17-02-1887 in Emmen en overleden op 15-04-1960 in Losser.

Trouwde op: 04-08-1908 te Losser met Gerardus Johannes Wijering.

7 Christina Zweers, geboren op 21-05-1891 in Emmen en overleden op 06-12-1944 in Losser.

Trouwde op: 06-06-1913 te Losser met Fedde de Jong.

8 Jacobus Zweers, geboren op 27-01-1893 in Emmen en overleden op 13-01-1898 in Emmen.

9 Alida Daantje Zweers, geboren op 13-04-1895 in Emmen en overleden op 21-03-1939 in Losser.

Trouwde op: 12-05-1914 met Johannes Hermannus Tiethoff.

Geraadpleegde bronnen:

Archief bidprentjes afdeling Twente NGV

Archief bidprentjes Historische Kring Losser

WieWasWie en Genlias

Drenlias

Wikipedia

Het vaderland en de vrede dienende

Door: Jan Boerrigter

Aan het einde van de tweede wereldoorlog koos een flink aantal jongemannen ervoor zich aan te melden als oorlogsvrijwilliger om Nederlands-Indië te helpen bevrijden. Dit artikel beschrijft de lotgevallen van één van hen, een volle neef van mijn vader. Zijn verhaal is mogelijk exemplarisch voor velen van zijn generatie.

Pieter Jacobus (Piet) Boerrigter is op 16 oktober 1924 te Ambt Hardenberg geboren als zoon van Herman Boerrigter en Berendina Steutel. Hij heeft vrijwel zijn hele leven als militair gediend. Eerst als oorlogsvrijwilliger in het toenmalige Nederlands-Indië, en later als vrijwilliger bij het Nederlands Detachement van de VN troepen in Korea, waar hij kort na zijn aankomst is gesneuveld.

Dit artikel gaat over zijn militaire loopbaan vanaf 1945 tot zijn overlijden in 1951. Veel gegevens zijn afkomstig uit zijn personeelsdossier van het Ministerie van Defensie, dienst IVENT te Kerkrade. Daarnaast leverde een zoektocht op internet een enorme schat aan bruikbare informatie op.

Voor zijn indiensttreding bij de Koninklijke Landmacht was Piet kantoorbediende in Almelo. Hij werkte als klerk-kopiist bij A.F.A. Oostermeijer, Grootestraat 148 en woonde thuis bij zijn ouders aan de Violierstraat.

Hij heeft van 1 april 1945 t/m 31 juli 1945 als lid gediend bij de Binnenlandse Strijdkrachten, Gewest 4 Overijssel, district Twenthe, Plaatselijk Commando Almelo, Strijdend Gedeelte. Hij heeft zich wel erg laat aangemeld: vlak voor de bevrijding van Almelo op 4 april.

Oorlogsvrijwilliger Koninklijke Landmacht 1945-1948 (Ned. Indië)

Op 1 augustus 1945 is hij overgegaan naar de Koninklijke Landmacht als oorlogsvrijwilliger en op dezelfde datum in werkelijke dienst gekomen. Hij werd ingelijfd op voet van dienstplichtige bij het 1e bataljon 10e Regiment Infanterie voor de eerste militaire oefening. Op 13 september 1945 werd Piet

geplaatst bij de 1e compagnie van het 4e bataljon Regiment Stoottroepen (1-IV RS), dat gelegerd was in de Van Horne Kazerne in Weert.¹ Kort daarna heeft hij zijn verbandakte getekend en werd hij bevorderd tot tijdelijk soldaat eerste klasse.

Op 30 november 1945 vertrok het bataljon naar Engeland. Met de 'Prins Charles' werd de overtocht van Oostende naar Dover gemaakt. Vandaar ging het per trein naar het kamp 'Ramillies Barracks' in Aldershot (in het graafschap Hampshire in zuidoost Engeland), voor een aanvullende opleiding en het ontvangen van de noodzakelijke uitrusting.²

Op 31 december 1945 vertrok het bataljon (samen met andere eenheden) met het troepentransportschip MS "Alcantara" vanuit Southampton naar Nederlands-Indië. Maar door het geallieerde oppercommando in Zuidoost Azië werden Nederlandse troepen niet toegelaten op Java en Sumatra en moest er worden uitgeweken naar Malakka (het huidige Maleisië).

Oefening in het kamp Chaah

---

1 Het 4e bataljon Regiment Stoottroepen (later het 8e bataljon RS genoemd) is geformeerd op 20 augustus 1945 in Weert, uit OWV'ers uit het hele land. Na de opleiding in de van Horne Kazerne aldaar vertrok het naar Engeland. De Indische periode van (IV) 8 RS is vastgelegd in de boeken "Het reizende bataljon" en "Duizend dagen Indië". Bovendien is er een bijbehorende website waarop heel veel verhalen en foto's staan. Vanwege de vele omzwervingen in Ned. Indië werd 8 RS ook wel het 'reizende bataljon' genoemd.

2 Boek "1000 Dagen Indië", blz. 20.

Op 24 januari 1946 kwam het schip aan op de rede van Singapore. Met de trein en later met wagens ging de reis verder naar Chaah (tussen Kuala Lumpur en Singapore), naar een oud Japans vliegveld.³

*Oefeningen in het kamp Chaah*⁴

---

3 Boek "1000 Dagen Indië", blz. 26-31.

4 Beeldbank Nationaal Archief, www.gahetna.nl, trefwoord Chaah 1946.

Hier volgde het bataljon een tropenopleiding en werd het omgevormd tot een gevechtsbataljon. Ook kreeg het vlak voor vertrek nieuw wapen-, verbindings- en transportmaterieel. Op 13 februari 1946 werd 8 RS verplaatst naar Sagil (160 km van Singapore) en op 7 maart 1946 vertrok het vandaar weer naar Singapore.

Op 9 maart 1946 vertrok 8 RS uit Singapore. Een deel van het bataljon ging naar Celebes, een ander deel naar Morotai en de 1^e compagnie (waartoe Piet behoorde) ging met de Hr. Ms. "Piet Hein" verder naar Hollandia (Nieuw-Guinea).⁵ Op 25 maart 1946 kwamen ze daar aan.

Op Nieuw-Guinea hadden de pelotons verschillende standplaatsen: Hollandia, Sorong, Manokwari en Sarmi. Hier moesten de enorme Amerikaanse voorraden bewaakt worden, die door de Nederlandse regering waren gekocht. Bovendien moesten Japanse krijgsgevangenen gescreend worden alvorens zij naar huis konden worden gestuurd.⁶ Piets peloton was in eerste instantie in Hollandia gelegerd; het werd op 29 april 1946 verplaatst naar Sorong. Hij was inmiddels bevorderd tot tijdelijk korporaal.

5 Boek "1000 Dagen Indië", blz. 31-34 en www.stoottroepers.nl/RSPB-VVNRB.pdf.

6 Boek "1000 Dagen Indië", blz. 44-47, 55-58.

Op 12 juli 1946 verlieten ze Nieuw-Guinea weer. De tocht ging via Makassar op Celebes, waar op 16 juli 1946 ook de rest van 8 RS werd ingescheept op de "Plancius". Het nu weer complete bataljon 8 RS werd verplaatst naar Bali, waar het op 23 juli 1946 aankwam.⁷

Het bataljon had de opdracht om Bali te "pacificeren".⁸ Piets eenheid, de eerste compagnie 8 RS, was gelegerd in Singaradja.⁹ Maar in de week van 28 september 1946 vertrokken zes militairen van 8 RS voor een parachutisten opleiding, waaronder Piet.¹⁰

Zo kwam hij op 1 oktober 1946 terecht op de School Opleiding Parachutisten (SOP) te Hollandia. Er werd hard gewerkt aan de vorming van een operationele eenheid (124 man sterk). De opleiding bestond voornamelijk uit een zware jungle en commando training met alle daaraan verbonden aspecten, want de parachutes waren er nog niet. In maart 1947 werd de opleiding hier beëindigd.¹¹ De operationele eenheid vertrok per boot naar Bali. Daar werden ze gelegerd in Gianyar (zuidoost Bali), waar de training gewoon doorging.¹² Maar al op 3 april 1947 werden ze overgeplaatst naar Java, waar ze werden gelegerd in een oude landbouwschool in Meester Cornelis, een wijk in het zuiden van Batavia (nu: Jakarta). Op Java namen ze deel aan zuiveringsacties.¹³

---

7 Boek "1000 Dagen Indië", blz. 60-61.

8 Website www.indie-1945-1950.nl/web/48rshis.htm

9 Boek "1000 Dagen Indië", blz. 61, 63-96.

10 Boek "1000 Dagen Indië", blz. 84.

11 Parachutisten in voormalig Ned. Indië

(www.collectie-legermuseum.nl),

Veertig jaren Korps Commandotroepen

(www.marsethistoria.nl/pdf/jaargang16/mars-j16-n02.pdf),

Vechten in een oorlog die zo niet mocht worden genoemd

(www.dutchdefencepress.com/?p=7071) en

memoires van R. van Groeninghen

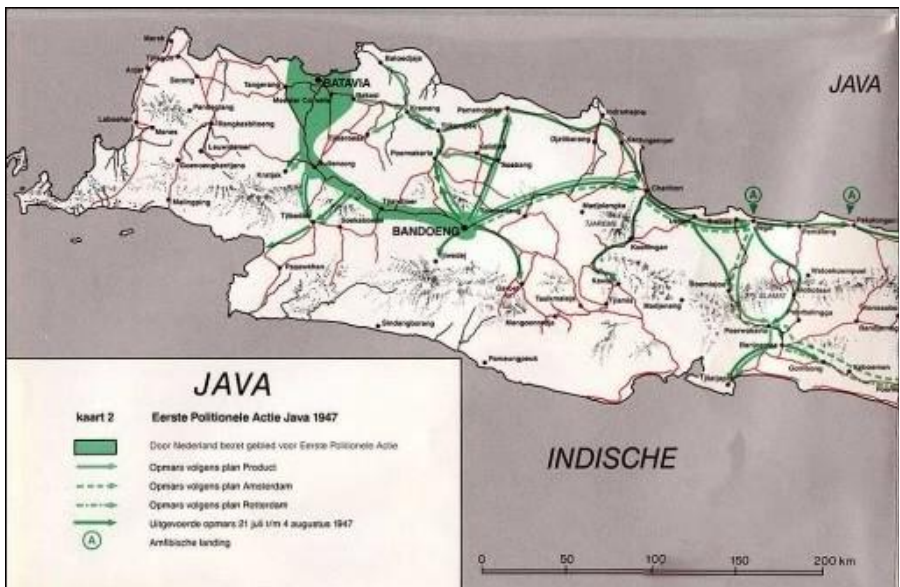
(http://forum.indonesiepagina.nl/topic/7449/0/de_para_039_s_van_djokja_bronbeek.php).

12 Zie 11.

13 Zie 11.

Op 1 mei 1947 was de 1e Parachutisten Compagnie opgericht met als standplaats Bandung op West-Java. De SOP verhuisde van Hollandia naar de garnizoensplaats Tjimahi bij Bandung. De door de SOP opgeleide elite-eenheid kwam ook hier terecht. Ze hadden nog geen springopleiding gehad, maar wel een loodzware commandotraining. Daarom kregen ze al wel de rode baret uitgereikt.¹⁴ Ook kreeg Piet zijn bevordering tot tijdelijk sergeant.

Van 21 juli 1947 tot 5 augustus 1947 vond de Eerste Politionele Actie plaats ("Operatie Product"). De 1e Para Cie en de SOP-eenheid bezetten in de vroege morgen van 21 juli, samen met de speciale troepen van kapitein Westerling de belangrijkste gebouwen in Batavia. In de daarop volgende nacht werden ze in de buurt van Bandung ingezet bij de krachtcentrales van Lamadjang en Pekalongan en de dammen van Tjileuntja.¹⁵

14 Zie 11.

15 Vechten in een oorlog die zo niet mocht worden genoemd (www.dutchdefencepress.com/?p=7071)

West-Java tijdens de Eerste Politionele Actie in 1947

Eind 1947 werd Piet gedetacheerd bij de 1^e Para compagnie in Bandung en kort daarna kon ook de springopleiding bij het SOP op het vliegveld Andir beginnen, want eindelijk waren de parachutes uit Engeland gearriveerd. In de hangars van het vliegveld Andir bij Bandung begon de para-opleiding (vallen en rollen). Daarna werd er daadwerkelijk vanuit Dakota's gesprongen op het springveld Tjimahi. Na zeven sprongen was de opleiding voltooid en werd de parawing uitgereikt. Om de ervaring vast te houden moest minstens één keer per maand gesprongen worden. De resterende tijd was men betrokken bij zuiveringsacties.¹⁶ Op 27 februari 1948 sloot Piet zijn opleiding als geoefend parachutist af. Hij is echter nooit als parachutist operationeel ingezet, maar was alleen bij commandoacties betrokken.¹⁷

---

16 Zie 11.

17 De eerste keer in de geschiedenis dat het Nederlandse leger parachutisten inzette was op 19 december 1948 tijdens de Tweede Politonele Actie, bij de luchtlanding op het vliegveld van Djokjakarta (Operatie "Kraai"). Piet was toen al weer in Nederland.

Aspirant-parachutisten van de SOP op het vliegveld Andir bij Bandung¹⁸

SOP schildje, rode baret met parawing en para-brevet wing¹⁹

---

18 Zie 11.

19 Websites www.re-enactmentforum.nl/.../algemeen/historisch forum, trefwoord parawing en www.hetdepot.com/sop.html en -DetailParaBrevet.nl.

Op 17 juni 1948 werd Piet overgeplaatst naar Batavia, waar hij werd herenigd met zijn oude bataljon 8 RS. Een paar dagen later vertrokken ze met het MS "Indrapoera" vanuit Tandjong Priok (de haven van Batavia) naar Rotterdam, waar ze op 27 juli 1948 aankwamen en meteen van zes weken repatriëringsverlof konden genieten. De tijd als oorlogsvrijwilliger zat er op. In september 1948 werd Piet van zijn verbintenis ontheven en aangemerkt als buitengewoon dienstplichtige met groot verlof.

Buitengewoon dienstplichtige met groot verlof 1948-1949

Tijdens zijn groot verlof moet Piet als buitengewoon dienstplichtige, in de periode van september 1948 tot januari 1950, weer een burgerbaan gehad hebben. Vrijwel zeker heeft hij ook weer bij zijn ouders thuis gewoond aan de Violierstraat in Almelo.

Wel heeft hij in deze periode een vrijwillige verbandakte getekend bij het Regiment Stoottroepen voor bijzondere diensten. Maar volgens zijn militaire staat van dienst is hij in deze periode nooit in actieve dienst geweest.

Vrijwilliger Koninklijke Landmacht 1950-1951 (Korea)

Het burgerleven is Piet kennelijk minder goed bevallen dan de militaire dienst, want hij besloot opnieuw militair te worden. Op 9 januari 1950 tekende hij een verbandakte bij het reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant der Koninklijke Landmacht, verbonden als vrijwilliger voor de tijd van zes jaren.

Hij werd door het Regiment Stoottroepen eerst als cursist gedetacheerd bij de 4e compagnie van het eerste Vrijwilligers Opleidings Centrum in de Willem de Zwijger kazerne in Wezep. Later ging hij naar de 2e Schoolcompagnie van de Infanterieschool te Harderwijk. Hier kreeg hij de onderofficiersopleiding die hij (ondanks zijn rang als sergeant) nooit had gehad.

Aan het einde van zijn opleiding meldde Piet zich als vrijwilliger voor het Nederlandse Korea Detachement.²⁰

---

20 Het Nederlands Detachement Verenigde Naties (NDVN) was het landmachtonderdeel dat Nederland leverde voor de troepen van de Verenigde Naties in Korea. Het is opgericht op 27 september 1950. Op 26 oktober 1950 vertrok het eerste Nederlandse detachement (636 man) met het transportschip

Op 2 mei 1951 ging Piet over naar het Korps Commandotroepen (KCT), waar de trainingen voor de Koreagangers werden gegeven. Daarna werd hij ingedeeld bij het Regiment van Heutsz, bestemd voor het Nederlands Detachement Verenigde Naties (NDVN). Op 26 mei 1951 is hij uit Nederland vertrokken met het SS "Gen. W.C.Langfitt" naar Korea, waar hij op 29 juni 1951 in Busan in het zuiden van Korea arriveerde. Op 4 juli 1951 kwam hij aan bij de gevechtseenheid van het NDVN. Die bevond zich op dat moment in een gebied ten zuiden van de 38ste breedtegraad (de oorspronkelijke scheidslijn tussen Noord- en Zuid-Korea).

Nederlandse militairen in Korea

Het NDVN was in Korea ingedeeld bij het 38th U.S. Infantry Regiment ("Rock of the Marne") van de 2nd U.S. Infantry Division ("Indianhead") van de 8th U.S. Army. Men maakte gebruik van Amerikaanse militaire uitrusting en bevoorrading. Tijdens de overtocht naar Korea was aan boord al met de Amerikaanse wapens geoefend.

"Zuiderkruis". Het laatste detachement vertrok in juli 1954. In totaal vertrokken 3972 mannen van het NDVN naar Korea, verdeeld over 26 detachementen op verschillende data. Hiervan zijn er 116 gesneuveld. Het NDVN was de eerste eenheid van het op 1 juni 1950 nieuw opgerichte regiment Van Heutsz. Bij gebrek aan een regimentsvlag werd de Nederlandse vlag gebruikt als 'strijd'vlag. Het NDVN bestond uit een staf en een stafcompagnie en enkele tirailleurscompagnieën. In totaal hebben 4748 Nederlandse militairen (Landmacht, Marine en Mariniers) aan de strijd in Korea deelgenomen, waarvan 122 het leven lieten.

Van het 38th U.S. Infantry Regiment zijn de maandrapporten bewaard gebleven. Deze geven een nauwkeurig beeld van het verloop van de operaties.²¹

Begin juli was dit regiment (na een periode van operationele acties) als reserve-eenheid iets ten zuiden van de 38^e breedtegraad gelegerd. Deze periode werd gebruikt voor intensieve training en voor het aanvullen van personeel en materieel. Incidenteel maakten patrouilles contact met vijandelijke eenheden. Vermoedelijk heeft Piet zich hier bij zijn operationele eenheid gevoegd.

Op 15 juli verplaatste het regiment zich naar een verzamelgebied ten noorden van de 38^e breedtegraad, om op 16 juli eenheden van de 1st Marine Division te vervangen bij het verdedigen van de Kansas line (de toenmalige frontlijn). In de periode 16-26 juli werden veel patrouilles naar het frontgebied gestuurd. Veel slachtoffers vielen door mijnen.

Op 17 juli om 23:00 uur vonden incidentele aanvallen plaats, o.a. op het NDVN. Op 18 juli 1951 sneuvelde hier Piet Boerrigter, acht dagen na het begin van de wapenstilstands-onderhandelingen.

Het op 19 augustus 1951 door de waarnemend commandant van de stafcompagnie van het NDVN opgemaakte proces-verbaal²² van het sneuvelen van sergeant P.J. Boerrigter (ingedeeld bij voornoemde compagnie) vermeldt dat hij op 18 juli 1951 rond 13:30 uur nabij Nujunggol tijdens een verkenningpatrouille op een anti-personeelsmijn is gelopen en ten gevolge hiervan door mijnscherven in het achterhoofd is getroffen. Hij is door gevonden verzorgers naar een verzamelstation gebracht en vandaar met een Amerikaanse stretcher-jeep naar een hospitaal in het achterland vervoerd. Tijdens dit transport is hij overleden.

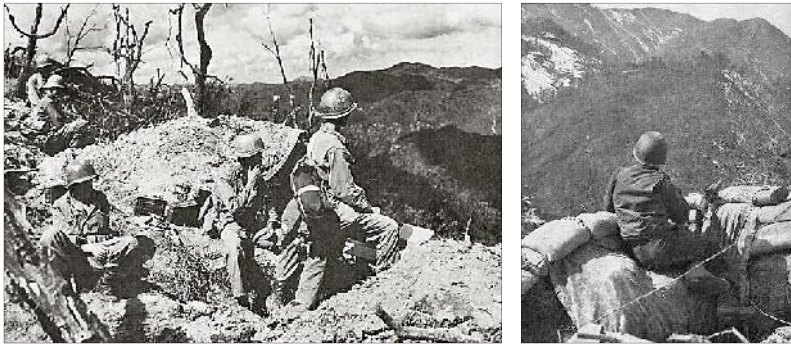
In het op 23 juli 1951 opgemaakt officiële “report of interment” wordt als datum van overlijden genoemd “est. 17 juli 1951” en als plaats van overlijden “near Hugong-ni, North Korea”.²³

---

21 Website www.koreanwar.org (ook veel stafkaarten) en 'Ebb and Flow, the US Army in the Korean War, nov 1950 – jul 1951' (<http://www.history.army.mil/books/korea/ebb/fm.htm>)

22 Proces-verbaal van het sneuvelen van P.J. Boerrigter, 19-08-1951 – Min. van Defensie, Commando Dienstencentra.

23 Interment Report, Website UNMC Busan, www.unmck.or.kr

De 2nd Infantry Division aan de frontlijn

De in het proces-verbaal genoemde overlijdensdatum is vermoedelijk de juiste; het 'report of interment' geeft slechts een geschatte datum (die echter wel aan de familie is doorgegeven, op de persoonskaart van de vader is vermeld en ook op de grafsteen, het monument KCT in Rozendaal en het Nationaal monument voor vredesoperaties in Roermond is opgenomen).

Waarschijnlijk is de volgende lezing correct: Piet is op 18 juli 1951 nabij Nujonggol zwaar gewond geraakt en vervoerd naar een veldhospitaal. Dit lag vermoedelijk bij Hugong-ni. Daar aangekomen, bleek hij aan zijn verwondingen te zijn overleden en daarom is deze plaats als zodanig in het 'report of interment' genoteerd.

Piet Boerrigter is op 23 juli 1951 om 15:00 uur begraven op de UN Military Cemetery Tanggok in Busan Metropolitan City, graf nr. 2430, locatie 25-2-6.²⁴ Postuum is hem op 18 maart 1953 de Koreaanse Oorlogsmedaille toegekend.

Recente geschiedenis Amerikaanse genealogie - de mondiale gevolgen

Door: dr. Janwillem Koten

In enkele tientallen jaren is de Amerikaanse genealogie een mondiale speler geworden, waarbij vele markten - inclusief de Europese genealogische markt - worden bediend. De auteur - Janwillem Koten - schetst in dit artikel deze relatief snelle ontwikkeling en de gevolgen daarvan voor de moderne genealogie. Van groot belang voor genealogen om hier kennis van te nemen.

De Amerikaanse ontwikkelingen hebben ook op de genealogie in Nederland diepgaande invloed gehad. Het betreft in eerste instantie vooral technische zaken, maar ook de opbouw van gigantische genealogische databestanden met veel Europese gegevens, die door heel wat Nederlandse genealogen vaak worden geraadpleegd. Veel van deze gegevens, hoewel niet altijd betrouwbaar, kan men snel via internet binnenhalen. Ook het DNA-onderzoek is aangezwengeld door Amerikaanse DNA-ondernemingen. Daarbij heeft het DNA-onderzoek grote betekenis gekregen voor het genealogische onderzoek van personen, die uit niet-schrift-culturen stammen. Daarmee heeft men hun bewustzijn en eigenwaarde versterkt. Toch is deze algemene belangstelling in de VS nog niet zo bar oud. Het begint eigenlijk pas goed bij Alex Haley, de auteur van het boek *Roots* (1970). Hij was een van de eersten die onder meer de waarde van genealogie voor Afro-Amerikanen betoogde. Deze aansporing van Haley heeft een grote belangstelling van de Amerikanen voor het familieonderzoek gewekt.

Nu vier decaden later is genealogie in de VS een belangrijke bedrijfstak geworden, die momenteel door de kracht van het kapitaal en de bedrijfsmatige aanpak zijn invloed op de hele genealogische wereld doet gelden.

Hoe kon de Amerikaanse genealogie een dergelijk vlucht nemen?

Bij de ontwikkeling en opbloei in de VS zijn er twee aspecten die samen aan deze expansie hebben meegewerkt, te weten religie en techniek, die beide een gelukkig huwelijk aangingen.

Het voorval wilde dat in de VS een religie was ontstaan, namelijk de welbekende kerk van de Heiligen der Laatste Dagen (LDS: beter bekend, van hun heilig boek *Mormon*, als de Mormonen). Dit kerkgenootschap ging zeer veel waarde hechten aan genealogie. Bij de Mormonen bestaat de doctrine van het postuum dopen van overleden voorouders. Mormonen werden vanaf 1960 meer en meer aangemoedigd om aan genealogisch onderzoek te doen, zodat voorouders postuum konden worden gedoopt. Daardoor ontstond in deze kerk een gigantische genealogische beweging met vele tienduizenden vrijwilligers. Door het werk van deze Mormonen-vrijwilligers ontstonden in hun kerken uitgebreide bibliotheken met tienduizenden filmrollen met genealogische gegevens van voorouders van leden van deze kerkgemeenschap, maar later ook van vele anderen. Daarnaast boden de Mormonen hulp aan bij het gratis fotokopiëren van archieven. Ook in Nederland is van dit aanbod gebruik gemaakt. In Salt Lake City ontstond daardoor een genealogisch databestand die de grootste in de wereld is geworden. Deze gegevens worden in een diepe rots opgeslagen die maximale bescherming tegen schade biedt. Het is duidelijk dat vanaf 1970 wereldwijd vele genealogen grote belangstelling kregen voor deze genealogische databestanden.

Het gebruik van de computer

Al vroeg zagen de Mormonen de betekenis van de computer in voor de opsporing, de opslag, de bewerking en archivering van genealogische gegevens. Zij ontwikkelden al zeer vroeg software, die het mogelijk maakte genealogische gegevens eenduidig te verwerken. Daarbij werd PAF het eerste programma, dat de standaard werd voor min of meer alle genealogische software. Voor het standaardiseren van de dataverzending van genealogische gegevens werd GEDCOM ontwikkeld, dat tot op heden de internationale standaard is voor genealogische datatransmissie. Daarnaast werd software ontwikkeld die het mogelijk maakte om als tekstverwerker te gebruiken. De ontwikkeling van WordPerfect is daarvan een spin-off geweest. Om gegevens internationaal beschikbaar te stellen ontwikkelden zij een website, die wellicht de meest bezochte genealogische website van de wereld is geworden.

Toen in 1990 de website van de Mormonen **Familysearch** de lucht in ging, crashte deze onmiddellijk vanwege de overgrote belangstelling.

Salt Lake City: internationaal centrum voor genealogie

Rond Salt Lake City ontstond een aan de genealogische wereld gekoppelde "industrie" die op allerlei gebieden grote invloed kreeg. Veel DNA- en genealogische commerciële ondernemingen hadden een vestiging in dit gebied. De belangstelling van veel inwoners in dit gebied voor genealogie en de beschikbaarheid van een grote datacollectie door de Mormonen, maakten het klimaat gunstig voor commerciële genealogische ondernemingen. Om over voldoende deskundige mensen te kunnen beschikken ontstonden aan de particuliere Brigham Young²⁵ University (BYU) in Utah leergangen om kaderfuncties voor de genealogische wereld op te leiden. BYU, dat deel uitmaakt van de LDS-kerkgenootschap, heeft bovendien een van de rijkste genealogische boeken- en documentencollecties. Daarnaast ontstond bij BYU een DNA-onderzoekgroep, de The Sorenson Molecular Genealogy Foundation (1999), opgezet door de filantroop James LeVoy Sorenson en een BYU Professor Scott Woodward. Momenteel heeft deze stichting een collectie van 100.000 DNA-profielen met vaak aanvullende genealogische gegevens. Sinds kort werkt de LDS-kerk ook samen met de bekende DNA-laboratoria, maar ook met commerciële genealogische websites.

Ancestry.com

Door het succes van de Mormonen ontstonden er naast instellingen van de Mormonen diverse commerciële genealogische ondernemingen, waarbij ancestry.com momenteel de belangrijkste is. De directie bestaat van groot deel uit alumni van BYU zoals Paul Allen. **Ancestry.com** is thans een multi-miljarden-giga-onderneming die de VS-markt domineert. De grondleggers van ancestry.com waren aanvankelijk uitgevers van boeken op genealogisch gebied.

---

²⁵ Brigham Young was een leider van de Mormonen, die de oprichter Joseph Smith na zijn dood opvolgde. Hij koos als centrum voor de Mormonen de staat Utah.

Daarbij werkte de omgeving van Utah uiteraard stimulerend. Rond 1983 specialiseerde men zich geheel in genealogie en men ging bovendien een genealogisch magazine uitgeven. Rond 2000 werd een genealogisch informatiekanaal door deze onderneming opgezet voor uitwisselen en opslag van gegevens en later startte men zelf met het actief verzamelen van genealogische gegevens en het opzetten van een database. Nu is ancestry.com de grootste commerciële genealogisch onderneming in de VS en sinds kort werkt men daarbij nauw samen met de DNA-onderneming *23andMe*. Naast genealogische software van hoge kwaliteit zoals **FTM** (family tree maker), maakte de welbekende Reunion-software ook deel uit van hun software-uitgaven. Ancestry.com is nauw gelieerd aan diverse andere genealogische ondernemingen zoals Archives.com, een onderneming die ook een gigantische database beheert en vooral internationaal is georiënteerd en in Britse gebieden nogal populair is. Verder moet genealogy.com hiertoe ook worden gerekend dat in 2003 werd aangekocht, erg populair was en tot de top tien van genealogische websites behoorde. **Ancestry.com** heeft een netwerk dat nauwelijks is te overzien waarbij men vaak fungeert onder andere namen.

In 2012 werd Ancestry.com verkocht aan de investeringsmaatschappij Permira, voor \$1.6 miljard, dit op basis van 2 miljoen abonnees en een bestand van 11 miljard records. Permira is een mondiale handelsonderneming, die onlangs aandacht in Nederland kreeg door de aankoop van de bekende IGLO-diepvriesproducten. Een van de huidige doelstellingen is om meer grip op de Europese markt te krijgen. Momenteel rationaliseert ancestry.com zijn dochterondernemingen om tot grotere winstgevendheid te komen. MyCanvas (vooral gericht op fotoboeken en kalenders), Mundia.com (dat zich specialiseerde in stambomen die aan elkaar werden geknoopt; deze dienst kan nauwelijks op tegen MyHeritage dat dezelfde faciliteit biedt) en MyFamily (een sociaal netwerk voor families, dat door de gratis services van Facebook is achterhaald) verdwijnen. Tenslotte een woord over de zeer populaire website genealogy.com. Deze website verdwijnt, maar de andere services bij deze website, worden nu bij andere delen van het concern ondergebracht.

Ook werden onlangs door ancestry.com verschillende DNA-services gestaakt. Dit bericht komt voor mij niet als een verrassing. Zoals u boven las, werkte Ancestry.com nauw samen met 23andMe. In een eerdere bijdrage schreef ik dat 23andMe in heet water was gekomen met de Amerikaanse overheid. Hierover werd in een hoofdartikel in the New England Journal of Medicine een commentaar geschreven. Kern van het probleem is hier dat de medische aspecten van dit type genealogische onderzoek onder vuur liggen. Anders gezegd, geneeskunde en genealogie raken elkaar hier te dicht, wat het risico van medische schadeclaims inhoudt. Daaraan wil ancestry.com haar vingers niet branden. De Y-DNA en mt-DNA tests worden binnen enkele maanden daarom gestaakt. Ook andere DNA-services gaan op de schop. Dit laatste betreft het At-DNA (autosomale) gebeuren; dit wordt uitgebreid met moderne technologie die uitsluitend genealogisch gericht is.

Facebook rukt op

Een mogelijk nieuwe speler op dit gebied komt uit onverwachte hoek en dat is Facebook. Facebook geeft gratis de mogelijkheid om een beperkt toegankelijke website te creëren, die snel en zonder veel gedoe geopend kan worden en waarbij de vele faciliteiten die Facebook biedt beschikbaar zijn. Veel families gebruiken deze faciliteit van Facebook om onderling contact te onderhouden en publiceren daarin voor de eigen kleine kring ook heel wat genealogische gegevens. De gebruikers van deze site kunnen aangeven wie toegang krijgt. Heb je toegang tot deze site dan verschijnt in de linker kolom bij Facebook de naam van deze site, die je dan via een klik kunt benaderen. Deze service wordt, zoals recent bleek, door genealogen-familieonderzoekers zeer gewaardeerd en is de laatste tijd geëxplodeerd.

MyHeritage

Een rivaal van Ancestry.com is momenteel MyHeritage.com uit Israël. MyHeritage heeft echter ook sterke Amerikaanse banden, mede door de belangrijke en omvangrijke joodse bijdragen aan de VS genealogie. **MyHeritage** is in 2003 als huiskamerproject door Gilad Japhet begonnen. In tien jaar is

dit initiatief uitgegroeid tot een multi-miljarden onderneming, gesteund door internationaal kapitaal en de Israëliëse overheid gericht op innovatie. De populariteit dankt deze onderneming in eerste instantie aan een uitgekende genealogische software, een goed smart-matching programma, en fotoherkenning maar ook door groot zakelijk inzicht. Op vrij korte termijn werd samenwerking gezocht met kleine genealogische verenigingen en instellingen (ook in Nederland), die geleidelijk aan in dit imperium werden opgenomen. Daarmee versterkten zij hun wereldgreep. MyHeritage is daardoor vooral een mondiale operator geworden. Belangrijke uitbreiding was de overname van het Amerikaanse Geni.com. Het bekende programma Legacy 8.0 behoort nu ook tot deze groep. Dit is ook in Nederland een bekend programma door zijn Nederlandse module. Men schat dat er momenteel 75 miljoen gebruikers zijn van MyHeritage software. MyHeritage beschikt thans over ca. 2 miljard genealogische profielen, 175 miljoen foto's en 5 miljard genealogische records. Men heeft ook een site worldvitalrecords.com die vooral in de VS populair is. Het is een gigantische database, met geocoding (waar ligt de herkomst van betrokkene) als specifieke plus. Een andere service is "record detective". Deze service zoekt autonoom in diverse niet genealogische databestanden uw naam op, zoals in krantengegevens, bestanden van begraafplaatsen, officiële overheidsdocumenten e.d. MyHeritage.com werkt momenteel nauw samen met FTDNA. Deze onderneming werd in 1999 gestart door Bennet Greenspan. FTDNA was nauw betrokken bij het bekende Cohen project, waarbij veel naamdragers Cohen overeenkomstige Y-DNA profielen bleken te hebben.

Ook de Britten druk op het overname pad.

De Britse tegenhanger van deze bekende genealogische ondernemingen My Heritage en Ancestry.com is ongetwijfeld **Findmypast**. Deze Britse genealogische onderneming behoort tot het bekende Thomson concern die dank zij de vroegere koloniale relaties eveneens snel groeit en druk op overnamepad is. In vergelijking met eerder genoemde grote spelers, is deze site vooral op de Britse eilanden gericht en daardoor minder groot. Maar dit verandert nu snel door enkele overnames. Findmyfamily was aanvankelijk een kleine

vereniging van Britse beroepsgenealogen die rond de eeuwwisseling een database-website begonnen. Deze onderneming is inmiddels uitgegroeid tot de belangrijkste genealogische onderneming die naast materiaal uit het Verenigd Koninkrijk nu ook gegevens opslaat van personen uit de vroegere Britse kolonies.

Momenteel beheert deze site 1,5 miljard records. Belangrijke bronnen zijn ook het gedigitaliseerde enorme Britse krantenarchief, voorts Genes Reunited en het Eerste Wereldoorlog archief. De belangrijkste Britse publieke bibliotheken (British library) en de Britse archieven (British archives) werken samen met deze onderneming. In 2007 kreeg deze onderneming de Grote Britse Ondernemersprijs. De onderneming kreeg veel publiciteit door sponsoring van bekende Tv-series waarbij van bekende personen de genealogische wortels werden blootgelegd.

Begin dit jaar kwam de onderneming in de problemen door verandering van de website, die aan de behoefte van heel wat leden niet bleek te voldoen. De problemen zijn nog niet geheel uit de wereld. Ondanks deze problemen gaat de onderneming stukje voor stukje door het met opkopen van kleine genealogische ondernemingen zoals Origins.net, die een grote database beheert die bekend is van het bezit van vele oude documenten en familiegegevens en 500 jaar overzicht van testamenten. Heel veel Ierse gegevens, veel gegevens over Londen. Van nog grotere betekenis is dat men nu de bekende zoekmachine Mocavo in de onderneming heeft opgenomen. Deze zoekmachine heeft zich volledig gespecialiseerd in het opzoeken van genealogische gegevens en biedt meer dan de conventionele zoekmachines als Google, Yahoo en anderen. Mocavo opent voor deze Britse onderneming nu de weg naar de VS, aangezien Findmypast nu de beschikking heeft over vroege US-census-gegevens afkomstig van Mocavo.

Gevolgen en samenvatting

De Amerikaanse genealogie is een mondiale speler geworden mede door de rol van de Mormonen. Zij waren tevens belangrijke voortrekkers bij het gebruik van de computer. Gigantische databases konden hierdoor ontstaan, waar ook

veel Europese bezoekers gebruik van maken. Europese genealogische softwareontwikkelaars namen bovendien veel van deze Amerikaanse softwareontwikkelingen over.

Ook bij het DNA-onderzoek zijn de Amerikanen wederom voortrekkers. Vooral mensen uit etnische groeperingen zijn enthousiaste genealogen geworden, mede dankzij dit DNA-onderzoek. Genealogie is momenteel zeker in de VS een sterk gecommmercialiseerde bedrijfstak geworden. Een verdere commercialisering van de genealogie is ook in Europa te voorzien. Gelukkig bestaat er nog een NGV zonder commerciële belangen.

Dit artikel is eerder verschenen in GeneVer en in iets gewijzigde vorm in Gepermenteerd.

Alle belanghebbenden hebben toestemming verleend om dit artikel in Twente Genealogisch op te nemen.

Oorkonden

Leden die 40, 50 of 60 jaar lid van de NGV zijn, krijgen daarvoor een oorkonde.

Zo ook ons afdeling lid Tjeerd Oenema. Hij was daarmee zeer content, en stuurde daarom onderstaand bericht.

“Heel veel dank voor het toezenden van de oorkonde voor m’n 40-jarig lidmaatschap van de NGV. Ik ben van plan nog jaren lid te blijven!

Mijn belangstelling voor genealogie is ontstaan bij het verbouwen van onze boerderij (waar wij als kinderen met onze ouders woonden) in 1963 en ik in een la van een oud bureau het trouwboekje vond van m’n grootouders uit 1900. Verder woonden wij vlak bij het aan de overkant van de weg gelegen kerkhof in Elsloo Friesland, een dorp van zo’n 600 inwoners in het zuidoosten van Friesland. Mijn grootouders lagen ook op dat kerkhof; mijn gelijknamige grootvader Tjeerd Oenema overleed op 7 juni 1946 en precies 5 jaar later op 7 juni 1951 ben ik geboren.

In de beginjaren verzamelde ik diverse gegevens, ging bij kerkhoven en noteerde de teksten in een schrift, e.d. Soms waren er ook jaren dat ik er niets aan deed. Op een gegeven moment kwam ik in contact met een familielid van een andere tak Oenema, die ik gegevens aanreikte over mijn eigen tak. Deze man, Klaas Bies (die een Oenema als moeder had) heeft in 1999 het familieboek over de Oenema's het licht doen zien.

Ik ging zelf wel verder, zeker door internet. Al enkele jaren weer ben ik bezig met mijn kwartierstaat.

Als laatste ben ik met mijn vrouw bezig met het schrijven van een boekwerkje over het leven van een oudtante en oudoom, die in 1868 per barkschip de Fagel naar Java vertrokken. In 1871 overleed zijn eerste vrouw, maar hij hertrouwde in 1873.

We hopen in 2016 het boekwerkje af te hebben. Er is al veel informatie verzameld o.a. uit het Missiearchief van Neukirchen-Vluyn.

Misschien vond u het leuk om een reactie te krijgen als je een oorkonde wordt toegestuurd.

Met vriendelijke groet,
Tjeerd Oenema, Hengelo Ov.”

COPY- & PRINTSERVICE
R-DESIGN

ZW PRINTS
FULL COLOR PRINTS
INBINDEN
GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT A0
BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT A0
SPANDEKEN
SNIJLETTERS
TEXTIELBEDRUKKING
DRUKWERK
GEBOORTEKAARTEN
VERENIGINGSBOEKJES
SCRIPTIES
JAARVERSLAGEN
STEMPELSERVICE
FAXSERVICE
SELFSERVICE

printen
digitaal
copieren

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
(op woonboulevard Enschede)
Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624
e-mail: info@rdsign.nl
www.RDsign.nl

Geheugen en vergetelheid

Door: Otto Huizinga

Niemand verzamelt verlies; er zijn wel mensen die verloren dingen verzamelen.

Musea en archieven hebben dat tot hun hoofdtaak gemaakt. Het bijzondere is dat het eerst verloren moet gaan, om naderhand weer in een asiel, het museum, opgenomen te worden. Niet midden in de maatschappij, maar afgescheiden door een entree en omgangsritueel met de dingen. Je moet vaak betalen om de dingen in het asiel te bezoeken, je mag de voorwerpen niet aanraken en je mag ze ook niet mee naar huis nemen. De verzamelde voorwerpen moeten in het asiel blijven, het moet duidelijk blijven dat ze niet meer deel zijn van hun eigen tijd én dat ze niet meer deel uitmaken van de huidige tijd.

Musea vertellen iets over de identiteit van de bevolking, hier komen we vandaan, hieruit zijn we geworden. We liepen onlangs met iemand uit Zimbabwe door het Van Gogh museum. Het ritueel om je geschiedenis op deze wijze te eren, dat mensen zelfs vrijwillig een uur in de gure wind en regen willen staan om hun geschiedenis te zien, riep een vreugde bij hem op over zoveel aandacht voor cultuur en geschiedenis. De man is schilder, in zijn land is dit onvoorstelbaar.

Archieven, waar genealogen meer mee te doen hebben dan met musea, zorgen er voor dat zaken verloren kunnen gaan en dan toch weer teruggevonden kunnen worden, al mogen deze zaken ook het asiel waarin ze zijn opgenomen niet meer verlaten.

Gevonden op internet

Alle gebouwen van Nederland

Op <http://citysdk.waag.org/buildings/> staan alle gebouwen van Nederland. Het zijn er bijna 10 miljoen!. Zoom in op het object en er kan afgelezen worden hoe groot is. De inkleuring van de gebouwen laat de ouderdom zien.

De interactieve kaart met kadastrale gegevens vraagt wel de nodige topografische voorkennis. De grote steden zijn wel

redelijk herkenbaar. Die kunnen dus dienen als oriëntatiepunt om naar andere plaatsen te navigeren.

Verdwenen dorpen

Dorp kwijt? Zoek dan eens op

http://edemo2.esri.nl/storymaps/verdwenen_dorpen.

Daar gaat een wereld open voor degene die zich verdiept in het onderwerp van de verdwenen dorpen in Nederland. Een wereld van grote en kleine gebeurtenissen en spannende verhalen. Maar ook een wereld van veel narigheid en ellende voor de inwoners van de dorpen die om wat voor reden dan ook moesten verdwijnen. Dorpen verwoest door oorlogen, dorpen verdwenen onder water, vooral in Zeeland. Of dorpen die weliswaar nog bestaan, zoals Vriezenveen, maar niet meer op de oorspronkelijke plaats.

Topografische gemeentekaarten 2014

In 1871 hadden we [Kuyper's Gemeente-Atlas van Nederland](#).

Nu is er gemeentenatlas.nl - met actuele kaarten van alle continentale Nederlandse gemeenten per 2014.

Topografische kaarten onderscheiden zich van gewone kaarten en Google Maps door de veelheid aan informatie over de natuur en de functies van gebouwen. Via <http://www.gemeentenatlas.nl/> zijn ze in de meest actuele vorm nu op internet te vinden.

Bron: VNG Magazine 6 september 2013

Kock van Benthem
◀ Makelaars ▶

Bisschopstraat 18
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

Verslag van de Afdelingsledenvergadering van de NGV afdeling Twente gehouden op zaterdag 8 november 2014 in de Stephanshof te Borne

---

1. Opening vergadering en vaststellen agenda

Om 15:15 uur opent de voorzitter, de heer Oude Munnink, de afdelingsledenvergadering en heet de aanwezige leden hartelijk welkom. Er worden geen punten toegevoegd.

2. Ingekomen stukken en mededelingen

De voorzitter memoreert het overlijden van de heer Zorn (oud-voorzitter) en mevrouw Beltman (tekeningen TG).

3. Bestuurszaken

Geen.

4. Verslag van de Afdelingsledenvergadering d.d. 12 april 2014

Het verslag wordt ongewijzigd goedgekeurd.

5. Begroting afdeling 2015

De penningmeester presenteert m.b.v. een PowerPoint-presentatie de verschillende onderdelen van de begroting.

Abonnementen en projecten zijn niet gebudgetteerd, aangezien we nog niet weten wat er komen gaat.

Cursussen staan er niet op, omdat ze kostendekkend zijn.

Jaarboek Twente is attentie voor de vrijwilligers.

Tot nog toe is 73% van het budget voor 2014 opgemaakt.

Waarschijnlijk maken we het niet vol.

6. Toelichting op belangrijke punten AV op 29 november 2014

Het heikele punt op deze vergadering is het voorstel door het hoofdbestuur van een contributieverhoging met €7,00.

Het bestuur had een aantal zaken op papier gezet, waardoor de verhoging verminderd kan worden. In dit voorstel staat mede het besluit om tegen de landelijke begroting te stemmen. Gens Nostra (GN), het verenigingscentrum (VC) en de dienst PR vragen/krijgen meer geld.

Vooraf de mogelijkheden om de kosten van GN te verminderen, werden uitvoerig besproken.

Digitaal, minder exemplaren per jaar, etc. Statutenwijzigingen die voor minder exemplaren nodig zijn, kunnen pas in april 2015 aan de orde komen.

Het VC: bezoekersaantallen worden steeds minder. We zouden op termijn samen kunnen gaan met andere organisaties.

De voorstellen, zoals door het afdelingsbestuur op papier gezet, worden met een kleine wijziging aangenomen; dwz tegen de contributie verhoging en daarmee tegen de begroting.

7. Rondvraag

- Bidprentjes meer centraal. Antwoord: de Heemkunde Verenigingen beheren liever zelf hun collectie, dan deze te delen.

- TG digitaal. Een enquête van enige jaren geleden, had o.a. als uitslag dat de leden deze liever op papier ontvangen.

NB. Nog steeds heeft een kwart van de leden van onze afdeling geen profiel en is daarmee digitaal onbereikbaar.

8. Sluiting vergadering

Om 16.15 uur sluit de voorzitter de vergadering. Aanwezig waren, inclusief bestuur, 28 leden.

Verkort verslag ALV NGV in Driebergen op zaterdag 29 november 2014.

Door: Ton Boswerger

Ton Boswerger en Jan Aaldenberg waren daar namens de afdeling Twente bij aanwezig.

In het algemeen: de vergadering verliep in uitstekende sfeer, de presentatie van de agendapunten verdiende lof en er was bijna alleen maar positieve inbreng.

Het belangrijkste punt van bespreking was de **verhoging van de contributie**.

Het HB betreft de gevolgen van de jaarlijkse kosten voor het VC naar aanleiding van de gehouden schouw (de eerstkomende jaren op basis van een 25-jarenplan geschat op een bedrag tussen de 15 en 30 mille) en wordt gecompliceerd met de open wijze waarop dit slechte nieuws werd gebracht. Langdurige discussie over de rol van het VC, de kosten en baten en de toekomst. Standpunt HB: verkopen in deze tijd is onmogelijk terwijl de onderhoudskosten aan het voormalige kerkgebouw in de toekomst alleen maar zullen toenemen. Wordt dit VC een molensteen om de nek van de NGV, dan is er een technische commissie nodig om deze problematiek op een vakkundige manier te kunnen benaderen?

De afdeling Nijmegen liet heel duidelijk en stellig weten dat zij het VC in Weesp helemaal niet meer ziet zitten!

Consequenties van de voorgestelde begroting zoals ledenverlies zijn door het HB ingecalculeerd : niets doen is erger dan het nemen van noodzakelijke onsympathieke maatregelen.

Stemming begroting: 5471 stemmen vóór, 2052 stemmen tegen dus het begrotingsvoorstel is aangenomen.

De afdeling Twente heeft, zoals bepaald tijdens de afdelingsledenvergadering gehouden op zaterdag 8 november 2014, tegen de begroting gestemd.

Concept JAARVERSLAG 2014 NGV afdeling Twente

1. Ledenbestand NGV Twente

<i>datum</i>	<i>Leden</i>	<i>Bijkomende leden</i>	<i>Abonnees TG</i>
31-12-2013	411	38	40
31-12-2014	374	38	37

In de loop van het jaar 2014 mochten we 12 nieuwe en 2 bijkomende leden begroeten. Overleden zijn 13 leden, wijziging afdeling 1 lid, zelf beëindigd 35 leden en 6 leden zijn door het hoofdbestuur geroyeerd, waarvan er 2 weer zijn opgeheven.

2. Samenstelling bestuur

Tijdens de voorjaarsvergadering van 12 april is Ben Schothuis herkozen als penningmeester en Jan Aaldenberg als lid. Het afdelingsbestuur bestaat momenteel uit vijf personen.

Jan Oude Munnink, voorzitter Twente Genealogisch.

Marieken Scholten-Sijses: secretaris, PR en coördinator digitalisering.

Ben Schothuis, penningmeester en coördinator cursussen.

Jan Aaldenberg, lid en coördinator TVD, Plaatsvervangend afgevaardigde van de afdeling.

Ben Nijkamp, lid en beheer afdelingswebsite.

3. Bestuurszaken

Het bestuur heeft in 2014 zes keer vergaderd. Besproken zijn o.a.: financiën afdeling i.v.m. vergoeding declaraties door HB, TVD 2013/2015, Twente Genealogisch (lay-out), website afdeling, digitalisering, cursussen, onderbrengen bibliotheek, AV in mei en november, toekomst NGV (regio-indeling, Gens Nostra, contributieverhoging en rechten van gasten).

Sommige zaken zijn wat langer blijven liggen i.v.m. gezondheidsproblemen.

Tussendoor werden zaken vaak via e-mail geregeld, wat de snelheid van besluitvorming ten goede komt.

4. Afdelingsledenvergaderingen

Op 12 april 2014 is de voorjaarsvergadering gehouden. Vaste punten zijn: bestuursverkiezing, jaarverslag, financiën, verslag en benoeming leden kascontrolecommissie, benoeming afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde en belangrijke punten voor de AV.

Ton Boswerger werd gekozen als afgevaardigde naar de Algemene Vergadering, Jan Aaldenberg als plaatsvervangend afgevaardigde. Er werd een toelichting op de belangrijkste punten van de AV van 20 april gegeven.

Als lid van de kascommissie werden Henk op de Haar (zittend) en Jan Harzevoort (nieuw) benoemd.

Tijdens de najaarsvergadering op 8 november was het belangrijkste punt van bespreking de door het HB voorgestelde contributieverhoging van € 7, 00. Na rijp beraad werd in verband hiermee besloten om de afgevaardigden naar de AV volmacht te geven om tegen de door het HB voorgestelde begroting te stemmen.

5. Vertegenwoordiging afdeling

Ton Boswerger en Jan Aaldenberg hebben onze afdeling vertegenwoordigd tijdens de Algemene Vergadering van de NGV op 17 mei en 29 november.

Daarnaast heeft Ton de afdeling vertegenwoordigd bij het voorzittersoverleg (regio-indeling) op 18 januari.

6. Bijeenkomsten 2014

<i>Datum</i>	<i>Spreker</i>	<i>Onderwerp</i>	<i>Bezoekers</i>
13-dec	Hans Gloerich	Gerard Potcamp (1643-1705)	30
8-nov	Hennie Scholten	Veemgerecht	35
11-okt	Jaap Grootenboer	Grote kerk Borne	35
6-sep	Jan Nijhoff	Huwelijkssluiting, regels en belevenissen	25
10-mei	Jelle Hooiland	Verzetstrijder Henk Brinkgreve	40
12-apr	Otto Huizinga	Ons dagelijks brood	30
8-mrt	Klaasjan Visscher	Zoeken in secundaire bronnen	30
8-feb	Dick Schlüter	Kroniek van Sweder Schele	50
14-jan	Wil Schackmann	De bedelaarskolonie Ommerschans	50

Dit jaar vonden alle bijeenkomsten in de Stephanshof te Borne plaats. Tijdens de lezingen zijn Hans Souverijn en Marieken Scholten, met computer en internetverbinding, aanwezig om op alle genealogische vragen antwoord te geven. Maria Vörding verzorgt een tafel met boeken van de OBD die aansluiten op het onderwerp van de lezing.

7. Bibliotheek

Nadat de werkzaamheden van het GIT zijn beëindigd, is onze bibliotheek een beetje verweesd in het Stads Archief Enschede (SAE) achtergebleven. Er blijkt nauwelijks vraag te zijn om de boeken in te zien. Het bestuur is daarom in overleg met enige organisaties om dezen elders onder te brengen, waar meer toeloop te verwachten is.

Het gaat om circa 630 boeken. Ondertussen krijgen we van oudere leden die hun boekenkast opruimen, geregeld een aanbod om daarvan boeken over te nemen. Wegens ruimtegebrek in het SAE moeten we die momenteel grotendeels afwijzen.

8. Afdelingsblad Twente Genealogisch (TG)

Ook dit jaar zijn er vier edities van TG uitgekomen met in totaal 172 pagina's.

Aan TG werken mee Paula Frieling (eindredacteur), Georges Schafraad (lay-out), Otto Huizinga en Hennie Kok. Titia Tjeerdsma verzorgt de verzending. De illustraties werden, zoals al jaren, verzorgd door mevrouw Beltman. Helaas is mevrouw Beltman ons in oktober van dit jaar ontvallen. Ze heeft nog wel omslagen voor volgende jaren verzorgd.

9. Website afdeling

Ben Nijkamp verzorgt onze afdelingswebsite. Er worden steeds meer publicaties geplaatst die alleen voor leden toegankelijk zijn. Onder andere de index op onze bidprentjes en convocatiebrieven. Daarnaast de transcripties van de DTB-boeken van de parochie Albergen en oudere exemplaren van TG.

10. Digitalisering

Nadat het GIT ten grave is gedragen, zijn er nog steeds werkzaamheden waaraan de leden actief kunnen meewerken. Het bestuur wil dezen onderbrengen onder de noemer “*Genealogisch Data Onderzoek Twente*”, afgekort DOGT.

Hieronder vallen bv. scanwerkzaamheden, het maken van transcripties en indexen. Deze activiteiten kunnen door de leden thuis uitgevoerd worden.

Momenteel zijn we bezig met:

Bidprentjes. Het scannen en op de centrale website plaatsen van de eerste lichting bidprentjes is voltooid.

In totaal zijn het 26.147 prentjes verwerkt. Voor de tweede lichting zijn door Hennie Scholten (1-12-2014) al 4.000 prentjes geïndexeerd. Er komen geregeld aanbiedingen binnen van personen en organisaties om hun bidprentjes op te nemen in onze collectie.

Alle leden van de NGV hebben 200 credits ontvangen, waarmee ze deze prentjes op de centrale website van de NGV kunnen inzien. Is dit niet voldoende, dan kan door indexerende credits verdiend worden.

Ook tijdens de lezingen is een laptop aanwezig waar alle prentjes op staan.

Het bestuur zou graag een DVD uit willen geven waarop ze staan. Echter: het aantal gigabytes (65) overtreft verre het aantal dat, zelfs op een dubbel-layer, DVD past.

Volkstelling 1795. Vrijwilligers hebben de volkstelling van de hele regio Twente getranscribeerd.

Deze telling geeft een goed inzicht van de inwoners aan het begin van de Franse Tijd.

De controle ervan kost meer tijd dan gedacht. De jubileum CD zal daarom pas in de loop van 2015 uit komen en aan de leden van de afdeling verstrekt worden.

11. Twentse Voorouderdag

De bibliotheek Hengelo kan door bezuinigingsmaatregelen niet meer klaar staan voor de TVD. Het bestuur is op zoek naar een plaatsvervangende locatie, die centraal gelegen is en goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

12. Contacten derden / promotie

De NGV Twente is aanwezig geweest op de volgende bijeenkomsten van andere verenigingen:

- 29 maart: “Monn oaver vrogger” in Nijverdal.
- 27 september: Voorouderdag van de afdeling Achterhoek en Liemers in Doetinchem.
- 25 oktober: jubileumbijeenkomst afdeling Drenthe en Noordwest-Overijssel in Hoogeveen.

Er waren steeds twee (bestuurs)leden aanwezig bij deze bijeenkomsten.

Voor de afdeling is een nieuwe folder ontworpen die tweevoudig gevouwen wordt.

Aan de landelijke PR-dag op 25 oktober hebben we, wegens teveel op één datum, niet deel genomen

13. Cursussen

Er zijn dit jaar twee cursussen georganiseerd. Beiden in de bibliotheek te Hengelo (O).

De eerste in het voorjaar voor beginners met stamboomonderzoek. Deze cursus werd gegeven door Hans Souverijn.

De tweede in het najaar, een cursus oud-schrift, werd gegeven door Hedwig Quinten.

Marieken Scholten-Sijses, Secretaris
Borne, december 2014

TG nummer 2 – 2015

De volgende TG verschijnt eind juni 2015. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 april 2015. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

Uitnodiging Afdelingsledenvergadering 2015/1

Hierbij nodigen wij u uit voor de jaarlijkse afdelingsledenvergadering. Deze zal gehouden worden op **zaterdag 11 april 2015** om ca. **16:00** uur, na afloop van de lezing van die dag, in de Stefanshof, Grotestraat 207 te Borne.

Agenda Afdelingsledenvergadering

1. Opening en vaststelling agenda
2. Mededelingen
3. Notulen Afdelingsledenvergadering van 8 november 2014 (in TG-1)
4. Jaarverslag van de afdeling over 2014 (in TG-2015-1)
5. Financieel verslag over 2014 (ligt ter inzage)
6. Verslag van de kascontrolecommissie 2014
7. Benoeming leden kascontrolecommissie
8. Bestuursverkiezing
9. Benoeming afgevaardigde en plv. afgevaardigde naar de Algemene Vergadering van de NGV
10. Toelichting op belangrijke punten door afgevaardigde(n) naar de voorjaarsvergadering AV in 2015
11. Rondvraag en sluiting

T.a.v. punt 8. Bestuursverkiezing.

Volgens rooster zijn aftredend de voorzitter Jan Oude Munnink en bestuurslid Ben Nijkamp. Beiden stellen zich voor hun functie herverkiesbaar.

Wat de voorzitter betreft: dit is de laatste maal dat hij zich kandidaat stelt. Het bestuur is dan ook naarstig op zoek naar iemand die zijn taken wil overnemen.

Ook leden van de afdeling kunnen kandidaten voordragen. Kandidaatstelling dienen uiterlijk één week voor deze vergadering schriftelijk en door tenminste vijf leden ondertekend ter kennis van de secretaris te worden gebracht.

T.a.v. punt 9. Benoeming (plaatsvervangend) afgevaardigde. Het bestuur stelt voor Ton Boswenger als afgevaardigde en Jan Aaldenberg als zijn plaatsvervanger te herbenoemen.

Mocht u voor een van de functies belangstelling hebben dan kunt u voor informatie bij de secretaris terecht.

Marieken Scholten-Sijeses, secretaris

Bijeenkomsten voorjaar 2015

Voor het tweede kwartaal van 2015 zijn de volgende lezingen gepland.

Zaterdag 11 april

komt Ewout van de Horst vertellen over heraldisch kleur-gebruik op landgoederen.

Na afloop van de lezing vindt de afdelingsledenvergadering plaats.

Zaterdag 9 mei

is de spreker Bas Maathuis met als onderwerp 'Luchtoorlog boven Twente'.

Locatie

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur.

De lezingen beginnen om **14.00** uur en eindigen om **16.00** uur.

Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; periodieken van heemkunde verenigingen in onze regio; algemene afdelings- en NGV-informatie; onderzoeksgegevens van de NGV Contactdienst, de Genealogische Databank Twente (GDT) en de scans van onze bidprentjes. Meestal zijn boeken van de Overijsselse Bibliotheekdienst, die betrekking hebben op het onderwerp van de lezing, aanwezig.

Zie voor verdere informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

B.W. Blijdenstein

Bij een bezoek aan het stadsarchief Amsterdam in het gebouw de Bazel, kwam uw redactie een standbeeld tegen van de heer B.W. Blijdenstein. Het leek ons aardig u hiervan deelgenoot te maken. Op de marmeren sokkel stond de volgende tekst:

*Ter gelegenheid van het 50 jarig bestaan van de Twentsche Bankvereniging B.W. Blijdenstein en Co. aangeboden aan Heeren solidaire vennoten door de mede bestuurders en het personeel van al hare kantoren.
Juni 1911*

Verzamelstek.nl
Collectable4all.com

Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

Oude ansichten
munten - poststukken

INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN

Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDA.NL

Ruim assortiment in comfortschoenen
Diverse breedtematen: E t/m M
Eerlijk advies
Uitstekende service o.a. huisbezoek
Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

SCHOENMAKER

VOETCOMFORT

ERKEND
SCHOEN
CONSULENT

Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.
Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:
Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn,
Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holtten, Tubbergen,
Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website,
Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling.
Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes.
Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen.
Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675
e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) benschothuis39@gmail.com (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster.
Koslaan 8, 7577 LA Oldenzaal. 0541-514577. e-mail: bijnijkamp@home.nl
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend
afgevaardigde.
Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershóftehoek 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253
e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjeerdma, Georges Schafraad en Hennie Kok.
Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede,
Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap zijn aangegaan.

Wilt u een abonnement op dit blad, maakt u dan € 12,50 over op bankrekening NL98 INGB 0005 5826 43 t.n.v. Penningmeester NGV Afd. Twente, onder vermelding van uw naam en adres.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 31^e jaargang 2015 nr.2

Inhoud

Even bijpraten	blz. 50
Welke Nijhuis in De Lutte?	blz. 53
Varia uit het Oud-Archief van de Oudheidkamer Twente	blz. 61
De moeilijkheid van getuigenverklaringen	blz. 66
Rondom Bad Bentheim	blz. 70
www.zoekakten.nl	blz. 72
Nieuw-rechterlijke archieven (na 1811)	blz. 73
De Belgische archieven op het internet	blz. 76
Vergaderstukken digitaal	blz. 78
Bijeenkomsten 2 ^e helft 2015	blz. 79
Een toevalsvondst uit Weesp	blz. 80
USB-stick bidprentjes	blz. 80
Uitnodiging boekpresentatie	blz. 81

Ruim assortiment in comfort schoenen
Diverse breedtematen: E t/m M
Eerlijk advies
Uitstekende service o.a. huisbezoek
Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

SCHOENMAKER
VOETCOMFORT

Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl

Even bijpraten

Door: Jan Oude Munnink

Deze keer is mijn bijdrage hoofdzakelijk gewijd aan agendapunten voor de landelijke voorjaarsledenvergadering. Op het moment dat ik deze bijdrage schrijf (15 april) zijn de beleidsvoornemens van het hoofdbestuur in ons bestuur en daarna in de afdelingsledenvergadering volop in discussie geweest. De afdelingsledenvergadering heeft op 14 april haar mening kunnen geven en onze afgevaardigde zal die mening naar voren brengen op de algemene ledenvergadering. Toch zijn er enkele zaken die ik onder uw aandacht wil brengen.

Een aantal afdelingen, waaronder de onze, heeft ervoor gepleit om met een gedifferentieerd contributievoorstel te komen. Dat zou er toe kunnen leiden dat er voor leden in beperkte mate keuzes gemaakt kunnen worden en dat de contributie daar mede van afhankelijk is. In feite komt het erop neer dat wie veel wil afnemen meer betaalt dan iemand die het minimum wil afnemen. In de afdelingsledenvergadering hebben drie personen kenbaar gemaakt Twente Genealogisch digitaal te willen ontvangen. Van de aanwezigen koos iedereen ervoor om Gens Nostra digitaal te ontvangen. Niemand gaf aan gebruik te willen maken van de huidige situatie. Maar dit is niet meer dan een inventarisatie bij de aanwezigen op de afdelingsledenvergadering. Overigens is het wel van belang dat de differentiatie uitgevoerd moet kunnen worden door vrijwilligers.

Ten aanzien van de vaststelling van het financieel verslag is opgevallen dat volgens de penningmeester van het hoofdbestuur een bedrag van €5923 aan de afdeling Twente is uitgekeerd, terwijl de afdeling over 2014 € 5300 heeft ontvangen. De penningmeester van de afdeling heeft daarover een mail naar de penningmeester van het hoofdbestuur gestuurd, maar nog geen reactie ontvangen. De ledenvergadering heeft aangegeven dat er een nieuwe mail naar de penningmeester van het hoofdbestuur gestuurd moet worden, met een cc aan de overige bestuursleden, met het verzoek om binnen een week te reageren. We wensen dat

voor alle afdelingen het juiste bedrag over 2014 vermeld wordt. Komt er vóór 18 april geen helderheid dan zal de afdelingsafgevaardigde tegen het voorgelegde financieel verslag 2014 stemmen.

Met betrekking tot de vernieuwde statuten wordt in artikel 14 lid 5 vermeld dat de convocatie moet geschieden aan de afgevaardigden van de afdeling. De afdelingsledenvergadering vindt dat toegevoegd moet worden: “het hoofdbestuur plaatst de stukken op een, voor alle leden, snel toegankelijke plaats op de landelijke website”.

In artikel 20, betreffende boekjaar en jaarstukken kascommissie, wordt door de ledenvergadering voorgesteld om kascommissie te vervangen door “registeraccountant”. Reden: het is ondoenlijk voor drie leken om een goede controle te doen over zoveel posten en uitgaven.

Artikel 22 lid 1 betreft de wijze waarop leden bij een afdeling geplaatst worden. Dat is in tegenspraak met artikel 5 lid 1. De ledenvergadering vindt unaniem dat leden zelf bepalen bij welke afdeling ze geplaatst worden. Artikel 22 moet naar de mening van de afdelingsledenvergadering aangepast worden aan artikel 5 lid 2.

Artikel 23 heeft betrekking op het opheffen en splitsen van afdelingen. Hierin wordt vermeld dat het hoofdbestuur de leden van een afdeling kan onderbrengen bij de naastliggende afdelingen. De afdelingsledenvergadering wil dat als volgt gewijzigd zien: bij samenvoeging wint het hoofdbestuur eerst advies in bij de aangrenzende afdelingen. Het afdelingsbestuur legt daarna het voorstel aan het hoofdbestuur ter goedkeuring voor aan de algemene ledenvergadering van de afdeling.

Artikel 31 lid 5 geeft aan op welke wijze de bijeenkomsten van de afdelingsledenvergadering geschieden. Samengevat gebeurt dit door een persoonlijke convocatie of tenminste door een advertentie in een dagblad dat veel in het gebied van de afdeling gelezen wordt. Nog afgezien van de daarmee gepaard gaande kosten is de afdelingsledenvergadering van mening dat de gedateerde tekst vervangen dient te worden door: “de agenda wordt vermeld in het afdelingsblad en bij niet verschijnen op de website van de afdeling. De stukken kunnen voorafgaand aan de vergadering ter plekke of via de website geraadpleegd worden”.

In artikel 32 van de statutenwijziging, welke handelt over de verkiezingen voor het afdelingsbestuur, is nu opgenomen dat bestuursleden, de afgevaardigde en diens plaatsvervanger benoemd worden in de voorjaarsafdelingsvergadering. De afdelingsledenvergadering stelt voor dat deze personen zowel in de voor- als in de najaarsledenvergadering benoemd kunnen worden.

In artikel 33 wordt behandeld dat besluiten ter voorbereiding van de behandeling in de in de Algemene Vergadering t.a.v. statuten- en reglementswijzigingen genomen moeten worden met tenminste twee derde van de geldig uitgebrachte stemmen. De afdelingsledenvergadering wenst twee derde meerderheid te wijzigen in "meerderheid". Dat zou in overeenstemming zijn met het bepaalde ten aanzien van de besluitvorming in de Algemene Vergadering (artikel 16).

Ook ten aanzien van het huishoudelijk reglement wordt een wijziging voorgesteld m.b.t. artikel 13 en 17. Hier wordt aangegeven dat een oproep voor een vergadering tenminste tien dagen voor de vergadering wordt verzonden. Voorgesteld wordt om de genoemde tien dagen voor afdelingsbesturen te vervangen door vijf dagen. Alles gaat immers per e-mail en is daarmee snel bij de geadresseerde. Bij een lange periode voor de oproep kan de actualiteit de agenda al ingehaald hebben.

Alle hierboven genoemde wijzigingen c.q. aanvullingen op de statuten, het huishoudelijk reglement en de jaarrekening werden door alle aanwezige leden tijdens de afdelingsledenvergadering ondersteund.

Onze afdeling heeft na het grote aantal opzeggingen aan het eind van 2014 weer een minimale groei te zien gegeven. Natuurlijk hopen we dat die groei er een beetje in blijft zitten.

Aandacht wil ik dit keer speciaal vragen voor de Stichting Genealogische Werkgroep Twente. Op de nieuwe website (sgwt.nl) kun u zien welke cd's er de laatste jaren uitgegeven zijn. Wellicht is daar iets nieuws voor u bij. Het leek me gewenst dit onder uw aandacht te brengen omdat er veel gedigitaliseerd materiaal op vermeld wordt dat specifiek op de regio Twente e.o. van toepassing is en kan helpen bij uw familieonderzoek voor 1811.

Welke Nijhuis in De Lutte?

Deel 1

Door: Jan Oude Munnink

Dit is een gedeelte uit een toch wel een beetje bijzondere overlijdensadvertentie in de Twentsche Courant- Tubantia van 30 september 2013. Nog in deze eeuw wordt een toevoeging aan de achternaam aangegeven: alleen Nijhuis is dus niet voldoende. De lezer moet er blijkbaar op attent gemaakt worden dat zij de dochter is van Jan Grunder. Die heette voor de burgerlijke stand geen Grunder, maar Nijhuis. Maar veel bewoners uit De Lutte weten nu wel om welke Dientje het gaat.

Waarom is zo'n nadere specificatie nodig? In De Lutte wemelt het van de Nijhuisen. Pak er even het telefoonboek bij en het zal u verbazen hoeveel er wonen met die achternaam. Echter, u komt dan over het algemeen alleen de achternamen van de mannen tegen. De vrouwen met die achternaam zijn meestal mooi in het verborgene gebleven. Vraag ook niet wie er een oma of bijvoorbeeld een schoonmoeder heeft met die achternaam. Wat te denken trouwens van een Nijhuis getrouwd met een Nijhuis?

De Nijhuisen hebben zich dus in de loop van de tijd behoorlijk voortgeplant. (Volgens het Meertens Instituut woonden er in 2007 4688 personen met de achternaam Nijhuis in Nederland, waarvan 230 in de gemeente Losser.) Daarvoor heeft, met name, de volksmond praktische oplossingen gezocht.

Al enkele eeuwen hebben Luttenaren voor de Nijhuisen een nadere aanduiding gevonden. Daar is Grunder er maar één van. Ik zal u er nog een aantal noemen: Nijhuis – Hanenhakker, Nijhuis –Hakenberg, Nijhuis – Molthof, Nijhuis – Koppelboer, Nijhuis – Punt en ook Nijhuis – Rug. Soms gaat het om een woonplek of een relatie van een Nijhuis met een vrouw.

Persoonlijk vind ik het een typische taaleigenschap om de achternaam of de fictieve achternaam eerst te noemen en de voornaam er achter. Zo heet iemand dus Hanenakkers Johan of Hakenbergs José. De nu nog gebruikte aanduidingen achter de naam Nijhuis kunnen dus als moderne aliassen worden beschouwd. Ook is er nog een andere variant: Frans van Hanenakker en José van Hakenberg. Vaak is de specificatie van de achternaam te herleiden naar de plek waar een echtpaar ging wonen. Als er ingetrokken werd in het geboortehuis van de vrouw dan werd haar achternaam in de volksmond die van haar man. Die oude gewoonte is zeker doorgegaan tot in de twintigste eeuw. Aan de Bentheimerstraat in De Lutte woonde een smid met de achternaam Westerhof. Hij trouwde met Truus Warburg en ze gingen wonen in haar ouderlijk huis. Iedereen noemde hem Bets van de Waarborg.

Om een indruk te geven van het aantal geboorten van Nijhuisen dat in de periode 1812-1902 aangegeven werd bij de burgerlijke stand, het waren er circa 115 en velen hebben gezorgd voor een nageslacht.

Toen ik na een ongeluk op fysiotherapie aangewezen was, kreeg als behandelaar Tomas Nijhuis. Ik vroeg hem bijna onmiddellijk of hij misschien uit De Lutte kwam. Hij vertelde dat hij in Zwolle geboren was, maar dat zijn vader van Nijhuis-Rug uit De Lutte was. Veel Nijhuisen heb ik de loop van de tijd wel kunnen “thuisbrengen”, maar de toevoeging Rug heeft me altijd geïntrigeerd. Harry Nijhuis, als streektaalconsulent verbonden aan de Twentse Welle, is ook van Rug. Hij heet dan ook Harry van Rug. Dus meer dan één reden om eens uit te zoeken waar de toevoeging Rug vandaan komt.

De schrijfwijze Rug is de eerste valkuil. De optie dat het mogelijk een lichaamsdeel is en dus ook de associatie dat er iemand met de achternaam van Nijhuis bijvoorbeeld een

kromme rug zou hebben gehad is onjuist. Het blijkt te gaan om Hendrikus Nijhuis, die trouwt met Aleida Ruegg. Hun trouwakte:

Nommer 15

Op heden den vier en twintigsten Augustus-
 wintens beridde op de en overtuigt, verschenen in het openbaar in het Gemeentehuis
 overzins jaer 1845

Stadtenaar van den Burgerlijken Staat der Gemeente Loosdrecht

Hendrikus Nijhuis, oud vier en dertig jaer,
 landbouwer, geboren en woonende te Loosdrecht, men-
 derjarige zoon van Gerard Jan Nijhuis, oudt.
 den en van Johanna Pothoven, sondaer br.
 wege, wonende te Loosdrecht. En

Aleida Ruegg, oud een en twintig jaer,
 zonder beroep, geboren en woonende te Heilbrunn,
 menderjarige dochter van Hermann Ruegg
 en van Christiana Conrad, landbouder.
 wonende te Loosdrecht, waarbij konvenerd is hun-
 ne trouwvering tot des huwelijch gesamen-

develce en versochten, tot de verrijking van hun voorgenomen huwelijch over te gaen;
 waerom de openbare afkondingen sijn gedaen voer de heffleur van het Gemeentebuis
 alhier op den negen den vierden en vijftien Augustus
 deses jaer

Alkens het Register van Huwelijks Afkondingen

Gene stelling tegen het voorgenomen huwelijch ons betoont sijnde, hebben wij deselve ge-
 vraagd of zij elckander het Echtheden aannemen en getrouwelyk al de pligten zullen vervul-
 len, welke door de wet aan den Huwelijken Staat verboden sijn, welke vraagdoerken de
 stemmend bevestigd sijnde hebben. Wy in waerem der wet verstaan dat door het huwelijch
 sijn overeenge

Hendrikus Nijhuis
 En
Aleida Ruegg

Waarom wij dese Akte hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van Gerard Jeroen
van der Meer, oud acht en dertig jaer, heffpender, Hermannus
van der Meer, oud vier en dertig jaer, landbouwer, Jan
van der Meer, oud vier en dertig jaer, landbouwer en
Guillaume van der Meer, oud twee en dertig jaer, post-
 smid, allen wonende te Loosdrecht.

En is deze akt na gelane bevestiging getekend door
 ons, de comparanten, de eadere als comparantse
 en de getuigen.

H. Nijhuis H. Poonthuis
 A. Ruegg G. Poorthuis
 H. Ruegg B. Poorthuis
 G. Gruender

Hieronder een foto van het echtpaar Nijhuis-Ruegg, beschikbaar gesteld door Harry Nijhuis.

Toch is Ruegg een ongebruikelijke naam in De Lutte. In het telefoonboek vind je er niet één. Ook het Meertens Instituut geeft aan dat er in 1947 maar 12 personen met de achternaam Ruegg voorkomen. Die naam doet dan ook vermoeden dat het wel eens om een iemand kan gaan die in Duitsland geboren is. Maar in de huwelijks bijlagen van de trouwakte van Heinrich Ruegg (de vader van Aleida) met Geertruida Grunder komen we zijn geboorteland, geboorteplaats en zijn ouders tegen. Die bijlage treft u hiernaast aan:

Ausschnitt
 Geistes- und Vernunft an christlichen Erziehung - & Obedientie zu erlangen. Er
 leben des Kindes ein tug. christl. Leben, folche 21. v. d. s. 17de 22. v. d. s. 17de 23. v. d. s. 17^{de}
 Ingleichheit des christlichen Lebens, bis er tug. werden *De Entwanne, v. d. s. 17de*
 N u s s u g
 aus dem Taufregister
 der evangelischen Gemeinde *Hirshofel* im Kanton Zürich, *Hirshofel*

N: 1

Eltern	Kind	Taufzeugen
<i>Hirshofel</i> <i>Hirshofel</i> <i>Hirshofel</i> <i>Magdalena Furrer</i>	<i>Hirshofel</i>	<i>Hirshofel</i> <i>Hirshofel</i> <i>Hirshofel</i> <i>Christl. Albin</i> <i>Hirshofel</i> <i>Hirshofel</i>
Geboren den 18 ^{te} E	getauft den 22 ^{te} Juli	des Jahres 1798.
	ad. st. com. oder 18 ^{te} O.	

Dass obiges Kind am bemeldeten Tage die heilige Taufe empfangen habe,
 wird unter aufrichtigen Segenswünschen bescheinigt ad. st. com.

Hirshofel Den 24te Juli 1807.

von
Hirshofel
Hirshofel

Hirshofel
Hirshofel

Hirshofel
Hirshofel

Hirshofel
Hirshofel

Hirshofel
Hirshofel

Uit de huwelijksse bijlage blijkt dat Heinrich geboren is in Turbenthal (Zurich, Zwitserland). Zijn ouders heten Heinrich Ruegg en Magdalena Furrer. Uit bovenstaande akte blijkt ook dat Heinrich “evangelisch” van religie is, op 18 juli geboren en gedoopt is op 22 juli 1798. Of en tot welke problemen dat

geleid heeft bij het kerkelijke rooms-katholiek huwelijk in De Lutte is mij onbekend. Vast staat dat hij katholiek moest worden.

Wel kunnen we vaststellen dat de toevoeging Ruegg bij de naam Nijhuis voor het eerst zal zijn ontstaan na de geboorte van het eerste kind. Maar waarschijnlijk nog later.

In de huwelijksakte wordt vermeld dat Johann Heinrich van beroep veldwachter is. Hij komt onder dat beroep ook voor als getuige. Een akte hiervan volgt hieronder:

N° 70. Op den din achtsten _____ der maand Augustus _____
 des jaars van duisend acht honderd zes en veertig des jaars des jaars
 te Zwitserland _____ we comparerde voor ons Gerardus Mathias Blok-
 hoff Assessor der Gemeente Loosser
 Terzamen Overrijst, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand Johannes
 oude Boerrijter _____
 oud zeven en dertig jaren van beroep landbouwer _____
 wonende te Loosser _____ geassisterd met twee getuigen, de eerste genaamd
 Johann Heinrich Ruegg _____ oud
 zeven en veertig jaren van beroep veldwachter _____ wonende
 te Loosser _____ in de tweede Gerrit Jan Heino _____
 oud zes en dertig jaren van beroep veldwachter _____
 wonende te Loosser _____ dewelke ons heeft verklaard dat zijne kuissteun
 Herminda Kumer oud een en veertig jaren land-
 bouwer te _____ wonende te Loosser rijk Lette _____
 op den Zevenden der dezer _____ des voornomde dagen een _____
 te Loosser rijk Lette is bevallen van een kind, van het mannelijk _____
 geslacht, aan hetwelk de voornaamen zijn gegeven van Gerret Jan _____

Volgens deze verklaring en ingevolge rekwisitie van voornomden comparant hebben wij deze akte
 opgemaakt dewelke na galdene voorlezing is geleend door ons en de declarant en beide getuigen.

J. de Boerrijter
 J. H. Ruegg
 G. J. Heino

G. M. Blokhoff

De veldwachter Ruegg is dus geboren in het kanton Zurich in Zwitserland. Zo goed als zeker is hij beroepsmilitair geweest in het Nederlandse leger. Maar wat hield dat "veldwachter zijn" in? Tot de inval van de Fransen in 1795 werd de orde op het platteland gehandhaafd door de drost en schout. De drost en de schout waren de vertegenwoordigers op het gebied van handhaving van bestuur en belast met de rechtspraak. Op het platteland vervulde de drost ook de politietaak: een deel van de opgelegde boetes was voor hem persoonlijk. Tijdens de Bataafse Republiek bleef de bestaande structuur grotendeels

overeind. Deze veranderde na de inlijving bij Frankrijk in 1811 wel. In de periode 1811-1813 werd de veldwacht (police rurale) gevormd door de forestiers en gardes-champetres.

Voor het hele land komt er een police generale gebaseerd op de Franse gendarmerie, een van oorsprong militair korps. Na het vertrek van de Fransen bleef die structuur grotendeels overeind: plaatselijke politie in de steden en veldwacht op het platteland. Heinrich Ruegg met zijn militaire achtergrond past dus als veldwachter prima in het hierboven geschetste beeld.

In dit stukje begon ik met een naam uit een advertentie en daaruit bleek dat de overledene een dochter was van Grunders Jens.

Op zaterdag 27 januari 1877 trouwde Hermannus Nijhuis met Geertruida Grunder. Hiermee geef ik aan dat de naam Grunder voor Nijhuis ook pas van na 1877 kan stammen. Hermannus Nijhuis had als ouders: Gerrit Jan Nijhuis en Johanna Kokenberg. Dat zijn dezelfde personen als de ouders van Hendrikus Nijhuis, die met Aleida Ruegg trouwde. M.a.w.: Hendrikus en Hermannus zijn broers. In korte tijd bedacht de volksmond voor twee zonen uit hetzelfde gezin twee aliansen! Beide keren was het de achternaam van de vrouw die voor de variatie zorgde.

Nog even terug naar onze veldwachter Johann Heinrich Ruegg. Ik zocht bij de nationale milities naar de naam Ruegg en kwam er 8 tegen, allen afkomstig uit Zwitserland. Johann Heinrich Ruegg helaas niet. Ze zijn dus allemaal huurling geweest in het toenmalige Nederlandse beroepsleger. Bij de huwelijksbijlagen van Johann Heinrich kan ik geen bewijs vinden dat hij gediend heeft voor de nationale militie en evenmin een bewijs voor het verkrijgen van het

Nederlanderschap. Mogelijk is het dienen in het Nederlandse leger al genoeg geweest om Nederlander te worden. Nederlanders die in “vreemde krijgsdienst treden” verloren vroeger het Nederlandschap. Momenteel is dat een politiek hangijzer. Wel is de uitdrukking “geen geld, geen Zwitsers” al eeuwenlang bekend als bewijs dat er veel Zwitsers beroepsmilitair werden en dat ze, als de betaling niet meer vlotte, vertrokken om voor een andere partij te gaan vechten. Zwitserse soldaten waren al befaamde huursoldaten vanaf 1477 toen, bij de slag om Nancy, Karel de Stoute het leven verloor. Die huursoldaten brachten veel rijkdom naar Zwitserland. Al in 1506 werd de beroemde Zwitserse garde opgericht om pausen te beschermen. Maar het vertrek van jonge mannen uit Zwitserland vindt waarschijnlijk ook een oorzaak in gebrek aan landbouwgrond en dus ook bestaansrecht. Ook was het zo dat een land, dat soldaten uit Zwitserland recruteerde, de neutraliteit van dat kanton moest respecteren. Zwitserland als moderne staat bestaat sinds 1848 als landstaat. Soeverein werd Zwitserland al in 1648 bij de Westfaalse vrede.

U heeft in de tekst een afbeelding gezien waarin Heinrich Ruegg met een collega Gerrit Jan Heino optreedt als doopgetuige. Heinrich is waarschijnlijk door de pastoor ingeschakeld om deze klus op te knappen. Maar Heino kan de moeder van het geboren kind zo goed als zeker niet gekend hebben. Gerrit Jan trouwde als 36-jarige net als Heinrich een vrouw van 22 jaar. Hij had in tegenstelling tot Heinrich geen militaire ervaring. Hij was namelijk vrijgesteld van de nationale militia. Gerrit Jan Heino is geboren in Den Ham en overlijdt in Deventer. Reden van zijn verblijf in Deventer: hij zat daar in een krankzinnigengesticht.

In de volgende aflevering van Twente Genealogisch volgt deel 2 van deze bijdrage. Daarin ga ik nader in op de toevoeging Rueg(g) achter de naam Nijhuis.

Bronnen:

H.Ringoir De Zwitserse Regimenten in Koninklijke Nederlandse Dienst
 Hubert de Vries Het symbool van de Rijkspolitie.
 Van veldwachter tot gemeentepolitie <http://www.janvan.gelderstichting.nl/>
 Genverbstanden
 Wikipedia: Zwitserland ontstaansgeschiedenis
 Harry Nijhuis Familiegieschiedenis.

Copyright Jan Oude Munnink

Varia uit het Oud-Archief van de Oudheidkamer Twente

Door: *Marieken Scholten-Sijses*

Dit keer geen artikel over een bepaald onderwerp, maar (transcripties van) documenten uit het archief van de Oudheid Kamer Twente.

Allereerst enige documenten afkomstig uit de nalatenschap van Marten Udink ten Cate. Daarna volgen enkele oude geneeskundige recepten uit de 17^e eeuw.

Documenten afkomstig uit de nalatenschap van Marten Udink ten Cate

In 1831 had het Koninkrijk der Nederlanden de Belgen een gevoelige nederlaag bezorgd tijdens de tiendaagse veldtocht. Koning Willem I wilde echter de vredesvoorwaarden niet accepteren en hield tot 1838 een staand leger in stand. Marten Udink was een van de velen die gedurende langere tijd (als Majoor Commandant) aan de Nederlands-Belgische grens gelegerd waren. Dat de leefomstandigheden voor de soldaten niet best waren blijkt uit onderstaand verslag.

Extract rapport van de wacht Casteeltje

In de kamers voor de wacht bestemd, ontbreekt het aan alles wat er zich moet bevinden. Ook is de zolder niet meer met de daartoe behorende planken voorzien. De schoorsteen half afgebroken, de twee glasramen defekt, ook is er geen deur voor, voor het overige is het geheele huis bijna verwoest.

Rijsbergen den 7 januarij 1833

De kommedant der wacht aan het Kasteeltje

G. de Wilde, korporaal

(Oud-Archief OHK Twente 67)

Veel gewone soldaten deserteerden. Op 13 maart 1831 werden uit het kwartier 34 manschappen vermist. Allen met Twentse namen.

Op 16 juli 1832 werd schutter Hendrik van Kolk opgemerkt in de buurt van het kampement van een ander bataillon.

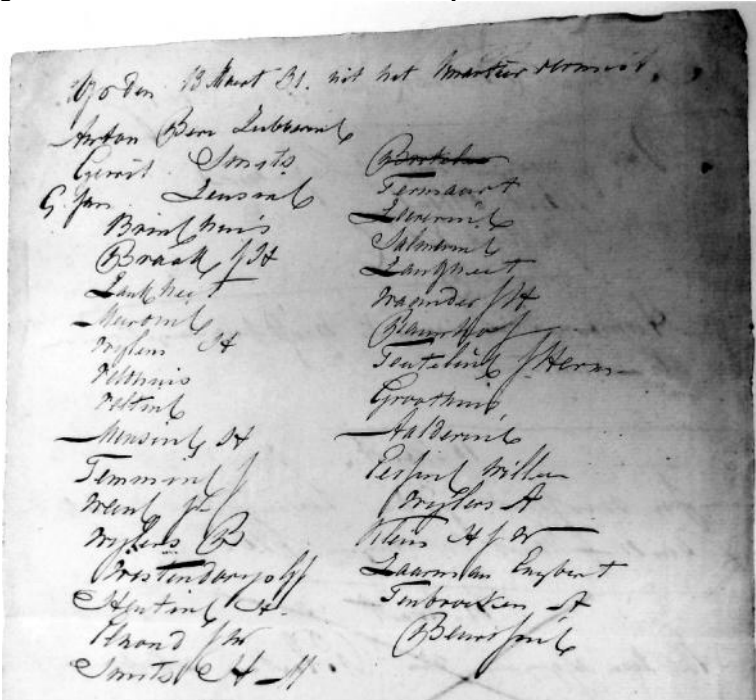
De betreffende sergeant meldt: "*heb ik onmiddellijk een patrouille uitgezonden en hem doen arresteren*". Waarna de deserteur werd teruggezonden naar Reisbergen.

Sommigen kwamen niet terug van verlof, maar stuurden een attest van een hen gunstig gezinde arts.

"Bericht van de geneesheer en vroedmeester W. van Barneveld te Rijssen, dat Jan Waanders, schutter in de 5e compagnie van het 2e bataillon van de 2e afdeling landelijke schutterij van Overijssel met verlof te Enter, gemeente Wierden, niet vervoerd kan worden. De rede is dat hij lijdt aan "eene reumatische verouderde borst ontsteking vergezeld van droge hoest". Rijssen, 11 maart t/m 12 juni 1834."

en:

Een doktersverklaring dat "Jan Hindrick Venerius laboreert aan een rheumatische long met ene bloedopgeving en dus zonder gevaar niet vervoerbaar is". Delden, 9 juni 1834.

Uit een lijstje van in het Garnizoens Hospitaal opgenomen schutters blijkt dat voor hen 25 cent per dag soldij uitbetaald werd. Wie niet zuinig was op zijn spullen, moest dat zelf

vergoeden. “*Staat van de gedurende de maand augustus 1833: Wegens verlies, verkoop of opzettelijke verwaarlozen van kleding of uitrustingsstukken werd voor vier man in totaal 20 cent ingehouden.*”

In april 1832 werd besloten dat er een afdeling hoornmuziek bij het 2e bataillon 2e afdeling Overijsselsche Schutterij gevoegd zou worden. De kosten van de aanschaf van de noodzakelijke instrumenten werden over het gehele bataillon aangeslagen. De volgende penningen moesten daarvoor afgedragen worden:

1 Luitenant kolonel	f 7,00	per maand	f 7,00
6 Kapiteins	à 4,30	id.	25,80
6 1 ^e luitn	à 2,42	id.	14,52
10 2 ^e luitn	à 1,88	id.	18,80
1 officiers 2 ^e klasse	f 2,42	id.	2,42
1 id. 3 ^e klasse	1,60	id.	1,60
2 onderad	à f 0,90	id.	1,80
6 sergeanten majoor	à f 0,70	id.	4,20
29 sergeanten fouriers	à f 0,50	id.	14,50
740 Kong ^e ... en schutters 'a	0,06	id.	44,40
Totaal			135,14

NB de 1e luit. Adj. Berekend = 1^e luit.

De 2e luit kwartiermaker = 2^e luit.

Ging dit van de soldij af? Zo bleef er voor de achtergebleven gezinnen weinig over.

(Oud-Archief OHK Twente 28)

Oude geneeskundige recepten uit de 17^e eeuw

We klagen nu wel over gebreken in de gezondheidszorg, maar onze voorouders moesten het met veel minder stellen. Allerlei kruiden en drankjes werden gebruikt om van klachten af te komen. Ik betwijfel of het veel hielp. Dit handschrift is letterlijk overgenomen. Eenheid in schrijfwijze werd in de Nederlanden in 1804 ingevoerd.

Wratten verdrijven

Neemt wijnruitter ende boter, siedet se saement in een panne, ende legget dat vers op de wratten vier ofte vijf daegen en lanck nae den anderen, se sullen vergaen, al waer de wratten soo groot datter de lancker uit rijsen solde ende sal alle quaede humeuren daer uit trocken, of nemet honde hair ende beetensap en olie, ende bestigckese daermede, se worden genesen.

Voor hette en pyne des hooftes

Neemt dat witte van een Eij en soo veele rosenwaeters en Wijnckdick. Clopt dit kort t'saemen en maeket daer een doeck in nat, en warmt dan de doeck aen 't vuir en bindet se soo warm ende nat omme dat voorhoeft, ende omme de dunegger , 't helpt

Om vlekken uit het aengesicht te verdrijven van hette (?) komende van de varen

Deese kranckheit loopt doer de leeden off een manier van colde waer, ende op t'hoofd loopt op als grote builen tusschen vel ende vleis.

Daertegens neemt vijft of ses loot lubberstocks wortelen, sedet die in een kanne bier en gevet den krancken neegen morgens daervan te drincken, hem sullen dan boven en beneden cleine wormer afgaen, ende het sal met Godts hulpe genesen.

Tegen een geswollen hals

Vrijvet populen, bijvoet, vleddercruit ende alsen, saement siedet dit met honingh, en maect er een plaester af, ende legget daer warm op, het sal genesen.

Om wratten te verdrijven

Neempt een doie van een Eij, en halff soo vele solts, menget dat saemet als een salve, ende smeertet daer op.

Om 't aengesicht en handen schoen en wit te maeken

Neemt wijnsteen en blaerse in't vuir, stoet se en legget se in wijn, ende lecket dat gelijk als loge ende in dat lecksel waschet je uw aengesicht off handen, of wat plaets juw bestgelievet, ende latet bij sigh selven drogen, het verdriefft de vlekken en rimpelen in wat steede die oock sijn, ende reiniget en suivert dat vel, probatu.

Gorgel waeter

Een goet geprobiert gorgelwaeter, met welcke veele halssweeren ende pijn geholpen sint, die gans sorghliek bent geweest. Neemt sunt (?) fannes vrucht, bijvoet, rute, selvie, brunellen, allen een hantvul, dit saement in een half kroes water gesoden, daer nae afgesijet, daer een half pont rosenhoningh ingemenget, ende muilberen sap acht loot, hiermede sal men den hals gorgelen en het betert, verbiedet hem slaepen des daeghs, en laet hem met het hoofd hoge liggen.

Een Ander

Selvie, ruite, bevergeil ende bartrum, allen met wijn of bijer gesoden, den hals daer mede gegorgelt, dat is erg goed.

(Oud-Archief OHK OmG 534)

Zo gaat het nog twee bladzijden door met goedbedoelde recepten. Ik zal ze u verder besparen. Toch blij met de huidige pillen en poeders?

Verzamelstek.nl
collectable4all.com

Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

Oude ansichten
munten - poststukken

INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN

Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDENL

De moeilijkheid van getuigenverklaringen

Door: Hennie Kok

Inleiding

Heden den tienden April des jaars 1800 Twee en twintig voor ons Mr. Lamb^f. Joh^o. Ant^s. Nieuwenhuis Vrederegter van het Kanton Oldenzaal arrondissement Almelo, Prov. Overijssel geadsisteerd met de Heer Joh^o. Helderman onzen Griffier zijn gecompareerd:

Jan Olde Molthof bijna 60 jaren oud landbouwer wonende in de Lutte

Gerrit oude Morshuis over de 50 oud landbouwer wonende in de Lutte

Jannes Molthof oud 35 jaren landbouwer wonende in de Lutte

Bartus Vechter oud 58 jaren winkelier te Oldenzaal

Welke personen ten behoeve van Helena Hutte, boerwerkster, wonende in de Lutte schoutambt Losser in dit kantoor, onder aanbod van eede aan ons hebben verklaard, dat zij zeer goed kennen de requirante en ook zeer goed hebben gekend hare ouders Wilhelmus Hutte en Euphemia Hutte, in leven landbouwers in de Lutte, en van dezelve met zekerheid weten, dat zij in De Lutte gestorven en alhier op het kerkhof begraven zijn, de vader voor omtrent achttien jaren en de moeder nu onlangs- hebbende de eerste drie eerste Getuigen derzelve haar begravenis bijgewoond – verklarende de 4de Getuige, kort voor het overlijden van Requirantes vader, nog een kast van hem te hebben gekocht. Dat ook requirantes grootouders van vaders zijde Berend en Janna Hutte, voor omtrent dertig jaren zijn gestorven, doch dat die van moeders kant, zoo lang zijn dood geweest, dat zij Getuigen van dezelve niet anders weten, als dat zij landbouwers waren, en in de Lutte gewoond hebben.

Waarvan Acte (wat betreft omtrent het overlijden van de vader en de Grootouders) om te strekken in de plaats van Extracten uit de Doodregisters hoedanigen eerst sedert 1811 alhier zijn gehouden.

Na voorlezing hebben de 3e en 4de Getuigen met ons en den Griffier ondertekend en de beide anderen verklaard hunne namen niet hebben leeren schrijven.

*Gedaan binnen Oldenzaal in het Locaal van het VredeGereg
en ten dage maande en jaren als boven.*

Deze zogenaamde Identiteitsverklaring is één der huwelijks bijlagen van het geplande huwelijk tussen Gerardus Morshuis en Helena Hutte (getrouwd op 19 april 1822) . De getuigen stelden in alle eerlijkheid dat de grootouders van Helena van vaderszijde Berend en Janna waren. In dit verhaal wordt aangetoond dat het onjuist was en dat de hoofdoorzaak is dat vooral in de achttiende eeuw de mensen hun achternaam associeerden met de plek waar ze woonden. Allereerst wordt aangegeven hoe begin 1768 de situatie was ten huize van Hutte in De Lutte.

De situatie op begin 1768 ten huize Hutte in De Lutte

De volgende brongegevens zijn van belang om een situatie begin 1768 betreffende de naam Hutte te schetsen:

In het Katholieke Doopboek van Rossum staat het volgende vermeld op 25 augustus 1750: *Baptus est Wilhelmus, pater Jan Huttert et mater Hermina*

In het Katholieke Doopboek van Rossum staat het volgende vermeld op 11 februari 1752: *Baptus est Gerardus Johannes, pater Joannes Huttert et Hermina Kottert*

In het Trouwboek NG 1641-1795 in 1762: Bladzijde: 117, record: 451 Man: *Jan Bloomen, weduwnaar, uit De Lutte*
Weduwnaar van *Hermina Hochtman* Vrouw: *Janna Wilmers, uit Bardel (D)* Ondertrouw: Oldenzaal, 29-08-1762

Huwelijk: In het Katholieke Trouwboek van Rossum staat op 27 september 1762 aangegeven: *Jan Hutten ex Lutte et Joanna Welmer ex Gildehuis*

Ontvangsten kerkmeesters Oldenzaal Verluiden overledenen: 7 May 1764 Hutten Jan Lutte FI – 16-

In het Katholieke Doopboek van Rossum staat het volgende vermeld op 22 oktober 1764: *Bapta est Joanna, patr Jan Hutten ex Lutte, matr joanna wilmers ex gildehuis, patrini Gerrit op de Beeke et geertjen wilmers.*

In het Trouwboek NG 1641-1795 in 1766: *Procl 5 oct en Cop 2-9 Berend Waalstede j.m Joanna Welmer Wed van Jan Hutte Beide uit de Lutte*

In het Katholieke Trouwboek van Rossum staat in 1766 aangegeven: *8-9br berent walstede ex lutte et joanna hutten ex lutte*

In het Katholieke Doopboek van Rossum staat het volgende vermeld op 24 december 1767: *Baptizata est Euphemia, patr Berent Hutten ex Lutte, matr joanna welters ex gildehuis, patrini jan kroep ex Lutte et phenne welters.*

Deze brongegevens leverden als resultaat dat begin 1768 mogelijkwijze de volgende 6 personen in huis Hutten woonden:

- Wilhelmus kind van Jan HuttenJan alias Bloemen en Hermina Hocht
- Gerardus Johannes kind van Jan HuttenJan alias Bloemen en Hermina Hocht
- Joanna Welmer echtgenote eerst van Jan HuttenJan, later van Berent Waalstede alias Kroep
- Joanna dochter van Jan HuttenJan alias Bloemen en Joanna Welmer
- Berent Waalstede alias Kroep
- Euphemia dochter van Berent Waalstede alias Kroep en Joanna Welmer

Deze mogelijkheid wordt ondersteund door het feit dat er brongegevens zijn die aangeven dat deze 6 personen begin 1768 in leven waren en zich allen soms Hutte, Hutten of Huttenhuis noemden. Het meest kenmerkend waren No 1 Wilhelmus en No 6 Euphemia. Zij trouwden op 3 mei 1789 met als namen Wilm Bloemen en Venne Wostede (Burgerlijk) en Wilm Blomen en Phenne Walstede (kerkelijk met als aantekening 4de lijns verwantschap). In de geboorteakte van de hoofdpersoon Helena op 29 januari 1793 worden de ouders genoemd Wilhelmus Hutte en Euphemia Hutte.

Conclusies

Allereerst, de getuigen hadden gelijk wie de ouders waren van Helena met bovendien als winst dat nu ongeveer bekend is wanneer Willem gestorven is.

Wat de ouders van Willem betreft, hier zaten de getuigen fout. Berent Waalstede alias Kroep alias Hutte en Joanna Welmers waren niet de ouders van Willem maar van Euphemia. De ouders van Willem waren Jan HuttenJan en Hermina Hocht.

Ook de katholieke kerk zat fout. De relatie tussen Willem en Euphemia was niet 4de graads; er was geen enkele vorm van bloedverwantschap.

Bovenstaande problematiek is leuk voor genealogen in de 18de eeuw in Twente waar de benaming van de plek de naam van het huis de hoofdrol speelt.

HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN EN STADSPLATTEGRONDEN

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

Rondom Bad Bentheim

Door: Georges Schafraad

Hoewel er formeel een grens bestaat tussen Nederland en Duitsland merken we er in de praktijk weinig van wanneer we de grens oversteken. Vroeger was dat al niet veel anders. Toen gold meer een gebiedsafbakening tussen het bisdom Utrecht en het bisdom Münster. Een belemmering voor vrij reizen was er niet of nauwelijks. Veel grensbewoners, en dus ook Twentenaren, hadden familie over de grens en hebben daar hun roots. Voor genealogisch onderzoek komen we dan al gauw in Grafschaft Bentheim of een Duits archief terecht. Twente Genealogisch kijkt vaak over de grens en ik wil voor dit artikeltje ook niet zo streng de grens trekken tussen Twente (Nederland) en Duitsland.

Onlangs maakte ik een wandeling in de omgeving van Bad Bentheim en liep langs de steengroeve op de Bentheimer Berge. Hier stuitte ik op een joodse begraafplaats. Bij nader onderzoek vond ik daarover de volgende informatie: Op de rug van de Bentheimer Berge ligt de joodse begraafplaats van Bentheim. Met een lengte van 50 meter en een breedte van 10 meter is het een smalle reep aangelegd, op de vroegere "Rümbült" d.w.z. op een berg steenpuin naast de vroegere steengroeve. Het schilderachtig aandoende parkje heeft geen romantische geschiedenis. Aan de joden werd in de 17^e eeuw grond toegewezen buiten de stad, grond die geen economische waarde had. Als de joden hun doden ten grave droegen moesten ze over een moeilijk, met stenen bezaaide weg lopen. Het oudste graf waarvan het opschrift te ontcijferen is, draagt het jaartal 1722 maar vermoedelijk werd de begraafplaats al enkele tientallen jaren eerder aangelegd. Tweeëndertig verweerde grafstenen staan op de strook grond. Ze staan gericht naar het oosten, naar de stad Jeruzalem. De Hebreeuwse opschriften vermelden de namen van de overledenen, de namen van hun vader en de sterfdag, echter niet de geboortedag. Deze werd als onbelangrijk beschouwd. Bovendien bevat het opschrift een aanwijzing over een godgetrouw leven, steeds eindigend met de zin "moge de ziel opgesloten zijn in de jaren van zijn leven".

De halfronde sluiting van de steen is een symbool van het hemelgewelf. De begraafplaats is onschendbaar. Het behoort de doden tot de dag des oordeels. Sinds 1874 gebruikt de joodse gemeente een nieuwe begraafplaats aan de Hilgenstiege. Bad Bentheim kende in 1732 slechts 5 joodse families en in 1880 bedroeg het aantal 4% van de totale bevolking van deze stad.

De Joodse begraafplaats op de Bentheimer Berge

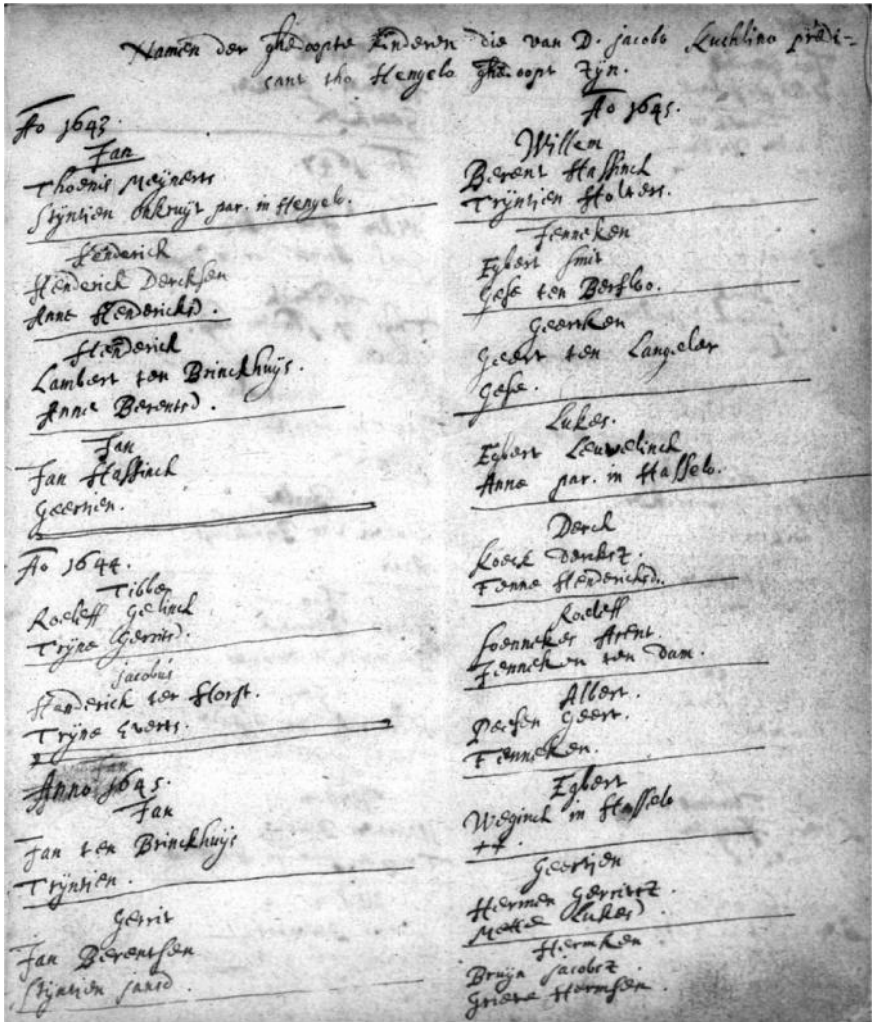
Kock van Benthem

◀ Makelaars ▶

Bisschopstraat 18
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

www.zoekakten.nl

Zomaar wat snuffelen op Zoekakten blijkt voor ons genealogen al gauw een goudmijntje te zijn. De oudste akte uit de regio Twente die ik vond kwam uit het Hervormd doopboek Hengelo 1643. www.Zoekakten.nl is dus een geweldige aanrader.

Nieuw-rechterlijke archieven (na 1811)

Door: Harry Collignon, Oosterhout

Dat wij tegenwoordig zoveel bronnen ter beschikking hebben voor onderzoek naar onze voorouders heeft alles te maken, het is al vaker gezegd, met het feit dat in de Franse tijd een eenvormige bestuurlijke organisatie in ons land werd ingevoerd. Jullie zagen het al op het gebied van de bevolkingsadministratie, belastingen (memorie van successie) en notariaat. Het geldt ook voor de organisatie van de rechterlijke macht, zoals we nu zullen zien.

In de Franse tijd werd het bestaande Nederlandse rechtssysteem op de helling gezet. Het oude systeem kende grote regionale verschillen. De rechtspraak speelde zich voor een deel op lokaal niveau af (stadsgerechten, dorpsgerechten etc.) en voor een deel op provinciaal niveau. De zaken waarin recht gesproken werd verschilden van rechtskring tot rechtskring. Een scheiding van de machten: wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht kende men niet.

Het nieuwe rechtssysteem werd ingevoerd in 1811, na de inlijving van Nederland bij het Franse Keizerrijk. De belangrijkste kenmerken hiervan waren: het systeem was eenvormig en rechtspraak was voortaan een zaak van de centrale overheid.

De rechtspraak speelde zich vanaf dat moment op vier verschillende niveaus af:

- bovenaan de piramide stond een landelijk gerechtshof;
- vervolgens telde elke provincie een provinciaal gerechtshof;
- elke provincie was opgedeeld in een aantal arrondissementen;
- elk arrondissement op zijn beurt was opgedeeld in een aantal kantons.

Deze structuur heeft zich gehandhaafd tot op de dag van vandaag. Wel zijn er enige aanpassingen geweest sinds die tijd. In 1838 werd een nieuwe wet op de samenstelling van de rechterlijke macht ingevoerd. De structuur in vier niveaus werd niet veranderd. Wel bracht men enige veranderingen aan in de bevoegdheden, benaming en het aantal van de verschillende rechtscolleges.

Waar vindt u de archieven?

De archieven van in de provincie werkzame rechtscolleges (provinciaal gerechtshof, arrondissementsrechtbank, kantongerechten) zijn gedeeltelijk overgebracht naar de rijksarchieven in de provincie, die van het landelijke rechtscollege naar het Algemeen Rijksarchief. Het betreft hier de periode 1811 - circa 1930. De openbaarheid van de nieuwe rechterlijke archieven is beperkt voor zover het de periode na 1900 betreft. In sommige archieven kent men de regeling, dat de stukken van na 1900 alleen kunnen worden ingezien als u aan kunt tonen dat de persoon die u zoekt reeds overleden is (bijvoorbeeld door een uittreksel uit het overlijdensregister of de persoonskaart, rouwadvertentie, bidprentje, enzovoort).

In principe hebben we in Nederland twee rechtscolleges:

- Het kantongerecht. In Nederland meestal kortweg het 'gerecht' genoemd.
- De arrondissementrechtbank. Afgekort tot 'rechtbank'.

Het kanton is het laagste niveau in de Nederlandse rechtspraak. Het rechtsgebied van een kanton wordt gevormd door een aantal gemeenten. Van 1811 tot 1838 waren in het kanton twee rechterlijke colleges werkzaam, elk met specifieke taken: een 'vredegerecht' en een 'rechtbank van enkele politie'. In 1838 werden deze twee samengesmolten tot één 'kantongerecht'. Nederland telde toen 150 kantons. Dit aantal werd langzamerhand teruggebracht tot de 62 kantons waarin Nederland tegenwoordig verdeeld is.

Het vredegerecht hield zich voornamelijk bezig met eenvoudige privaatrechtelijke zaken. Dat de verhouding- en tussen de burgers onderling regelt.

Het Nederlandse recht kent twee hoofdtakken: privaatrecht en publiekrecht. Het privaatrecht regelt de verhouding tussen burgers onderling.

Welke archiefstukken kunt u vinden in het archief van het vredegerecht? U zult hierin onder andere aantreffen: beëdigingen van taxateurs, benoemingen van voogden, vonnissen in civiele procedures en akten van bekendheid.

De archieven van de vredegerechten zijn overgebracht naar de rijksarchieven in de provincie waar zij werkzaam waren. Het bijbehorende oude document is een gedeelte uit een akte van benoeming van voogden door een familieraad in het bijzijn van de vrederechter te Raalte, 1811.

tot het houden van den raad van nabestaanden een naa regten genoegzaam getal, overgegaan zijn tot raadpleging ter benoeming van een toeziende voogd, hebben wij met eenparigheid van stemmen tot toeziende voogd benoemd over meergemelde minderjarigen Teunis Klein Jansz., grootvader over bovenge melde minderjarigen van moeders zijde. Welk Jan de Ruiter wederom ter vergadering verschenen zijnde en Teunis Klein Jan aan ons hebben verklaard de voornoemde posten tot welk zij benoemd waren geworden, aan te neemen en hebben beyde dadelijk voor ons den eed afgelegd om de pligten, welke de posten, door hen aangenoomen hun opleggen, behoorlijk te vervullen en hebben gemelde Jan de Ruiter, Teunis Klein Jan en de bovengemelde raadplegendeleden benevens ons en onsen commis-griffier hettegenswoordige proces-verbaal ondertekend, uitgezondert Jan Haverink^a, Hendrika Gerrits en Gerrit Klein Jan en Hendrik Klein Jan, welke des verzogt zijnde, verklaard hebben, niet te kunnen schrijven.

<i>IJan de Ruijter</i>	<i>Teunyl Kley Yan</i>
<i>Marija de Ruiter</i>	
<i>Hendrikus Kleine Woelhaer</i>	
<i>DJ. Walraven</i>	<i>D. Bolk</i>
<i>commis-griffier</i>	

a doorgehaald: Maria de Ruiter
Bron: Cursus Oud Schrift Centraal Bureau voor Genealogie.

Bron: Van stamboom tot familiegeschiedenis. C.B.G.
 Overgenomen uit het afdelingsblad van West-Brabant-Noord.

De Belgische archieven op het internet

Belangrijk nieuws voor de genealogen. Het koninkrijk België brengt de archieven van de parochieregisters en burgerlijke stand online (voorlopig in testversie). GeneaNet geeft u hierna de gebruiksaanwijzing. Alvorens meer uitleg te geven hoe de beelden te raadplegen zijn is het wel belangrijk te noteren dat de Rijksarchieven duidelijk melden dat dit nog in een testversie zit. Om te zoeken in de Rijksarchieven ga naar: <http://search.arch.be/nl/tips/101-burgerlijke-stand>.

Burgerlijke stand

De digitalisering van de registers van de burgerlijke stand gebeurt op twee manieren: vanaf microfilms en vanaf originelen. De digitale beelden worden samen aangeboden. In de inventaris vindt u achtereenvolgens de verschillende gemeenten, de verschillende aktetypen en de uiterste data van de akten. In sommige gevallen en vooral voor kleinere gemeenten was het te tijdrovend om de akten per type afzonderlijk te beschrijven en vindt u de beschrijvingen terug onder 'akten'. Dit betekent dus dat de geboorteakten, huwelijksakten en overlijdensakten jaar na jaar opgenomen zijn. De tienjaarlijkse tafels zijn vaak gebundeld per arrondissement. De volgorde van de tafels is de alfabetische lijst van de gemeenten. U vindt deze dan als eerste beschrijving onder '0 Arrondissement'.

De verzameling digitale beelden is nog niet volledig!

Dit betekent dat u (met uitzondering van de provincie Waals-Brabant) ook nog gebruik dient te maken van de microfilms. Bij de onderstaande lijst per provincie of arrondissement vindt u telkens het aantal registers dat reeds beschikbaar is en de laatste update. Bij de terbeschikkingstelling wordt voorrang gegeven aan de registers die gedigitaliseerd zijn vanaf de originelen aangezien deze in de leeszaal nog niet beschikbaar waren.

De akten zijn raadpleegbaar tot en met 1912. Indien in de beschrijving als periode bijvoorbeeld 1901-1920 vermeld staat, betekent dit dat in het register de akten/tafels opgenomen zijn van 1901 tot 1920. U heeft echter geen toegang tot de informatie van na 1912.

Indien u de gedigitaliseerde documenten die reeds online beschikbaar zijn, wilt raadplegen dient u te beschikken over een login en een paswoord.

U kunt een login en paswoord aanmaken door te klikken op 'registreer'. U vult uw naam, gebruikersnaam, e-mailadres en een wachtwoord in. U krijgt vervolgens een e-mail toegestuurd. U dient de link in dit bericht aan te klikken om uw login en paswoord te activeren.

U kunt wel reeds het overzicht bekijken van de beschikbare registers.

- 19 Brusselse gemeenten (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Antwerpen (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Limburg (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Oost-Vlaanderen (arr. Dendermonde) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Oost-Vlaanderen (arr. Gent) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Oost-Vlaanderen (arr. Oudenaarde) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Vlaams Brabant (laatste update 26/08/2013)
- Provincie West-Vlaanderen (arr. Brugge, Ieper, Veurne) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie West-Vlaanderen (arr. Kortrijk) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Henegouwen (arr. Charleroi, Bergen) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Henegouwen (arr. Doornik) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Luik (arr. Hoei) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Luik (arr. Luik, Verviers) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Luik (arr. Eupen) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Luxemburg (arr. Aarlen, Neufchâteau) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Luxemburg (arr. Marche-en-Famenne en kanton Saint-Hubert) (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Namen (laatste update 26/08/2013)
- Provincie Waals Brabant (laatste update 26/08/2013)

Bron: De genealogie blog - GeneaNet

TG nummer 3 – 2015

De volgende TG verschijnt eind september 2015. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 augustus 2015. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

Vergaderstukken digitaal

Vergaderstukken

Het bestuur van de afdeling Twente heeft besloten om de vergaderstukken voor de ledenvergadering in het vervolg alleen nog digitaal via de nieuwsbrief te verspreiden. Alleen de agenda wordt nog in Twente Genealogisch gepubliceerd. Voor leden die niet digitaal bereikbaar zijn, bestaat de mogelijkheid om de vergaderstukken bij de secretaris op te vragen. Dit kan echter alleen digitaal!

Profiel en e-mailadres

De afdeling Twente telt momenteel 405 leden, inclusief bijkomenden uit andere afdelingen. Daarvan heeft ruim 80% zijn of haar e-mailadres opgegeven bij aanmelding of/en vastgelegd in het profiel op de website. Via het profiel kunnen leden zich abonneren op nieuwsbrieven van meerdere afdelingen en blijven ze op de hoogte van het laatste nieuws, activiteiten en publicaties. Als afdeling gebruiken we het e-mailadres ook om u te informeren over lezingen die binnenkort plaatsvinden. Het e-mailadres is vooral zeer nuttig als we u snel van informatie op de hoogte willen brengen. Door het project digitalisering - waarvan ruim 25.000 bidprentjes van de afdeling Twente - komen steeds meer gegevens op de website van de NGV beschikbaar. Voor het online raadplegen van scans van bronnen moet u als lid geregistreerd zijn en een profiel hebben aangemaakt.

Nieuwe leden worden door de ledenadministratie op de website geregistreerd met een basisprofiel. U kunt uw profiel zelf aanpassen en invullen met inhoudelijke gegevens, zoals

onderzochte families, onderzoeksgebied, gebruikte programma's, etc. Verder kunt u uw privacy-instellingen aanpassen en aangeven of u al dan niet een nieuwsbrief wilt ontvangen. Wilt u er bij een nieuw e-mailadres aan denken om dat ook in uw profiel op de NGV-website in te voeren. Dan blijft u verzekerd van de ontvangst van nieuwsbrieven. Uw e-mailadres wordt nooit op de website getoond. Als iemand u via uw profiel een e-mail wil sturen, zal hij uw e-mailadres niet zien.

Marieken Scholten-Sijses, secretaris afdeling Twente
(Vrij naar GeneVer, afd. Zuid-Limburg)

Bijeenkomsten 2^e helft 2015

Voor het komende winterseizoen kunt u voor onze bijeenkomsten vast de volgende data noteren: 12 september, 10 oktober en 12 december.

Locatie

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur. De lezingen beginnen om 14.00 uur en eindigen om 16.00 uur.

De Algemene Ledenvergadering wordt gehouden op 12 december, na afloop van de lezing van die middag, omstreeks 16.00 uur.

Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; periodieken van heemkunde verenigingen in onze regio; algemene afdelings- en NGV-informatie; onderzoeksgegevens van de NGV Contactdienst, de Genealogische Databank Twente (GDT) en de scans van onze bidprentjes.

Op 14 november vindt de Twentse Voorouderdag plaats in de Stephans-Hof te Borne.

Zie voor verdere informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

Een toevalsvondst uit Weesp

Met kleinzoon Jorne mocht ik de laatste keer jullie Stephans-Hof in Borne bezoeken.

Maar, ligt Borne nou toch in Sachsen-Anhalt??

Ziehier een toevalsvondst uit Weesp.

"Bernd Voigts Wittwe in campo Bistorff et Borne" betaalt in 1615, dus in die rampzalige 30-jarige oorlog, "1 sol en 1 denar aan de kerk."

Bron: Ecclesia Sancti Sebastiani in Magdeburgae veteri. (Rotes Buch), uit Familienforschung Heute (Maagdenburg) nr. 28/ 2014, p. 56

Mvg = MfG

Jos Kaldenbach
Alkmaar

USB-stick bidprentjes

In 2013 en 2014 zijn door leden van de afdeling 26.500 bidprentjes gescand.

Deze zijn, als u als lid bent ingelogd, in te zien op de website van de NGV.

Daar zijn de scans echter lang niet zo mooi als de originele scans. Ze mochten namelijk niet groter zijn dan 300Kb. De originele scans zijn echter meestal 2 à 3 Mb groot.

Het bestuur wil alle leden van de afdeling de kans geven om hiervan in het bezit te komen.

Voor belangstellenden kunnen de bidprentjes op een usb-stick gezet worden; af te halen tijdens de lezingen, of tegen overmaken van de verzendkosten, per post.

Mocht u belangstelling hebben voor deze uitgifte, stuur dan een mail naar de secretaris:

e-mail: secretaris@twente.ngv.nl

Uitnodiging boekpresentatie

Het bestuur van de Stichting De Twentse Krans laat u weten dat er een nieuwe publicatie zal verschijnen onder de titel: *“Oorlogen en kosten in de geschiedenis van de Nederlanden, het Rijnland, Münsterland, Lingen, Twente, Oldenzaal en Ootmarsum van c 14 n. Chr. – c 1868’.*

Deze publicatie bevat ook nieuwe geschiedkundige informatie uit de periode van de 16 e en 17e eeuw.

Op 24 september 2015 is het 435 jaar geleden dat de Spanjaarden de stad Oldenzaal veroverd hebben. In verband met de jaarlijkse kermis vindt de presentatie van deze publicatie plaats op vrijdagmiddag 18 september 2015, om 15.00 uur in de St. Plechelmusbasiliek te Oldenzaal.

Wij nodigen u hierbij van harte uit. Het programma met sprekers en muzikale omlijsting wordt bij de ingang van de basiliek aangeboden.

Oorlogen en kosten

Aanleiding voor deze publicatie is een tot nu toe onbekende bron in het Gelders Archief te Arnhem die handelt over de verdeling van de oorlogskosten in Twente over de periode 1591-1594.

Deze bron is nagelaten door de Staatse drost Johan van Voorst tot Grimbergen en bevat gegevens over de verzamelde gelden voor de oorlogen, betaald door de richteramten, steden, dorpen, buurtschappen, kloosters en de adel in Twente. Zij moesten tevens bijdragen aan de oorlogsvoering in Steenwijk en Coevorden. Voor een juist tijdsbeeld van deze tekst gaan hier het Schatregister van Twenthe te Oldenzaal (1546-1585) en de Rekeningen van de Confiscatiën in Twente (1582-1586) aan vooraf.

Oldenzaal was voor Twente in die tijd niet alleen een domaniaal administratief centrum, maar ook het bestuurlijk en juridische centrum. Het was de Raadkamer in het Oude Raadhuis van Oldenzaal waar de beslissingen werden genomen over de verdeling van de oorlogskosten en zijn de politieke omstandigheden beschreven.

Reden om de oude stad Oldenzaal als uitgangspunt te nemen voor onze nieuwe publicatie en het feit dat de stad Oldenzaal in de 15e eeuw als frontierstad bekend geworden is, een grensstad tussen het oosten van ons toenmalige land, Westfalen en Lingen. In de afgelopen jaren is ook ander en onbekende historische informatie gevonden en uitgewerkt. Hierdoor kan er nu een lang geschiedkundig overzicht over gevoerde oorlogen en historische informatie worden gegeven vanaf de Romeinse keizer Augustus tot opheffing van de Hof Oldenzaal in 1868.

Om de publicatie toegankelijker te maken is het dan ook onontkoombaar dit nieuwe overzicht te plaatsen in een groter geografisch verband met bronnen uit de in die tijd ons omringend Rijnland, Münsterland en de Nederlanden. De bronnen zijn aan weerszijden van de grens verzameld, bestudeerd, bewerkt en samengevoegd. Hieruit bleek onder andere dat in oorlogen behalve de steden, religie en handel, ook het vluchtelingenvraagstuk een grote rol speelde.

Daarnaast worden er in bijlagen uit het Latijn vertaalde teksten over de geschiedenis van het klooster te Weerselo en een nog onbekende lijst van Stiftsjuffers gepubliceerd en vindt men over kerken, kloosters en kanunniken extra aanvullende informatie. Vanuit de oerparochie Oldenzaal zijn 21 kerken gesticht.

Voor een goede toegankelijkheid van de inhoud van deze publicatie is deze chronologisch op jaar, datum en plaats geordend. Voor deze uitgave is de stad Oldenzaal als uitgangspunt genomen, omdat geen stad zoveel veroverd en geplunderd is als Oldenzaal, reden hiervoor een afzonderlijke tijdsorde samen te stellen. Ook is aandacht besteed aan archeologische vondsten. Een uitgebreid register, afbeeldingen en kaarten complementeren het geheel.

De uitgave wordt begeleid door een voorwoord van Drs. Ank Bijleveld-Schouten, Commissaris van de Koning in Overijssel.

COPY- & PRINTSERVICE
R-DESIGN

*printen
digitaal
copieren*

**ZW PRINTS
FULL COLOR PRINTS
INBINDEN
GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT A0
BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT A0
SPANDOEKEN
SNIJLETTERS
TEXTIELBEDRUKKING
DRUKWERK
GEBORTEKAARTEN
VERENIGINGSBOEKJES
SCRIPTIES
JAARVERSLAGEN
STEMPELSERVICE
FAXSERVICE
SELFSERVICE**

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
(op woonboulevard Enschede)
Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624
e-mail: info@rdsign.nl
www.RDsign.nl

 De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN VERZEKERINGEN, BELASTING ADVIES

Reygerhofftehoek 68
7546 KC Enschede
info@definancielemanagers.nl
www.definancielemanagers.nl

Telefoon 053 4782053
Mobiel 0653960460

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:

Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Lossler, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website, Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling.
Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes.
Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen.
Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675
e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) benschothuis39@gmail.com (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster.
Koslaan 8, 7577 LA Oldenzaal. 0541-514577. e-mail: bjnikamp@home.nl
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend afgevaardigde.
Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershöfftehoek 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253
e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjeerdsma, Georges Schafraad en Hennie Kok .
Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede, Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.
Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap zijn aangegaan.

Wilt u een abonnement op dit blad, maakt u dan € 12,50 over op bankrekening NL98 INGB 0005 5826 43 t.n.v. Penningmeester NGV Afd. Twente, onder vermelding van uw naam en adres.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 31^e jaargang 2015 nr.3

Inhoud

Even bijpraten	blz. 86
Abraham Laarhuis (vader en zoon)	blz. 87
Boek "De Marke van Elsen"	blz. 91
Een verdwenen begrip en een veranderd straatbeeld	blz. 94
Zouaven, dienaren van de Paus	blz. 98
De brug over de Jufferenbeek	blz. 102
Fotodatering	blz. 112
Welke Nijhuis in De Lutte – deel 2	blz. 116
Oproep: Wie heeft er belang bij deze acte?	blz. 126
Bijeenkomsten 2 ^e helft 2015	blz. 128
Uitnodiging Afdelingsvergadering 2015/2	blz. 130

Kock van Benthem
◀ Makelaars ▶

Bisschopstraat 18
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

Even bijpraten

Door: Jan Oude Munnink, voorzitter

De zomer is voor de meeste genealogen waarschijnlijk een beetje komkommertijd. Activiteiten staan meestal op een wat lager pitje, of al eerder verzamelde gegevens worden verwerkt. Dat geldt ook voor het bestuur van de afdeling Twente. Toch wil ik in dit stukje namens het bestuur twee onderwerpen onder de aandacht brengen: de verandering van het formaat van Twente Genealogisch en de enquête van het hoofdbestuur.

Twente Genealogisch zal in 2016 op A4-formaat uitkomen. U zult zich afvragen of de kosten dan niet hoger worden. Het simpele antwoord daarop is neen. Wel biedt een dergelijk formaat een aantal voordelen: afbeeldingen kunnen groter worden weergegeven, bijvoorbeeld over de volle breedte van de pagina en het lettertype kan met 10% vergroot worden. Dit zal de leesbaarheid van Twente Genealogisch verbeteren.

Hopelijk heeft u meegedaan aan de enquête die het hoofdbestuur uitgeschreven heeft. Van de kant van het bestuur merken we op dat het onderzoek nogal sturend is. Het biedt weinig keuzemogelijkheden ten aanzien van zaken zoals: al dan niet Gens Nostra c.q. Twente Genealogisch. Maar we wachten de uitkomsten af, zodat we als afdeling - hopelijk in de najaarsledenvergadering – ons standpunt kunnen bepalen. Het bestuur heeft de voorzitter een uitnodiging gestuurd voor een open gesprek. Naar onze mening zal bij een afnemend aantal leden de tering naar de nering moeten worden gezet. We wachten nog op een reactie.

Tot slot zijn de voorbereidingen voor de Twentse Voorouderdag op 14 november inmiddels in volle gang. U bent hiervoor van harte uitgenodigd.

Abraham Laarhuis (vader en zoon)

Door: Hennie Kok

Inleiding

De 335 Twentse dienstplichtigen die in 1814, vanuit het Napoleontische leger, naar hun geboortegebied terugkeerden waren in hoge mate geestelijk aangetast door de verschrikkingen die ze hadden meegemaakt. Dat kwam niet alleen door de oorlogshandelingen maar ook door de ziekten als de pest en door de wijze waarop ze zich soms door roof in leven moesten houden. Opmerkelijk was dan ook dat sommigen onder hen als dienstplichtige, vrijwilliger of als beroeps toch terugkeerden naar het, nu Nederlandse leger. Dat waren in het totaal 57 personen.

Vier van hen waren zo avontuurlijk dat zij naar Oost-Indië gingen. Drie van hen gingen direct na de slag bij Waterloo. Dat waren Kempers uit Weerselo, Beune uit Ootmarsum en Rensen uit Oldenzaal. Slechts de laatste keerde behouden naar zijn vaderland terug. De vierde, Abraham Laarhuis geboren op 2 juli 1790 in Hengelo als zoon van Harmen Laarhuis en Berendina Wissink ging pas in 1829. Allereerst was hij dienstplichtige in het Franse leger en vrijwilliger in het Nederlandse. Begin 1812 werd hij gekeurd, trok het ongunstige nummer 42 en werd ingedeeld bij de Nationale Garde ook geheten 87ste Cohort.

Abraham's leven als dienstplichtige

Op zich was het gunstig om ingedeeld te worden bij de Garde. Zij hadden namelijk de taak om lokaal het Nederlandse grondgebied te verdedigen. Bij gebrek aan troepen voor veldtochten buiten het eigen land veranderde Napoleon echter dat uitgangspunt. Het gehele cohort werd naar Duitsland gestuurd. Wel gaf hij de dienstplichtigen de mogelijkheid om voor een ander regiment te kiezen. Abraham maakte van die gelegenheid gebruik om zich bij de cavalerie te voegen en wel het 9de Regiment Cheveau Legere¹. In dat legeronderdeel zaten in totaal 13 Twentenaren. Tijdens de Duitse veldtocht in 1813 zat het onderdeel in Bremen. Na de slag bij Leipzig waren de cavaleristen gelegerd in Koblenz,

---

¹ Chateau de Vincennes, inv.nr. 24 YC 131, M: 1787.

Landau en Parijs. In totaal stierven er zes in hospitalen, drie waren vermist en vier keerden behouden terug onder wie Abraham.

Abraham als beroeps in Nederland (1814 -1829)

Na zijn terugkomst einde 1814 ging hij in Deventer wonen en op 7 april 1815 meldde hij zich aan bij het 1ste Regiment Huzaren. Hij tekende voor zes jaar en ontving een premie van 10 gulden. Zijn ervaring bij het Napoleontische leger als lansier kon hij goed gebruiken. In zijn loopbaan was hij zowel karabinier, kurassier als lansier.² In totaal vernieuwde hij zijn contract drie keer.³ Hij nam deel aan de slag bij Waterloo en de veldtocht in Frankrijk.

Rond 1829 veranderde zijn leven fundamenteel. Op 24 augustus 1828 ontving hij de bronzen medaille, inclusief gratificatie. Op 19 juli 1829 ging hij over naar de 1ste divisie van het algemene depot der landmacht met als doel dienstneming in Oost-Indië.⁴ Hij schepte zich in op het schip de Batavia op 29 augustus 1829, tijdens de reis werd hij bevorderd tot korporaal. Na de ontschepping kon hij aan de slag als Jager te Paard.

Indië (1829 - 1840)

Van het leven van Abraham als militair in Indië is niets bekend wel van zijn persoonlijke. Hij werd verliefd en trouwde op 25 maart 1832 in Batavia met Geertruida Viggria alias Fegelier.⁵ Ze kregen een zoon Abraham, geboren in Cheribon in de periode 1837-1838.⁶

Op 20 juni 1838 overleed zijn vrouw ⁷. Nu ontstond er een onduidelijke situatie. Abraham senior liep tegen zijn

---

² Karabiniers waren huzaren die als wapen een geweer hanteerden, vochten te voet; kurassiers gebruikten een speer en een kort geweer en droegen een harnas; lansiers waren lichter gekleed en gebruikten een speer. De kurassiers als de lansiers vochten te paard.

³ Stamboek 460 01^e Regiment Husaren M: 820 image 142; Stamboek 464 02^e Regiment Husaren M: 1155 image 198; Stamboek 482 4de Regiment Husaren M: 355 image 67.

⁴ Stamboek 645a Algemeen Depot der Landmacht no 33 image 68 en 69 M: 21714.

⁵ Almanak van Nederlandsch-Indië voor het jaar 1833 –Volume 9

⁶ Almanak van Nederlandsch-Indië voor het jaar 1839 –Volume 12, 236.

⁷ Hengelo, Huwelijks Bijlagen 1843-1859 image 129 en ook Almanak van Nederlandsch-Indië voor het jaar 1833 –Volume 9, 260.

pensionering en wilde terug naar Nederland. Abraham junior moest mee of ergens ondergebracht worden. Het laatste was waarschijnlijk goed mogelijk, maar gegevens over zijn opvoeding zijn onbekend. Wel is een aantal feiten bekend van zijn volwassen leven.

Rond 1840 ging Abraham senior terug naar Nederland.

Terug naar Nederland

Abraham senior vestigde weer in Hengelo. Hij leerde er de weduwe Gezina Luyerink kennen met wie hij op 15 februari 1844 in het huwelijk trad. Erg welvarend was hij niet geworden. In de Huwelijks Bijlagen staat vermeld dat hij onvermogen was. In het bevolkingsregister ⁸ wordt aangegeven dat op huisnummer 152 de gepensioneerde militair Abraham Luyerink woonde tezamen met zijn vrouw Gezina en nog een vijftal kostgangers. Op 12 april 1864 overleed Abraham op 74-jarige leeftijd te Hengelo.

Vraag is hoe is het met Abraham Laarhuis junior vergaan?

Abraham Laarhuis junior (1837 - ?)

Van zijn leven zijn een aantal interessante fragmenten bekend. Hoewel op Java geboren, heeft hij zijn leven doorgebracht aan de westkust van Sumatra in de omgeving van Padang. Daar schijnt hij een redelijk goede opleiding en carrière te hebben gehad. Rond 1857 was hij hulpleraar, kweekeling genoemd, bij een lagere school in Padang.⁹ Hoewel hij zeer gewaardeerd werd nam hij toch ontslag. In het rapport staat vermeld:

den kweekeling A . Laarhuis, die echter slechts het eerste gedeelte van dit jaar op deze school is werkzaam geweest, want geen vooruitzichten hebbende in het vak van onderwijs, heeft hij eene andere betrekking gezocht.

Allerlei indicaties in staatsdocumenten geven aan dat zijn loopbaan in de ambtenarij en de handel heeft gelegen. Enkele malen wordt hij aangeduid als Agent der Sumatrasche wees-

⁸ Hengelo, Bevolkingsregister 1830-1860, dorp hengelo no 152 image 24

⁹ ALGEMEEN VERSLAG van DEN STAAT VAN RET SCHOOLWEZEN NEDERLANDSCHINDIE .

http://www.dbnl.org/arch/_alg009185801_01/pag/_alg009185801_01.pdf

en boedelkamer, als commies op residentie kantoor te Padang (1876) en als buitengewoon ambtenaar B.S (1878).

Abraham junior was gehuwd met Johanna Carolina van Roode. Ze kregen een dochter Augustina Johanna Lamberdina geboren op 13 augustus 1865 in Tapanolie West Sumatra. Augustina trouwde op 15 november 1881 met Herman Johannes Maitimo. Samen kregen ze 12 kinderen. Nazaten zijn onder andere bekende profvoetballers.

Samenvatting

Abraham Laarhuis was een militair die voor zijn vaderland vele verdiensten had. Los van het feit dat hij als dienstplichtige al grote risico's had gelopen, was zijn latere dienstverband ook niet zonder risico. Waterloo, de zeereis naar en van Oost-Indie en het verblijf aldaar getuigen daarvan. Dan is het schrijnend te zien hoe een gepensioneerd militair bij zijn tweede huwelijk als onbemiddeld wordt beschouwd.

Een ander tot nu toe nog een volledig raadsel is de relatie met zijn zoon Abraham junior. Vele scenario's zijn mogelijk maar het belangrijkste conclusie lijkt toch dat zijn zoon redelijk terecht is gekomen.

COPY- & PRINTSERVICE

R-DESIGN

printen
digitaal
copieren

ZW PRINTS
FULL COLOR PRINTS
INBINDEN
GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT A0
BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT A0
SPANDOEKEN
SNIJLETTERS
TEXTIELBEDRUKKING
DRUKWERK
GEBORTEKAARTEN
VERENIGINGSBOEKJES
SCRIPTIES
JAARVERSLAGEN
STEMPELSERVICE
FAXSERVICE
SELFSERVICE

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
(op woonboulevard Enschede)
Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624
e-mail: info@rdesign.nl
www.RDsign.nl

Boek ‘De Marke van Elsen’

Door: G.J. Leferink

Onder deze titel is door de Stichting Heemkunde Markelo een boek uitgebracht over de geschiedenis van de buurtschap Elsen (incl. Elsenerbroek). Na een langdurig researchwerk is door de auteurs een zeer uitgebreid en verantwoord boek samengesteld, verlichtigd met een groot aantal oude foto's. Dit is het vijfde boek in de serie "De Marken van Markelo".

Waarover gaat dit boek

De meeste geschiedschrijvingen zoals wij die kennen gaan vaak over belangrijke mensen in toonaangevende centra van de wereld of van ons land. De geschiedenis op school ging (en gaat) dan ook over plaatsen en mensen die de ontwikkeling in de geschiedenis hebben bepaald.

Door de eeuwen heen behoorde de overgrote meerderheid van de bevolking tot de gewone mensen. Hun leven voltrok zich onopvallend in onbetekenende dorpjes, zonder een zichtbaar aandeel te hebben in de ontwikkeling van de geschiedenis. Ook in een plattelandssamenleving zoals Elsen. Daarover gaat dit boek. Over heel gewone mensen in een onopvallende buurtschap.

De late 18e eeuw

De buurtschap Elsen was een onopvallende, ietwat terzijde gelegen gemeenschap. De bestaansmogelijkheden waren beperkt en van allerlei onbeheersbare factoren afhankelijk. Alles hing samen met de landbouw en de daaraan gekoppelde bedrijvigheid. Oude tradities en gebruiken bepaalden veelal het leven van de enkeling en de gemeenschap. De bestuurlijke inrichting, (de kerkelijke organisatie), armenzorg en onderwijs (en de rechtspraak) volgden een eeuwenoud patroon.

Omstreeks het eind van de 18e eeuw en het begin van de 19e eeuw (± 1770-1810) voltrok zich een ingrijpende overgang van de oude standenmaatschappij naar de moderne tijd. Er deden zich in die tijd grote veranderingen voor op geestelijk, politiek, sociaal en economisch terrein. In Nederland, dus ook in Elsen, is dit alles niet onopgemerkt voorbij gegaan.

Het is in deze periode dat in dit boek de geschiedschrijving van Elsen een aanvang neemt. Ruim 200 jaar geschiedenis en waar het voor een juiste beeldvorming nodig was, is (voor zover oudere informatie voorhanden was) verder terug gegaan in de historie, tot soms in de 17e eeuw. Van een tiental boerderijen begint de geschiedenis al in de 14e eeuw.

De Marke van Elsen

In dit 750 pagina's tellende boekwerk nemen we alle panden vanaf de eerder genoemde periode onder de loep. Wie woonde er in Elsen? Waar kwamen ze vandaan en wat voor mensen waren het? Hoe bouwden ze een bestaan op? Waren ze smid, kuiper, tapper, koopman, schoenmaker, timmerman, of waren ze gewoon boer?

Naast deze beschrijvingen zijn er verhandelingen opgenomen over diverse onderwerpen, zoals:

- De geschiedenis van de marke en van verschillende buurtschappen
- De opkomst en teloorgang van de tichelwerken.
- De school in Elsen.
- Perikelen rond de aanleg van de A1.
- De Borkeld en de archeologische vondsten.

- Ontwikkeling van het grondbezit en het Huis te Elsen
- Loop der wegen en waterlopen
- Jan Broeze, kunstschilder

Per hoofdstuk zijn van het betreffende gebied plattegronden opgenomen met de situaties per 1832 en per 2002.

De prijs van het boek (gebonden uitvoering) is € 28,50.

Info: j.sctoelhorst@hccnet.nl of antonvedders@hetnet.nl of bertus.ensing@wxs.nl of geje_leferink@hetnet.nl.

Bron: Persber. Stichting Heemkunde Markelo

Ruim assortiment in comfortschoenen
 Diverse breedtematen: E t/m M
 Eerlijk advies
 Uitstekende service o.a. huisbezoek
 Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

SCHOENMAKER
VOETCOMFORT

Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl

Een verdwenen begrip en een veranderd straatbeeld

Door: Georges Schafraad

Eerder publiceerde ik in TG nr. 2 – 2014 een verhaal over de damesmodezaak “Huis der Mode” van de gebr. Woudstra N.V. aan de Haaksbergerstraat 23-25 te Enschede en de veranderingen die er sinds 1945 hebben plaatsgevonden. In dit artikel gaat het over de heer Gerardus Michael (Gerrit) Goossens, geboren 11-06-1912 te Enschede.

De vader van Gerrit Goossens, Hendrikus Goossens, geboren 12-10-1872 te Ottersum (Limburg), vestigde rond 1900 een smederij en hoefsmederij aan de Oranjestraat in Enschede. Vanwege ruimtegebrek verkaste hij ca. 10 jaar later naar de Kuipersdijk nr. 60-62-64-66. Op nummer 66 had hij al een winkel/woonhuis met huishoudelijke artikelen en op 64 bezat hij een winkel waar ijzerwaren verkocht werden. Op 60-62 was de smederij.

Vader Hendrikus Goossens overleed op 23-11-1954 en zoon Gerrit zette de smederij voort. Louis Goossens, de broer van Gerrit, kreeg de ijzerwarenhandel en zijn zus Pauline het deel van de winkel met huishoudelijke artikelen.

Deze foto is van 1950. Te zien zijn de winkel en smederij van Hendrikus Goossens & Zonen aan de Kuipersdijk 60 en 62. Er passeert net een trouwkoets van stalhouderij Herman Beunk.

In 1958 liet Gerrit het pand van de smederij slopen om er een nieuwe werkplaats neer te zetten, met daarboven een woonhuis. Bij de werkplaats runde Gerrit ook een Shell tankstation. Hiermee ging Gerrit goed met de tijd mee want het gemotoriseerd verkeer nam steeds meer toe. Bovendien had hij sedert 1950 ook het dealerschap van Hanomag tractoren.

Firma Goossens, Kuipersdijk (1958)

Ter gelegenheid van de feestelijke opening van de nieuwbouw in 1958 (pand bij de Shell paal) werd er een grote show van Hanomag tractoren gehouden.

In 1959 kwam broer Louis Goossens geheel onverwacht te overlijden en nam Gerrit de ijzerwarenhandel over.

Ik zou Gerrit z'n vrouw Petronella (Nel) Wasser (geb. 1920 in de Broekheurne) te kort doen als ik ook haar naam niet noemde. Zij was een op en top zakenvrouw die hard in het bedrijf meewerkte.

De werkplaats met benzinepompen is in 1960 na het overlijden van Louis, toen Gerrit de winkel van Louis overnam, verhuurd aan Shell Nederland. Deze laatste plaatste Wubbe Haverkamp op het bedrijf, die er een onderhoudswerkplaats voor auto's had.

Kuipersdijk anno 1958

Kuipersdijk anno 2015.

Gerrit en zijn vrouw stopten met de ijzerwarenhandel in 1982 maar bleven wonen aan de Kuipersdijk. De winkel werd toegevoegd aan het woongedeelte. Op 1 maart 1985 overleed Gerrit onverwacht bij de officiële heropening van de Twentse Schouwborg aan de Langestraat, aan een hartstilstand.

Waar eerder de winkel van Goossens gevestigd was staat nu een modern gebouw met op de begane grond een makelaarskantoor en daarboven 6 appartementen.

TG nummer 4 – 2015

De volgende TG verschijnt eind december 2015. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 november 2015. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

Verzamelstek.nl
Collectable4all.com

Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

Oude ansichten
munten - poststukken

INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN

Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDENL

Zouaven, dienaren van de Paus

Door: Gerda Schepers

Er is de laatste jaren niet of nauwelijks iets geschreven over de zouaven. Juist nu door het internet zoveel meer te vinden is voor genealogen. Daarom wil ik deze geschiedenis nog eens onder de aandacht brengen. In 1999 heeft Jan Wiefker bij de NGV afdeling Twente een lezing gegeven over de zouaven. Eerder had hij hierover al een uitvoerig artikel geschreven in het jaarboek Twente 1995. Ook in het jaarboek Twente 1988 staat een artikel van G.G.J.W. Weustink over de zouaaf Davina.

Kort gezegd waren zouaven strijders voor de Paus tussen 1865 en 1870. In de loop van de negentiende was er in Europa op gezette tijden onrust. Vele hertogdommen en vorstendommen werden verenigd en verscheidene vorsten werden afgezet. Ook in Italië was er een streven naar staatkundige eenheid in het land. Dit betekende een gevaar voor de onafhankelijkheid van de Kerkelijke Staat, waarvan de Paus het hoofd was. Paus Pius IX deed een beroep op de wereld om hem te helpen bij de verdediging van het laatste grondgebied dat hem restte, namelijk Rome en omgeving.

Na de oproep van de Paus riepen de pastoors vanaf de kansel het volk op om zich aan te melden voor het leger van de paus. Om aan te geven dat de situatie ernstig was, luidde men in sommige plaatsen de kerkklokken. Dat was voor het volk een teken dat er iets bijzonders gaande was. Ook bij een omvangrijke brand of oorlog werden immers de klokken geluid. Nederland leverde met 3000 man veruit de meeste vrijwilligers voor het leger van 10.000 man. Oudenbosch was de verzamelplaats van waaruit men de reis per trein naar het buitenland ondernam.

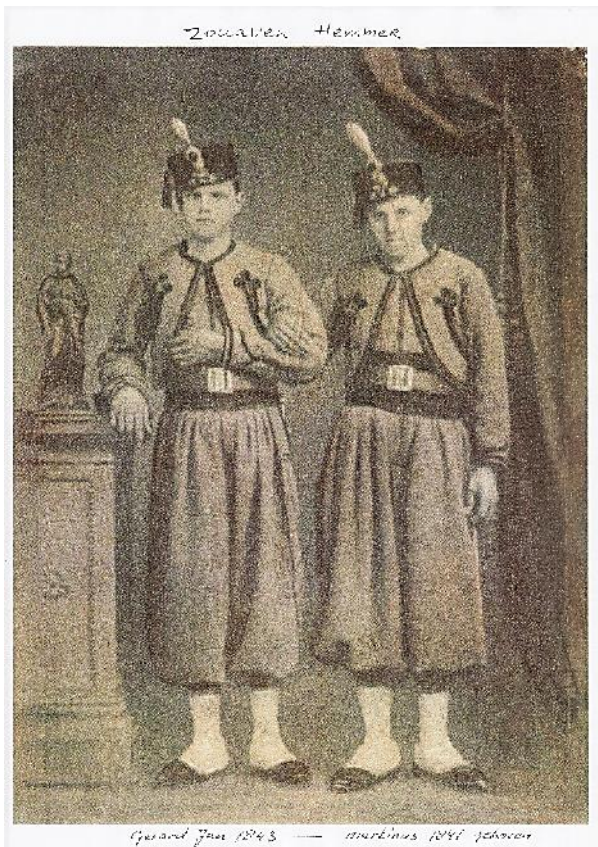

Van de Nederlandse vrijwilligers stierven er 25 tijdens de strijd en 200 overleden als gevolg van ziekte. Juist in deze periode heerste in Europa cholera.

Ondanks al deze inzet viel Rome 20 september 1870 en konden de vrijwilligers weer naar huis. Na een gevangenschap van enkele weken vertrokken ze richting Nederland. Eerst naar Marseille en daarna met de trein naar Nederland. Dat de geschiedenis over de zouaven zo gauw vergeten is, komt waarschijnlijk doordat bij deze mannen, vol geestdrift en zelfopoffering en vooral grote moed om familie en land te verlaten, een gevoel van droefheid bleef om een “verloren zaak”. Toch heeft Nederland een Zouavenmuseum en er zijn zes straten naar de zouaven vernoemd.

Uit Geesteren in de gemeente Tubbergen meldden zich twee broers: Gerardus Johannes en Martinus Hemmer. Beter bekend als Hemmers Jans en Mans. Het waren zoons van Gerrit Jan Hemmer en Johanna Lutikhuis. Ze kwamen van de Vermolen van “De Boschsneider” uit een gezin van tien kinderen. Als jongemannen van 25 en 26 jaar vertrokken ze in 1867 “zo achter de ploeg vandaan”. Met een stok over de schouder, waaraan een klein bundeltje eten was geknoopt, liepen ze eerst naar Kampen. Vandaar gingen ze met de stoomboot over de Zuiderzee naar Amsterdam waar ze zich meldden bij het wervingscentrum. Na een korte voorbereiding op het verloop van de verdere reis en het geven van de allernoodzakelijkste inlichtingen, kregen ze een reisbiljet en wat zakgeld en kon de reis beginnen. Per trekschuit ging het naar Oudenbosch en van hieruit per trein naar Marseille waar ze werden ingescheept voor Rome. Voor deze eenvoudige jongens uit Geesteren, die misschien niet veel verder geweest waren dan Almelo voor de verkoop van een emmer boter of een mand eieren was het een hele onderneming. Dat ze onervaren waren blijkt wel uit de instructies die ze kregen van

hun leiders. In Marseille mochten ze 's avonds niet uitgaan en geen herbergen bezoeken. Verder mochten ze niet luidruchtig zijn en moesten ze alles bij zich houden om niet bestolen te worden. Met nadruk werd hen gezegd dat ze vooral moesten oppassen op hun geld, tabak en sigaren. Ook spraken ze geen vreemde talen. Daarom kregen ze in Oudenbosch een "biechtspiegel". Dat was een lijst met diverse zonden, in meerdere talen en ook in het Nederlands. Wilden ze in het buitenland gaan biechten, dan konden ze met de vinger hun zonden aanwijzen.

Hemmers Jans en Mans

Zo kwamen Jans en Mans op 10 juli 1867 in Rome aan en begon hun militaire loopbaan. Jans schreef lijvige brieven aan zijn “veel beminde Moeder, Broers en Zusters” in Geesteren. In zijn eerste brief schreef hij altijd te zullen zegevieren. “Is het niet voor deze aarde, dan toch voor de hemel en dan zullen wij des te schoner zegevieren”. Na hun terugkomst in 1870 woonde Mans als kluizenaar in een klein huis bij de familie Schoppert

(Mensen) op de Vermolen. Hij had een koe en een geit en was imker.

Toen Mans oud was werd hij bij familie in huis genomen. Hij stierf in 1913 op 72-jarige leeftijd. Jans vertrok met vele anderen uit Geesteren naar Amerika. Volgens de overlevering trouwde hij eerst met een Duitse vrouw en later met een Ierse.

In Oudenbosch is het Nederlandse Zouaven museum gevestigd. Op hun website www.zouavenmuseum.nl vindt u gegevens over de geschiedenis. Tevens is op de website een register van alle Nederlandse zouaven. Als genealoog zeker de moeite waard om eens te kijken of er familieleden vermeld worden.

Bronnen:

Jaarboek Twente 1988

Jaarboek Twente 1995

Van Hoes tot hoes, 1981

Twente Genealogisch, april 1999

Wikipedia

De brug over de Juffrenbeek

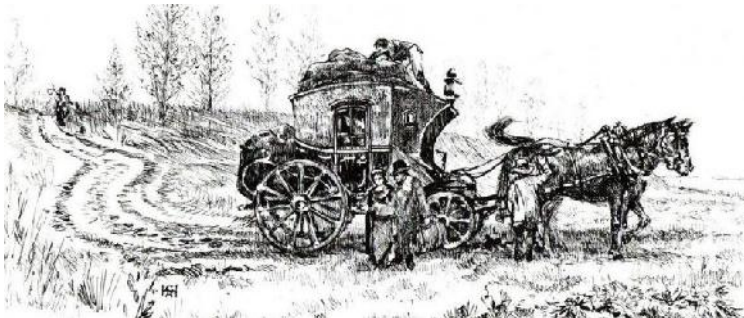
Wie betaalt het onderhoud van bruggen en wegen in Twente

Door: *Marieken Scholten*

Van oude wegen en logementen

Iedere keer als ik via de snelweg de brug over de Ems passeer, denk ik aan de Heuerleute uit het Emsland die zich bij deze rivier verzamelden. Het veer en later de brug bij Lingen was een van de belangrijkste overgangen over de Ems. Hier staken ze de rivier over op weg naar Holland en Friesland om een karig loon te verdienen bij het gras maaien of het turfsteken. Het was een lange voetreis vanuit hun Heimat, langs zanderige en vaak modderige wegen, door bossen of uitgestrekte venen en heidevelden, richting Nederland. Ze waren zo'n acht, soms wel veertien dagen, onderweg.

Hoe slecht de wegen onderhouden werden, blijkt wel uit enkele reisverslagen van begin 19e eeuw. In 1812 en 1813 reisde Willem de Clercq per postkoets door Twente.

Hij schrijft: "Bij Almelo zijn de wegen erbarmelijk en zeer mul, zodat elk voertuig slechts stapvoets kan gaan". Bij Rijssen doorwaden ze de rivier de Regge en bij Vriezenveen zakte hij zo diep weg in de modder dat zijn schoenen bleven steken en hij genoodzaakt was blootsvoets naar Almelo te wandelen. Hoogendorp reisde in de nazomer van 1819 door Twente.

Ook hij vertelt over de totale afwezigheid van bruggen. "Na Almelo te hebben verlaten en ben ik met mijne reiskoets in het geheel droge bed van de Regge gereden". Behouden kwam hij "door eene barre woestijn" eindelijk terug in Almelo.

Pas tussen 1820 en 1830 komen de "straatwegen", wat een enorme vooruitgang was. Toch nam in 1840 een ritje per voerwagen van Oldenzaal naar Almelo nog zes uur in beslag.

Mr. G.J. ter Kuile Sr. schrijft over het onderhoud in Twente "wij kunnen gerust zeggen dat alle eeuwen door tot aan de Napoleontische tijd toe, alle wegen door het Drostambt Twente in een erbarmelijke staat verkeerden. Heel dikwijls kwam er niets tot stand omdat de eene onderhoudsplichtige zijn last trachtte af te schuiven op de buurman".

Daar zat hem nu net de kneep. "Talrijk zijn de resolutieën van Ridderschap en Steden; nu eens treffen wij daarin de lastgeving aan de drost van Twente aan om de grote wegen te inspecteren en de belendende kerspelen en boerschappen te gelasten hierin te voorzien, dan weer geven zij subsidies uit de provinciale kas tot onderhoud".

Door de staatsregeling van 1798 vervielen voor de marken de publieksrechtelijke verplichtingen. Ze gingen over op de plattelandsgemeenten, die echter de plicht tot onderhoud van de wegen niet erkenden. Bij reglement op het bestuur "ten platte lande van Overijssel" in 1816 werd bepaald dat "de marken zouden blijven bestaan op den ouden voet!" Een toekomstig strijdpunt.

Reglement op de buurtwegen

Koning Willem I neemt de vernieuwing van wegen en kanalen voortvarend ter hand. Voor de ontwikkeling van handel en industrie zijn goede (vaar)wegen noodzakelijk.

Bij de bedrijfsenquête "Fabrieken en trafieken in het Departement van de Oude IJssel 1800" komen enkele vragen over vervoer voor.

"Welke verhinderingen zijn er aan den onbelemmerden voortgang der fabriek?

Volstrekt het water, doordien het water niet goed wordt opgeruijmt en enige schluissies daarin gemaakt worden."

en

"Welke beletselen zijn er op den aan- of afvoer der goederen ? Dat men geen goed vaarwater heeft ter vervoering der goederen".

Vervoer over water was, zelfs in het waterarme Twente, favoriet boven dat over de weg.

Er moet nodig wat geregeld worden over wie verantwoordelijk is voor het onderhoud van de wegen. In 1821 nemen Gedeputeerde Staten van Overijssel het reglement aan over "Het onderhoud en verbeteren der wegen welke niet behooren onder de groote communicatieve van het rijk, noch onder de Provinciale wegen zijn gerangschikt (...) en geen eigendom van bijzondere personen uitmaken". Het reglement bevat 22 artikelen waarvan de artikelen 3 en 7 belangrijk zijn voor de procedures tussen de Marke en de gemeente Lonneker.

Artikel 3: "Het gewoon **onderhoud** en **verbetering** dezer wegen zal voortaan blijven **ten laste van degene die daartoe van ouders verplicht zijn geweest**".

Artikel 6: De gemeenten moeten "(...) zodra de wegen van het winterwater zullen bevrijd zijn, al de voormelde wegen, bruggen, vonders, duikers, waterleidingen en togtsloten in hunne gemeente te gaan visiteren met zich nemende de boermannen of gezworens in ieder buurtschap aan dezelve de nodige orders geven tot herstel (...)".

Artikel 7: "**Zij zullen aan diegenen, welke tot onderhoud verplicht zijn**, gelasten, het nodige herstel van alle bruggen, vonders, duikers, welke zich in of onder die wegen (...)".

Artikel 8: "Zij (de onderhoudsplichtigen) zullen zorg draagen, dat alle defecten aan de gemelde wegen, bruggen, vonders, duikers en waterleidingen op bekwame tijd en naar vorders daartoe ieder in den haren voor te schrijven en te bepalen wordt hersteld".

Artikel 15/16: Wie na opdracht tot herstel, in gebreke blijft, kan strafrechtelijk vervolgd worden.

In 1826 wordt een wijziging in de inhoud van artikel 3 door de provincie goedgekeurd en vervangen door de volgende tekst.

"Het gewoon onderhoud, en de verbetering deser wegen zal voortaan zijn ten laste van de gemeente waarin dezelve zijn gelegen, zullen de daartoe weder geroepen worden de ingezetenen of buurschappen uit andere gemeenten, welke

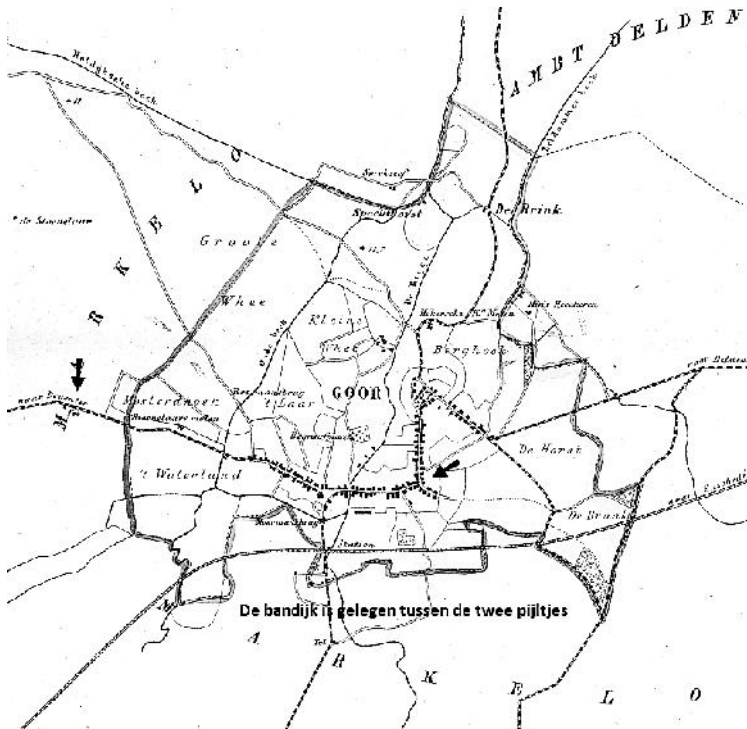

daartoe voorheen, hetzij uit hoofde van enig convenant, of schikking, waren verplicht, en gehouden, ten ware, er zoodanige, bepaalde en onherroepelijke van ouds bestaande servituten bestonden bij welke de eene gemeente tot de andere wegpligtige ware geworden". Deze wijziging is goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 26 augustus 1826. De wijziging van dit artikel zal in de gemeente Lonneker tot veel justitiële haarkloverij leiden en vereiste jurisprudentie tot aan de Hoge Raad in Den Haag. (GE L 157)

De Bandijk van Goor

De wijziging in artikel drie zorgt voor veel onduidelijkheden. Waarschijnlijk werd er onder meer bedoeld op het onderhoud van de Bandijk in Goor.

Het onderhoud van deze dijk was van oudsher opgedragen aan alle gerichtten (en marken) van Twente. Maatstaf voor de verdeling van de onderhoudsplicht was het aantal gewaarde erven per Marke. De dijk die zo rond 1280 zal zijn aangelegd, was zo hoog dat het water er niet overheen kon spoelen en zo breed dat twee wagens elkaar konden passeren. Ze dienden de bisschoppen van Utrecht tot een veilige weg als ze in Twente gehuldigd werden. In de Landbrief van Twenthe van Johan van Vierneborch (1365) staat onder andere "Wanneer een nije Bisschop komt in den Stichte van Utrecht so he is sculdich to riden to Marckeberghe dat wi gedaen hebben daar sal hem man en diensten in dat land van Twente hulden (...)". Goor was indertijd de hoofdplaats van Twente. De Bandijk maakte deel uit van de weg die leidde van het slot der bisschoppen van Utrecht naar de plaats, waar zij werden gehuldigd. Lang bleef deze weg de toegangsweg naar Twente. Nadat de bisschoppen van Utrecht hun wereldlijke macht hadden overgedragen aan keizer Karel V en na het uitroepen van de Republiek, verviel de dwang tot betaling van het onderhoud van de weg. Echter, nog in 1815 ontkende B&W van Goor dat zij onderhoudsplichtig voor deze weg waren. Pas bij de wetgeving van 1826 nam het Rijk de onderhoudsplicht over, tegen het genot van de te Goor geheven tol.

Proces tussen het gemeentebestuur van Lonneker en de Marke Lonneker

In zijn voorwoord van het boekje over de geschiedenis van de Hof Espelo, vermeldt de auteur, Mr. G.J. ter Kuile sr., dat hem "in het voorjaar van 1906 ter hand gesteld werd, eene collectie charters en losse papieren, betrekking hebbende in hoofdzaak op den Hof Espelo". Het zijn waarschijnlijk deze documenten die in kopie in het oud-archief van de Oudheidkamer Twente terecht zijn gekomen. Hiervan hebben 24 documenten betrekking op processen tussen 1825 en 1833 ten aanzien van de brug over de Juffrenbeek in de weg van Enschede naar Oldenzaal. In deze tijd was Gabriel Davina (1799-1884), eigenaar van de Hof Espelo, markerichter van de Marke Lonneker, en als zodanig aanspreekpunt bij de weigering van de Marke Lonneker te betalen voor het onderhoud van deze brug.

In oktober 1825 wordt aan Davina een dwangbevel overhandigd om de rekening van 1821 te betalen voor het herstel van Jufferenbeeksbrug en de Bokelerbrug. De toenmalige boerrigter had geweigerd de kosten, à f 36,85, voor het onderhoud van deze bruggen te betalen. (GE L 160)

0 *Willy van*

Nota

aan de Jufferenbeekbrug

2 Bekkies	-----	/ 4	
4 Polen lang 10 voet	-----	4	
2 Stangelt 72 voet dunnere planken	-----	3	60
2 degen gerswilt	-----	1	80

aan de Bokeler brug

6 Polen — 70 voet	-----	3	
2 planken	-----	4	
3 liggens	-----	2	25
85 voet 1 ^{ste} dunnere planken	-----	8	58
6 degen gerswilt	-----	3	
Stangelt wse	-----		15
vroegloren	-----	1	
		36	85

Op 20 juni 1826 sturen de markerichters van de Marke Lonneker een bericht aan de Gouverneur der provincie Overijssel. Het betreft de weigering door de goedsheren en eigengeërfden van de Marke Lonneker inzake de betaling van de reparatie van de Juffersbeekbrug. Zij zijn van mening "dat deze en andere in deze weg gelegen bruggen of duikers niet behoeven gerepareerd of gemaakt te worden uit de kas der Marke Lonneker, dewijl dit een publieke weg en hoofdweg is, (lopende van Enschede door de Marke Lonneker naar Oldenzaal), maar geenen boerschaps of Markenweg".

De rekening is besproken op de markevergadering van 28 november 1825, "waarop eenparig is besloten in de betaling van deze en mogelijken inkomende rekeningen te difficulteren". In het verleden is ook nooit sprake geweest van de verplichting tot onderhoud. Dat dit wel gebeurd is, "moet als eene goedheid aangezien worden". Bovendien heeft de

Burgemeester van Lonneker op eigen gezag tot deze reparatie opdracht bevolen. Vanouds is dat altijd in overleg gegaan.

De rekening aan de Bokelerbrug is nooit geweigerd te betalen, "maar de schaarsheid aan penningen der Markenkas is van deze vertraging de oorzaak". Ze zal betaald worden zodra er "gelden voorhanden zijn".

De markerichters zijn van mening "de betaling dezer rekening op eenen billijken wijze te hebben moeten weigeren". (GE L 173)

Of dit in der minne geschikt is, is niet in de stukken te vinden.

In januari 1827 krijgt de Marke wederom "een missieve van de Heer Burgemeester en Assesoren van Lonneker, om door hen te doen repareren eenen stenen duiker gelegen in de groote weg van Enschede naar Oldenzaal waarvan een gedeelte is ingestort". De Marke weigert te betalen op grond van de alteratie van artikel 3 op 26 augustus 1826. (GE L 155)

De gemeente laat het er niet bij zitten. Ze sturen een klacht naar de Gedeputeerde Staten van Overijssel, die hen bevestigt in hun verwijt. Immers, de wijziging van artikel 3 slaat alleen op de wegen en niet op het herstel van bruggen, vondens en duikers "als zijnde en blijvende derzelve onderhoud te hunnen laste". Dit is een vreemde hersenkronkel van de provincie om de gemeente te vrijwaren van de kosten. (GE L 154)

Kennelijk is het tot een rechtszaak gekomen voor de rechtbank van eerste aanleg in Almelo, waarvan het vonnis is gedateerd op 9 juli 1828. Het vonnis zelf zit niet bij de documenten.

Op 2 april gaat weer een missieve van de gemeente naar de Marke. Binnen acht dagen moeten enkele goten en bruggen in de weg van Enschede naar Oldenzaal gerepareerd worden. (GE L 153) Gedeputeerde Staten van Overijssel wijzen op 22 juni 1831 het verzoek van de Marke af om ontslagen te worden van deze verplichtingen. De provincie stelt: "Overwegende dat de wijziging van artikel 3 (...) slechts betrekking heeft tot het onderhoud der wegen en geenszins ten opzichte der bruggen, vondens en duikers (...) tot der welke zullen moeten blijven ten laste der adressanten". (GE L 152, 172)

Aan de gemeente Lonneker stelt de provincie bij brief van dezelfde datum middelen beschikbaar om een procedure tegen

de Marke te starten “om de onwillige Marke of Goedsheren tot het voldoen van hunne opgemelde verpligting te noodzaken”. (GE L 150)

Het komt wederom tot een rechtszaak. Ditmaal bij de Vrederechter te Enschede, waarvan het vonnis is gedagtekend 13 augustus 1831. De gedaagde Marke “Ontkennend dat de Goedsheren en eigengeeerfde verplicht zijn om de bruggen en goeten waarvan alhier questie is, te onderhouden en te maken”. De rechtbank verklaart zich niet competent in deze zaak, en verwijst de zaak naar een hogere rechtbank. (GE L 151)

De gemeenteraad van Lonneker besluit tijdens een vergadering van 13 september 1831 “dat het belang der gemeente noodwendig vereist deze zaak in regten te vervolgen, uit hoofde anders ook alle andere marken der gemeente zich aan dergelijke verpligtingen zullen onttrekken, waardoor een aanzienlijk bezwaar voor de gemeentekas zoude ontstaan, alsmede er genoegzame gronden bestaan, om met hoop op goed gevolg, een proces te dezen zaak te doen”. De Marke heeft immers sinds onheuglijke tijden dit onderhoud “gepresteerd zonder enige reclame tot 1827 toe”. (GE L 149)

Voor de rechtbank in Almelo tovert de Marke, bij monde van hun advocaat Mr. E. ter Kuile, een nieuw argument uit de hoge hoed. Het komt erop neer dat de Marke het onderhoud altijd vrijwillig heeft gedaan, en ze daartoe ook nooit verplicht zijn geweest. Ook niet als dit onder vroegere regelingen wel het geval was. “Aangezien noch zoodanige daden, zaken zijn merae facultatis, waaruit van den eenen kant voor gedaagden nimmer eenige verpligting ontstaan kan noch ten dezen ontstaan is, gelijk er van den anderen kant voor niemand daaruit eenig regt ontstaan kan noch ontstaan is”. Wat betreft de wijziging van art. 3: “wel degelijk gezegd worden te zijn ten laste der gemeente derzelve zijn gelegen”. Men is van mening dat deze wegen “aan den staat of publieke domein behooren”, en de eigenaar verplicht is het onderhoud te betalen. (GE L 170)

De gemeente beroept zich op preascriptie (verjaring). De Marke Lonneker heeft immers meer dan eenderde eeuw vóór invoering van het huidige Burgerlijk Wetboek het onderhoud verzorgd. De gemeente kan als eiser echter niet bewijzen dat de Marke gedurende deze tijd tot dit onderhoud werd **gedwongen**. Daarom wordt ze in het onrecht geplaatst en veroordeeld tot de kosten van het proces à f61,18. Het vonnis is van 21 november 1832 (GE L 174).

De gemeente gaat tegen dit vonnis in beroep bij het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage. De dagvaarding is van 7 maart 1833. Het appel zal dienen op 1 april 1833.

De gemeente vraagt vernietiging van het vonnis van de rechtbank van eersten aanleg te Almelo. Ze vraagt "alsnog te horen verklaren dat de Marke verplicht is tot het onderhoud en herstel van de bruggen, vondrs, duikers of goten (...) in of onder de weg van Enschede naar Oldenzaal lopende door de Marke Lonneker". Ze eist dat de Marke wordt veroordeeld tot betaling van de kosten van herstel en alle kosten van de procedures.

De gemeente "kan zich niet voorstellen dat men bewijs vorderen zal, dat de Marke Lonneker gedurende meer dan eenderde eeuw door middel van **dwang** zoude dan gedwongen worden om het onderhoud aan den bedoelde weg te presteren. Om de eenvoudige rede dat de Marke tot den jare 1826 nimmer in gebreke is gebleven, om deszelfs verplichting te voldoen".

(GE L 164)

Bij het verweer van de Marke om te voldoen in de kosten van onderhoud, beroept ze zich op het feit dat de gemeente niet het bewijs heeft kunnen leveren dat de Marke tot het onderhoud verplicht was. De markerigter verklaart dat de brug over de Juffrenbeek "omstreeks 15 jaren geleden" op kosten van de Marke zelf is aangelegd. Zodat "de brug aan de Jufferenbeek aldaar [niet] zo veele jaren aanwezig is geweest als er jaren worden gevorderd volgens de wet om een servituut door verjaring te verkrijgen".

Wat betreft de artikelen 3 en 7 van de bedoelde wet stelt de Marke: "aangezien de bruggen, vonders en duikers in en onder een weg liggende, een gedeelte van een weg uitmaken". Waardoor artikel 7 niet meer tegen hen kan worden gebruikt. (GE L 176)

Van dit appel is helaas geen vonnis aanwezig. Na deze datum zijn er ook geen documenten meer over dit geschil.

De Juffrenbeek (of Juffersbeek) lag indertijd binnen de gemeente Lonneker, vlak onder Oldenzaal. Ze ontspringt op de westflank van de Oldenzaalse stuwwal ten oosten van de Oldenzaalsestraat, en loopt vervolgens langs de golfbaan Het Sybrook. Hierna stroomt ze onder de Oldenzaalsestraat door. Vervolgens stroomt de beek al meanderend over het landgoed Lonnekerberg en passeert daarna het industrieterrein de Hanzepoort aan de westkant.

Wie nu vanaf de snelweg uit de richting Hengelo, Oldenzaal binnen rijdt, ziet al enige jaren een bord staan met de aankondiging van de aanleg van het bedrijventerrein Juffersbeek Zuid.

Bronnen:

Kuile, G.J., ter, "Van oude wegen en logementen in Twenthe", *Ons Twenthe, Proza en poëzie uit en over Twente*, (Almelo, 1919), p. 106-117.

Mulder, K., "Hannekemaaiers en kiepkerels", Haren (Gr.), 1973, p. 38.

Snuif, J.C., "De bandijk van Goor", *Ons Twenthe, Proza en poëzie uit en over Twente*, (Almelo, 1919), p. 29-32.

Kuile, G.J., ter, *Geschiedenis van den Hof Espelo*, (Zwolle, 1908), voorwoord. Rijksarchief in Overijssel, nr. 23, "Fabrieken en trafieken in het Departement van de Oude IJssel 1800", *De bedrijfsenquôte van Johannes Goldberg*, (Zwolle, 1900).

Oudheidkamer Twente, "Oud-archieff", ge I gericht Enschede - Marke Lonneker - Archief Hof te Espelo.

Fotodatering

Verslag Annie Duijf

Lezing door Peter Eyckerman op donderdag 16 oktober 2014 in Tilburg.

Oude familiefoto's kunnen veel aanvullende gegevens leveren voor uw familiegeschiedenis en deze aankleden. Of zoals Peter aangaf: "Achter elke foto schuilt een verhaal". Het maken van een foto was duur en werd daarom meestal gerelateerd aan een speciale gebeurtenis.

Peter Eyckerman, beroepsgenealoog uit Vlaanderen, heeft zich gespecialiseerd in fotodatering. Met heel veel voorbeelden liet hij ons kennismaken met de verschillende aspecten.

Zonder volledig te kunnen zijn hierbij enkele belangrijke kenmerken voor datering van foto's van 1839 tot ca. 1920 en enkele tips voor verdere studie.

Als u foto's hebt waarvan onbekend is wanneer die zijn gemaakt en/of wie erop staan, dan is enige kennis van de geschiedenis van de fotografie noodzakelijk.

Met enkele vuistregels is een eerste globale datering mogelijk.

1. Het fotografisch afdruk procedé
  - 1839: uitvinding fotografie, daguerrotype (op koper), eenmalige foto's
  - 1850: albuminedruk, kenmerk: vergelen en verbleken
  - 1852: ambrotypie (op glas)
  - 1854: Carte-de-visite, populair bij burgerij, worden verzameld in albums
  - 1864: kooldruk: blijvend zwart-wit
  - 1885: zwart-wit afdruk; deze werden vaak ingekleurd (verzamelnaam voor een aantal nieuwe procedé's)
  - 1905: postkaartformaat
  - ca. 1900: andere formaten en amateurfoto's

Zoekhulp:

  - o www.graphicsatlas.org

2. Afmetingen

Op de website van Peter Eyckerman (<http://spoorzoeker.petereyckerman.be>) kunt u een meethulp downloaden, waarop formaten en dikte van de foto's in de diverse perioden. De dikte is het meest betrouwbare kenmerk.

3. Fotograaf

Als de fotograaf bekend is (en bij de oude foto's staat die meestal met woonplaats of adres op de foto) bepaal je met de activiteitsperiode op een bepaald adres vrij nauwkeurig de periode.

Is de fotograaf niet bekend: zoek vergelijkbare andere foto's en let op gebruikte attributen (achtergrond, tafeltjes etc.)

Zoekhulp:

  - o Photographers in the Netherlands, 2 delen; door Steven Wachlin, CBG Den Haag, 2011.
  - o www.fotografen.nl
  - o Directory of Photographers in Belgium, 1839-1905. Museum voor Fotografie Antwerpen, 1997.

4. Trends 1860-1910

Opdruk: van sober naar steeds meer versiering
 Kaart: van rechte hoeken naar ronde hoeken
 Beeld: persoon ten voeten uit naar buste
 Achtergrond: van sober naar meer rekvisieten

Mode: kleding is erg belangrijk voor datering, de kenmerken verschillen per periode (hals, mouwen, taille, rok, kraag) en geven een goede indicatie van de tijd.

Zoekhulp:

- o La Mode Illustrée
- o Modetijdschrift La Gracieuse op website Geheugen van Nederland.

Enkele voorbeelden

1850-1867

1867-1875

1875-1882

spu.or.zoeker.petercyckerman.be

Typische stijkenmerken per decennium:

- 1860s: rechte hoeken, kale achtergrond, sober, weinig opdruk, figuur ten voeten uit.
- 1870s: ronde hoeken, rode rand, meer versierde opdruk achterop, buste in ovaal
- 1880s: ronde hoeken, rode lijn, opdruk sober voorop, uitgebreid achterop (soms met datum)
- 1890s: ronde hoeken, opdruk zwierig (cursief lettertype) voorop, vol achterop, buste in halo
- 1900s: ronde en rechte hoeken, opdruk toont meer ruimte (minder vol), art nouveau/jugendstil

Gebruik zoveel mogelijk benaderingen om te dateren, de overlapping tussen de verschillende perioden zullen een vrij nauwkeurige datering geven.

Maar wie staat er nu op de foto?

Na de datering van de foto zijn de aandachtspunten bij verdere identificatie:

- Probeer de leeftijd in te schatten
- Vergelijk gezichten van verschillende foto's, ook op onderdelen
- Welke personen vormen koppels. In een album staan echtparen vaak naast elkaar en zijn de gezichten iets naar elkaar gewend. De kaarten zijn qua formaat, dikte en opdruk hetzelfde.
- Kijk naar details, zoals een medaillon (wie staat er op dit medaillon?), een ereteken, een juweel.
- Welke gebeurtenis wordt uitgebeeld?
Er waren specifieke "fotomomenten", die kunnen helpen bij het identificeren:
  - Geboorte of doop
  - Jongens ca. 4 jaar: jurk werd verruild voor broek
  - Ca. 10 jaar: communiefoto's; missaal in de hand, bruidskleding
  - Meisjes ca. 16 jaar: volwassen kleding = rok tot op de grond
  - Militairen in uniform: in dienst of beroeps.
    - Legermuseum Amersfoort kan helpen met datering.
    - Leuke combi met persoonsbeschrijving in Militieregisters.
  - Trouwfoto: bruid over het algemeen niet in het wit, bloemen
  - Huwelijksjubileum: geen bloemen
  - Post mortem foto's

Bij het bestuderen van de details heeft u een goede scan nodig, minimaal 600 dpi. Vergroten tot 400% is dan mogelijk. 300 dpi volstaat niet voor het inzoomen op details.

En als u er niet uitkomt kunt u altijd contact opnemen met Peter Eyckerman via

e-mail: info@petereyckerman.be of

website: <http://spoorzoeker.petereyckerman.be>.

Hier zijn wel kosten aan verbonden. Peter zal u hierover informeren.

Bron: Overgenomen uit het mededelingenblad van de afdeling Delfland

Welke Nijhuis in De Lutte? - Deel 2

De toevoeging Ruegg achter de naam Nijhuis; woonplaatsen van Heinrich Ruegg

Door: Jan Oude Munnink

In het eerste deel van deze artikelenreeks vertelde ik over het echtpaar Nijhuis-Ruegg. Ruegg is een ongebruikelijke naam in De Lutte. Waar kwam hij vandaan en hoe kwam hij in ons land terecht. In de komende artikelen zal ik daar nader op ingaan. Johann Heinrich Ruegg was geboren in het kanton Zurich in Zwitserland, trouwde in Nederland en werd veldwachter. In deze aflevering ga ik in op de toevoeging Ruegg achter de naam Nijhuis en beschrijf ik de woonplaatsen van Heinrich Ruegg in Twente. Zijn positie als Zwitserse beroepsmilitair in vreemde krijgsdienst en zijn latere functie in De Lutte als veldwachter komen in de volgende aflevering aan de orde.

Bijnaam Ruegg

In de vorige aflevering (TG 2015, afl. 2, blz. 53 e.v.) noemde ik de naam van Harry Nijhuis, streektaalconsulent verbonden aan de Twentse Welle, in verband met de bijnaam Ruegg. Ik nam contact met hem op en er volgde correspondentie per mail.

Harry schreef o.m. het volgende:

“Het verhaal over hoe wij aan onze bijnaam Ruegg (in De Lutte spreekt iedereen het uit als “rug”) zijn gekomen is volgens mij wel bijzonder. Ruegg is een Zwitserse familienaam, die daar nog voorkomt. Heinrich Ruegg is mijn over-overgrootvader en werd in 1798 in Turbenthal Zwitserland geboren en stierf in 1885 in De Lutte. Was veur die tied wan en toaien met 86 jaor. Hoe hij in De Lutte verzeild raakte is mij niet helemaal duidelijk. Iemand opperde ooit als huursoldaat van Napoleon in de Franse tijd, maar dat lijkt mij onwaarschijnlijk, omdat hij daar toen nog te jong voor was. Misschien maakte hij deel uit van een Zwitsers regiment dat nog diende in de tijd van koning Willem I.

Heinrich Ruegg werd benoemd als veldwachter in De Lutte en huwde hier de 22 jaar jongere Geertruida Grunder, Ze bewoonden een huis/boerderij op een plek die nu in het hart

van het dorp ligt, Merelstraat 22, op exact dezelfde plek woont nog een achterneef van mij met de naam Nijhuis (Iedereen kent hem als Martin van Rug.)”

Het kerkdorp Beuningen

Maar voor zijn komst naar De Lutte woonde hij in het kerkdorp Beuningen van de gemeente Losser.

Een telling van de inwoners van de gemeente Losser in 1838 leverde de onderstaande scans op:

No.	Nummers der huizen.	Getal der Huizingen per huis.	Getal der Inwoners per huisk.	NAMEN II VOORNAMEN.	Onderdom.	GEOORTEPLAATS.	Mannelijk geslacht.		
							Gedroowden.	Weduwnars.	Jongmans.
				Meyer, Elisabeth	47	Beuningen			
131	1	3		Maaring Jan Willem	48	Maaring	1		
				Sult Lovattha Louella	49	Maaring			
				Wegg Johann Henric	49	Maaring			1

NAAR DE HIERONDER VERMELDE OPGAVEN.									
T A R I F.			BEROEP OF MIDDELEN VAN BESTAAN.	GODEDIENSTIGE GEFINDEN.			AANMERKING		
Vrouwelijk geslacht.				Roemsch.	Protestant.	Irrefliten.			
Gedroowden.	Weduwn.	Jonge dochtern.				Tot geen der voor- melde geindheden behoorende.			
		1	Spreker	1	"	"			
			Sandboer	1	1	"			
1		"	Hander	1	1	"			
			Weldwachter	1	1	"			

Deze telling uit 1838 geeft aan dat veldwachter Ruegg 46 jaar zou zijn. Dat is meer dan een beetje naast de waarheid zoals u uit zijn geboorteakte kunt opmaken: er komen echter veel van deze merkwaardige leeftijden voor in de telling.

U ziet ook dat Ruegg hier samen in één huis woont met Harwig en zijn vrouw. Zij is afkomstig uit Suriname en is de dochter van een mulatin, een vrije vrouw (dus geen slavin). Anders dan sommigen denken hoeft een dochter van een Surinaamse mulattin niet “natuurlijk” zwart van huiskleur te zijn. Jan Willem Harwig en Charlotta Dorothea Lutz zijn getrouwd in Amsterdam. Volgens de trouwakte was hij toen wijnhandelaar.

Nog iets merkwaardigs: rond 1830-1840 was het dorp Beuningen en de omgeving voor bijna 100% katholiek. Er wonen drie protestanten en dan rijst de vraag hoe is dat mogelijk? Huis nummer 131 is zo goed als zeker gelegen aan de Borgbosweg en dat leidt naar de eigenaren van de Borg Beuningen: Jan Palthe. Hij was mede-eigenaar van De Borg Beuningen en veel omringende gronden. Jan Palthe heeft samen met Albertus Zandberg in 1822 De Borg gekocht. Al in 1813 was de nabijgelegen havezathe Everlo in het bezit van de Pathes gekomen. Jan Palthe was van beroep predikant. Albertus Zandberg was lid van de Tweede Kamer.

Hieronder de ligging van de Borg Beuningen met de Borgbosweg:

Vast staat in elk geval dat onze veldwachter Ruegg in 1838 dus in Beuningen woonde en nog niet in De Lutte.

Ruegg achter de naam Nijhuis

Terug naar de informatie van Harrie Nijhuis.

“Als veldwachter wordt hij heel vaak vermeld als getuige of aangever bij een geboorte. Blijkbaar hoorde dat ook bij zijn functie als gemeentelijk veldwachter. Zijn dochter, mijn overgrootmoeder Aleida Ruegg trouwde met een Nijhuis en ze trokken in bij Heinrich Ruegg. Om al die Nijhuisen in De Lutte uit elkaar te houden wordt onze familie sindsdien aangeduid met Ruegg. Aleida Nijhuis-Ruegg genoot bekendheid als wiesmoor of heebamske, oftewel vroedvrouw. Dat deed ze in het hele dorp en omgeving. Ook zij werd voor haar tijd behoorlijk oud en stierf op 92 jarige leeftijd.

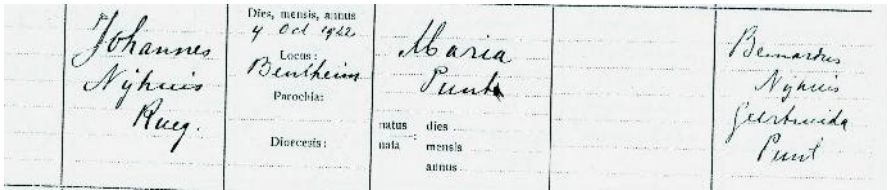
Haar zoon, mijn opa Rueggs Hannes kreeg een stuk grond van zijn ouderlijk erf en bouwde daar een woning. Het huis stond pal aan de spoorbaan en de weg naar Losser, op de plek waar nu de A1 de Lossersestraat kruist en waar jarenlang uit een raam van een slaapkamer ijs werd verkocht. Eind jaren 80 is het afgebroken voor de aanleg van de A1.”

Hij schreef ook nog het volgende over mijn eerste gedachte over een relatie met het lichaamsdeel rug.

“In De Lutt maken wat leu der wa van. Ik wet dat as wat leu de keender van Nijhuisen –Rug ploagden of oetschelden wollen, dat ze de Rugs naoreupen van : “Hee rug, kleane mug, hes alleen mer ’n lid, waar kop en gat an zit“.

U ziet aan het bovenstaande dat veel familiegeschiedenis nog steeds bij veel mensen aanwezig is. Harry geeft ons hier duidelijk een voorbeeld.

Het is verrassend dat in een of meer officiële stukken de toevoeging Rueg(g) achter de naam Nijhuis bewaard gebleven is. De pastoor van De Lutte nam in het trouwboek van De Lutte nog het volgende op. Het betreft een huwelijk dat gesloten is in Bentheim.

Recentelijk ben ik de toevoeging Ruegg achter de naam Nijhuis nog eens tegengekomen. De graaf carnaval van 2014 – De Lutte kent geen prins – Dennis Nijhuis vermeldt de naam Ruegg achter zijn naam! Hij is uitbater van De Vereeniging.

Woonplaats De Lutte

Het citaat van Harry Nijhuis vermeldde al de naam van Martin van Rug en gaf aan waar hij woonde. Ik ben daar ook op bezoek geweest en vond in zijn huis nog de gevelsteen die de veldwachter er bij de bouw van het oorspronkelijke huis liet aanbrengen. Het overgebleven huisperceel is nu ingesloten door andere bebouwing uit de jaren '70 van de vorige eeuw. Het oude huis is gesloopt, maar iemand die er na de tweede wereldoorlog woonde, maakte er een schilderijtje van. Het is jammer genoeg niet gesigneerd. De plaats waar de put staat is nog steeds in de bestrating van het nieuwe huis terug te vinden: de bestrating is op die plek verzakt.

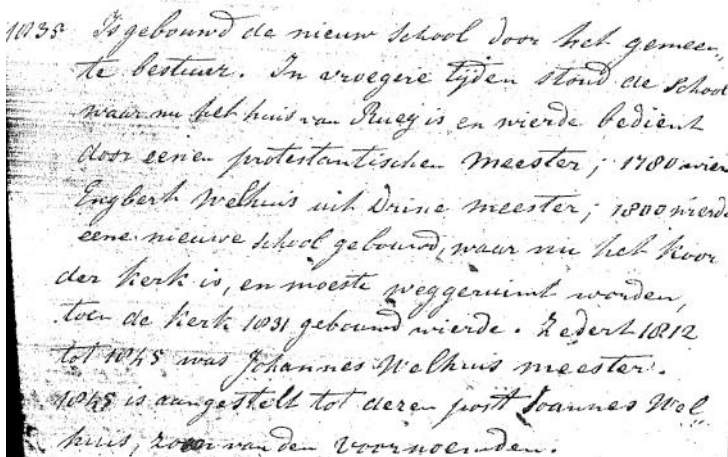
Het huis van J.H. Ruegg is gebouwd op de plek waar oorspronkelijk de school in De Lutte stond. In de kroniek van De Lutte vermeldt pastoor Geerdink in 1835:

“Door het gemeentebestuur is een nieuwe school gebouwd. Vroeger stond de school waar nu het huis van Rueg ligt: er was een protestantsche meester... In 1800 werd een nieuwe school gebouwd op de plaats waar nu het koor van de kerk is. Deze school moest worden afgebroken, toen in 1831 de kerk werd gebouwd”

De school waar pastoor Geerdink op doelt is aanbesteed op 12 mei 1834.

Een scan van het originele handschrift van pastoor Geerdink laat de volgende tekst zien:

Ruegg - Merelstraat 2 De Lutte

Het boerderijtje was gelegen aan het Binkhorsterkerkpad. Het is best jammer dat een gedeelte van dit kerkenpad bij de aanleg van de nieuwbouwwijk in de vorige eeuw van De Lutte verdwenen is. Het huis ligt nu echt in de bebouwde kom van het dorp. De reden van verdwijning van dit deel van het kerkenpad zou de volgende geweest zijn: het Binkhorsterkerkpad liep via een brug over de verdiepte spoorlijn en kwajongens gooiden wel eens vanaf die brug spullen op de trein van Oldenzaal-Bad Bentheim, een gedeelte van het spoorwegtraject Salzbergen-Almelo. Je vraagt je af of je in 2015 daarvoor een eeuwenoud pad nog zou afsluiten? Alleen al vanuit recreatief oogpunt zou dat nu nauwelijks nog mogelijk zijn. Bij eeuwenoud moeten we bij de aanduiding "kerkenpad" wel een kanttekening plaatsen. De Lutte kerkte

namelijk oorspronkelijk in Oldenzaal, vervolgens kwam er een statie Rossum-De Lutte. In 1799 werd in de De Lutte een eerste pastoor benoemd, Bartholomeus van Coevorden. Het kerkgebouw was letterlijk een schuurkerk. Feitelijk is er pas echt sprake van een kerkgebouw in het dorp na 1785. Het was een gebouw van 75 voet lang, 55 voet breed en de zijmuren waren 12 voet hoog. De kerk werd in gewijd in 1786. (De Plechelmusparochie in De Lutte werd verzelfstandigd op 1 mei 1855. Voor die tijd was ze een statie van de Plechelmuskerk in Oldenzaal. De benaming kerkenpaden, zoals Binkhorsterkerkpad, stammen dus uit de tijd van 1786. Die 'kerken'paden het zijn waarschijnlijk wel eeuwenoud.

Bij toeval ontdekte ik in het archief van "De Dree Marken" in De Lutte een telling van varkens uit 1845. We zien dan meteen welk huisnummer Heinrich Ruegg toen had en wie zijn burens waren. De voorletters van Ruegg zijn ook nu J.H., identiek aan de initialen aan de steen in zijn huis.

Royal Bauhous
Gedat. 1845

<i>Wijk</i>	<i>Plaats</i>	<i>aan den 1^{en} Junij 1845</i>	<i>Opmerking</i>
<i>1</i>	<i>159</i>	<i>X</i>	<i>Brennberg 1° groth</i>
<i>1</i>	<i>160</i>	<i>1</i>	<i>Pullenke wies</i>
<i>1</i>	<i>161</i>		<i>Schollenhuis B 5°</i>
<i>1</i>	<i>162</i>	<i>X</i>	<i>Geerdink J H</i>
<i>1</i>	<i>163</i>	<i>X</i>	<i>Krusell wies 5°</i>
<i>2</i>	<i>164</i>	<i>X</i>	<i>Brathuis H</i>
<i>1</i>	<i>165</i>		<i>Sonllers H</i>
<i>1</i>	<i>167°</i>	<i>1</i>	<i>Ruegg J H</i>
<i>1</i>	<i>166</i>		<i>Spill H</i>
<i>1</i>	<i>167</i>	<i>1</i>	<i>Steinhuis J H 3</i>
<i>2</i>	<i>168</i>	<i>X 1</i>	<i>Grunden 9°</i>
<i>17</i>	<i>169</i>	<i>X 5</i>	<i>Kottel J</i>
<i>1</i>	<i>170</i>	<i>X 3</i>	<i>Sprahstette 9°</i>
<i>1</i>	<i>171</i>		<i>Grunden J H</i>
<i>1</i>	<i>172</i>	<i>3 3</i>	<i>Grunden J H 1°</i>

Misschien valt het u ook op dat de laatste persoon op de afbeelding Grunder A. of Warger heet. Opnieuw een bewijs dat het hebben van een vaste achternaam bij de plattelandsbevolking in Twente na 1811 helemaal geen haast heeft gehad. Bovendien werd er het onderscheid met een naamgenoot mee aangeduid, in dit geval bij twee Grunders Deze laatste Grunder die op huisnummer 172 woonde is de schoonvader van Heinrich.

Het hebben van één varken was in 1845 en nog ruim een eeuw later niet uitzonderlijk: het dier was puur voor de eigen slacht. Veel mensen kochten een big om het “vet” te mesten Het hebben van meer varkens duidde ook toen al op commercieel gebruik. Meestal was er in elk huis ook één koe.

Naamlijst familienaam en bijnaam

Hoewel men geen haast had met de vaste achternaam, had men naast een familienaam wel vaak een bijnaam; voor Heinrich Ruegg (als veldwachter) onontbeerlijk om te weten. In de periode 1860-1870 maakte hij een “Naamlijst van de hoofden der huisgezinnen in de Gemeente Losser”. Hij vermeldde daarin behalve de familienaam ook de bijnaam. Een aantal wil ik er u niet onthouden omdat ze kenmerkend zijn voor het platteland van die tijd en de kennis van veldwachter Ruegg:

<i>Familienaam</i>	<i>Bijnaam</i>
Wed. Jan Olde Heuvel	Regters Wunder
Gerardus Niemeijer	De Kiekert
Jan Wigger	De Stork
Jan Bentman	Moosjan
Geerlig Snoeyink	Giebers Geerlig
G. ten Bos	Bosman
Jan Hendrik Leurink	Luijerman
Jan Herm Lakerink	Vastert
Gerrit Jan Frerikshuis	De Rugge
Lambert Elshof	Bekzwafer
Gerhardus ter Glane	Huuskes Gradus
G.Welpelo	Sletboer
Gerrit Jan Gerink	In een hol in eene walle

Veel interessanter zijn natuurlijk de door Heinrich zelf geschreven aantekeningen in zijn zakboekje. Dankzij de medewerking van de Historische Kring Losser kwam ik in het bezit van die stukken. Hieronder een scan:

Zakboekje Ruegg

In de volgende aflevering van Twente Genealogisch volgt deel 3 van deze bijdrage. Ik ga dan nader in op Heinrich Johann Ruegg als Zwitsers beroepsmilitair “in vreemde krijgsdienst” bij de Koninklijke Landmacht en Heinrich Ruegg als veldwachter.

Een beperkte kwartierstaat van Nijhuis-Ruegg kunt u vinden op de website.

Bronnen:

H.Ringoir De Zwitserse Regimenten in Koninklijke Nederlandse Dienst
 Hubert de Vries Het symbool van de Rijkspolitie.
 Van veldwachter tot gemeentepolitie <http://www.janvan.gelderstichting.nl/>
 Doop-Trouw- en overlijdensboeken van de Sint Plechelmusparochie te De Lutte
 GeneaBlog: Zwitserse regimenten
 G.R.Hof Overijsselse Gemeenteveldwachters
 J.G.Kikkert Bericht van de 10 daagse veldtocht
 Hans van der Hoeven De Belgische Beroerte
 FamilySearch: militaire stamboeken en huwelijkse bijlagen
 GahetNa Naturalisatie
 Wikipedia: Zwitserland ontstaansgeschiedenis
 Armamentaria afleveringen 11,16 en 17
 Historisch Centrum Overijssel toegangsnummer 25
 Uitgave Historische Kring Losser: Grondstukken en Bewoners in de Marke Losser omstreeks 1832, deel 3, en, scans van het Handboekje van Heinrich Ruegg
 Robert Scheuermeier "Die Schürmeyer" (internet)
 Coret De Mobiele schutterijen in de Tiendaagse veldtocht Harry Nijhuis ,
 Mirjam Nijhuis-Nijhuis, fam. Nijhuis Merelstraat, Peter Nijhuis (allemaal van Rieg) mondelinge en schriftelijke informatie.
 Pastoor J.G. Geerdink Kroniek van De Lutte
 Pastoor J.G. Geerdink Jaarlijkse aantekeningen over Gemeente en kerk te De Lutte (manuscript)
 Dr.H. Amersfoort Koning & Kanton (dissertatie 1988)
 Canon van Heino: de gemeenteveldwachter
 Archief "De Dree Marken" in De Lutte
 Delpher: krantenartikelen en tijdschriften
 H.Woolderink e.a.Historisch boerderijonderzoek in het richteramtb Oldenzaal
 Zoekakten.nl

Oproep wie heeft belang bij deze acte?

Overeenkomst betreffende de Motorbootdiensten van M. v.d. Graaf & Zn

Ik ben in het bezit van de originele acte:

Overeenkomst betreffende de Motorbootdiensten van M. v.d. Graaf & Zn

Er worden de namen genoemd van Meine van der Graaf te Langewijk, Dedemsvaart; Johannes, Gerrit en Willem. Dit zijn de zonen van Meine.

Meine is geboren in 1865, van beroep beurtschipper en later incasseerder.

Hij was getrouwd te Avereest 29-04-1882 met Gerritdina Nijhuis geboren te Avereest 1862.

Het betreft de volgende boten "De Strijd" en "Baron van Dedem"

Als er iemand is die belang heeft bij deze acte, dan hoor ik dat graag.

Ik zou het op prijs stellen dat er bewijzen getoond worden dat U van een van deze genoemde personen afstamt.

Meine was een zoon van Hendrikus en Annigje Everdina Meines.

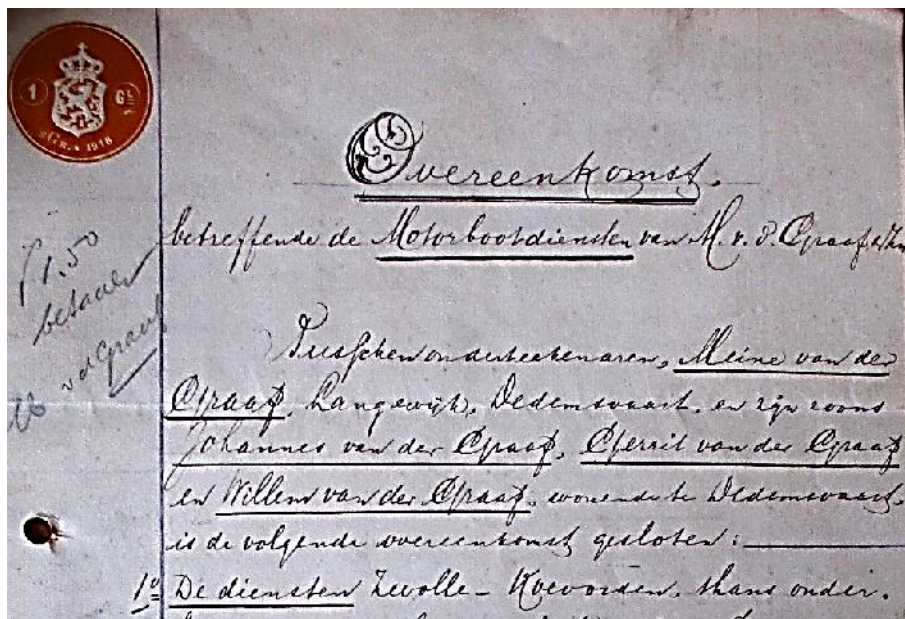
Ook kan het zijn dat U een nazaat bent van de niet in de acte genoemde zoon Hendrikus van Meine bent.

Voor meer informatie kunt U contact opnemen met Annegien Tromp.

Annegien Tromp,

Tel. 035-6930642.

E-mail: Annegien@ziggo.nl

Bijeenkomsten 2e helft 2015

Voor het komende winterseizoen zijn de volgende bijeenkomsten gepland.

Zaterdag 10 oktober

Lezing over Heraldische kleuren.

Spreker: Ewout van der Horst

Deze lezing duurt één uur. Na de pauze willen we een vragenuurtje houden over genealogische en digitale problemen.

Mocht u vragen willen stellen, mail ze dan even aan de secretaris. Dan kunnen we ons daarop voorbereiden.

Zaterdag 14 november

Twentse VoorouderDag in de Stephans-Hof te Borne.

Aanvang: 10.30 uur, einde 15.30 uur.

Naast een informatiemarkt, worden er twee lezingen gehouden.

Zaterdag 12 december

Onderwerp wordt nog nader bekend gemaakt.

Na afloop van deze lezing zal omstreeks 16.00 uur de Algemene Ledenvergadering worden gehouden.

Locatie

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur.

De lezingen beginnen om **14.00 uur** en eindigen om **16.00 uur**.

Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; periodieken van heemkunde verenigingen in onze regio; algemene afdelings- en NGV-informatie; onderzoeksgegevens van de NGV Contactdienst, de Genealogische Databank Twente (GDT) en de scans van onze bidprentjes.

Zie voor verdere informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

**HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN**

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN VERZEKERINGEN, BELASTING ADVIES

Reygerhofftehoek 68   Telefoon 053 4782053
7546 KC Enschede   Mobiel 0653960460
info@definancielemangers.nl
www.definancielemangers.nl

Uitnodiging Afdelingsledenvergadering 2015/2

Hierbij nodigen wij u uit voor de najaars
Afdelingsledenvergadering.

Deze zal gehouden worden op **zaterdag 12 december 2014**
om ca. **16:15 uur**, na afloop van de lezing van deze middag in
de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Agenda Afdelingsledenvergadering

1. Opening en vaststelling agenda.
2. Ingekomen stukken en mededelingen.
3. Bestuurszaken.
4. Verslag van de Afdelings LedenVergadering van
11 april 2015.
Deze wordt t.z.t. via de website van de afdeling
gepubliceerd.
5. Begroting afdeling 2016. Deze ligt ter inzage
tijdens de vergadering.
6. Verslag Algemene Vergadering NGV van
november 2015
7. Rondvraag.
8. Sluiting vergadering.

NB. Vanwege de Twentse VoorouderDag, wordt deze
vergadering pas in december gehouden.
Dat is na de AV van de vereniging. Hebt u belangstelling voor
agendapunten van deze vergadering, dan kunt u daarvoor
begin november contact opnemen met de secretaris.

Marieken Scholten-Sijeses, secretaris

Zomaar twee advertenties uit Tubantia

Onontbeerlijk voor iedere
huishouding is

Treeman's Stove Varnish,
maakt oogenblikkelijk den schoonsten glans,
voorbijhoedt Kagchels, Haarden, etc. voor
roest en is voordeliger in het gebruik
dan elk ander tot hiertoe aangewend mid-
del. — Het overtreft alle tot dusverre uit-
gevondene preparaten door duurzaamheid
van glans bij een geregeld en zorgvuldig
gebruik, en veroorzaakt niet de helft der
werkzaamheden.

Prijs per Krakke 25 cents met
Gebruiksaanwijze.

Hoofd-depôtouder voor Nederland:
J. B. HARPERINK,
ENSCHDEE.

Voor andere plaatsen worden so-

<<< Januari 1872

Twentsch Installatie Bureau
voor Gas- en Waterleiding.
: firma B. HARBERINK :

Speciaal adres voor
GASLAMPEN
en aanverwante
artikelen.
Uitsluitend degelijke
kwaltelton.

Zulderhagen 26. —
— Telephoon 590.

<<< Januari 1914

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.
Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:
Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn,
Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holtten, Tubbergen,
Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website,
Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling.
Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes.
Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen.
Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675
e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) benschothuis39@gmail.com (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster.
Koslaan 8, 7577 LA Oldenzaal. 0541-514577. e-mail: bijnijkamp@home.nl
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend
afgevaardigde.
Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershöftehoek 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253
e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjeerdsma, Georges Schafraad en Hennie Kok .
Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan
te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de
auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede,
Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente
Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar
de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling
Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap
zijn aangegaan.

Wilt u een abonnement op dit blad, maakt u dan € 12,50 over op bankrekening
NL98 INGB 0005 5826 43 t.n.v. Penningmeester NGV Afd. Twente, onder vermelding van
uw naam en adres.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming
van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot

Kwartaalblad van de Nederlandse Genealogische Vereniging
Afdeling Twente, 31^e jaargang 2015 nr.4

Inhoud

Even bijpraten	blz. 134
In memoriam Frans Agterbosch	blz. 137
Uit het markeboek van Woolde	blz. 138
Een verdwenen begrip en een veranderd straatbeeld	blz. 139
Familiearchief Bonke	blz. 143
Welke Nijhuis in de Lutte – deel 3	blz. 149
Waterloo en de dienstplichtigen uit de Franse tijd	blz. 162
Bijeenkomsten 1 ^e helft 2016	blz. 172

Even Bijpraten

Door: Jan Oude Munnink, voorzitter

Deze bijdrage van Even bijpraten in Twente Genealogisch is de laatste. Het bestuur vindt dat de actualiteitswaarde van de deze rubriek meestal gedateerd is en is van mening dat de actuele informatie veel beter door de maandelijkse mail aan de leden kan worden verstrekt. Dus: als u zich nog niet aangemeld heeft en u wilt geïnformeerd blijven, doe het dan nu en stel het niet uit.

Onlangs kreeg ik het bericht dat Alie Wennink is overleden. Niet iedereen zal daarvan op de hoogte zijn. Alie was een betrouwbare medewerkster. Jaren heeft ze zich ingezet voor het GIT en ze heeft alle indexen voor Twente Genealogisch vanaf 2008 verzorgd. (Die kunt u trouwens vinden op de website.) Kenmerkend voor Alie was dat ze nooit op de voorgrond trad, maar altijd zorgvuldig haar mening gaf. We zullen haar missen.

*Zoveel moed getoond,
Zo intens gestreden,
Niet eens voor zichzelf,
Liefde was haar reden*

Trots op wie zij was,
dankbaar voor alles wat zij ons gegeven heeft
delen wij mede dat is overleden,
mijn lieve vrouw, onze lieve moeder en
supertrotse oma

*Alie Wennink-Wooldrik
(Aleida)*

Enschede, 27-05-1935

Enschede, 07-10-2015

Hennie Wennink
Henk en Jolanda
Yara, Mank en Tijn

Correspondentieadres:
Hazeleger 28
3892 WL Zeewolde

De crematieplechtigheid, waarvoor u wordt uitgenodigd, zal plaatsvinden op woensdag 14 oktober, om 13.30 in het crematorium Enschede, ingang West, Usseleerrietweg 40 te Usselo.
Voor aanvang is er gelegenheid om afscheid te nemen.

Na afloop van de plechtigheid is er gelegenheid tot condoleren in de koffiekamer van het crematorium.

Gelukkig vonden we mevrouw Annemieke Polhuis bereid om Alie op te volgen. We wensen haar succes met haar werkzaamheden. Ze kan, om te beginnen, profiteren van de index van de eerste twee TG's die Alie al gemaakt had.

Ineke Vink heeft besloten haar werkzaamheden te beëindigen. Ineke heeft een behoorlijk aantal jaren sprekers voor de zaterdagmiddagbijeenkomsten georganiseerd en daar waren gezien de opkomst meerdere "voltreffers" bij. Die voltreffers resulteerden in volle zalen van de Stefanshof. Voorlopig zal ik zelf zorgen voor de sprekers op de zaterdagmiddagen. Maar ik stel daarbij wel een limiet: tot en met mei 2016. U begrijpt het waarschijnlijk al: we zijn dringend op zoek naar een opvolger voor Ineke. Wie wil?! U kunt zich aanmelden bij Marieken Scholten. De NGV is immers een vereniging van en voor leden. De draagkracht van de afdeling Twente berust niet alleen bij het bestuur!

In de vorige aflevering van Twente Genealogisch gaf ik aan dat het hoofdbestuur nog niet gereageerd had op een aanbod voor een open gesprek. Dat was een fout van mijn kant. Ik verkeerde in de veronderstelling dat de brief naar het hoofdbestuur al verzonden was. Dat was niet het geval.

Inmiddels heeft een open gesprek met het hoofdbestuur plaatsgevonden in Borne. Daarbij waren aanwezig vier leden van het hoofdbestuur – de heren Hooijer, Van Zweeden, Oorsprong en Van Gestel – en het bestuur van de afdeling. Het afdelingsbestuur en het hoofdbestuur realiseren zich dat uiteindelijk de algemene ledenvergadering beslissingen neemt. Het afdelingsbestuur heeft de o.a. volgende punten van zorg benoemd: de kosten van Gens Nostra en de kosten van het verenigingsgebouw in Weesp ten opzichte van de afdelingen; beide zowel in euro's als in procenten van de begroting. Ter illustratie op basis van de begroting 2015 betekent dat voor Gens Nostra 29,9%, Verenigingscentrum 21,7% en de Afdelingen 26% .

Wat betreft het verenigingsgebouw hebben we voorgesteld om dat te verkopen. Het achterstallig onderhoud vraagt om jaarlijks forse investeringen en het is de vraag of die kosten wel

verantwoord zijn. Simpel gezegd: is het verantwoord om hier goed geld van de leden in te steken?

Ook hebben we aangegeven dat het drukken van ons afdelingsblad naar onze mening niet centraal maar regionaal dient te gebeuren. Wij hebben gemeld dat hetgeen in de afdelingen kan gebeuren naar onze mening niet centraal georganiseerd dient te worden én, zeker niet om meer financiële ruimte te krijgen voor Gens Nostra en het verenigingsgebouw. Daarbij hebben we de hoofdbestuursleden attent gemaakt op de wensen van de leden van onze afdeling zoals dat is vastgelegd in het onderzoek dat de afdeling deed in een peiling in 2010. Ook hebben we aandacht gevraagd voor de leeftijdsopbouw van de afdeling: veel oudere leden en bijna geen leden onder de zestig jaar. Dat betekent dat het overlijdensrisico binnen het ledenbestand groter is dan de aanwas van jongere leden. Als de landelijke situatie vergelijkbaar is, dan zou de daling van het aantal leden door sterfte een trend zijn die een uitermate voorzichtig financieel beleid vraagt. Immers de inkomsten zullen dalen.

Het bestuur van de afdeling Twente is zich ervan bewust dat de meeste beslissingen in de voor- en najaarsvergaderingen enige tijd zullen vragen. Van de andere kant: wachten en uitstellen vraagt veel geld! Het gesprek verliep overigens in een goede sfeer.

De cd-rom van de Volkstelling 1795 is gereed en kan door leden gratis tot en met 12 maart afgehaald worden op de afdelingsbijeenkomsten. Wilt u deze cd-rom opgestuurd hebben dan kan dat ook. De verzendkosten bedragen € 4. Ook in dit geval moet u dat voor 12 maart aangeven bij de mevrouw Marieken Scholten.

De elfde Twentse Voorouderdag is gehouden op zaterdag 14 november 2015 in de Stefanshof in Borne. Gelukkig hadden we een goed persbericht. Ondanks dat er op die dag ook Sinterklaas met Pieten in Borne aankwam, trokken we ruim 300 bezoekers. Alleen de lezingen waren al goed voor 100 belangstellenden. Het was gezellig druk en de belangstellenden kwamen goed gespreid over de dag. Een woord van dank is op zijn plaats aan de vrijwilligers en vooral aan Jan Aaldering die de organisatie voor zijn rekening heeft genomen.

In memoriam Frans Agterbosch

Frans was vanaf 1983 een van de grote ontwikkelaars van de afdeling Twente van de Nederlandse Genealogisch Vereniging. Binnen deze afdeling nam hij initiatieven om te komen tot o.a. een Genealogisch Informatiecentrum Twente, de Genealogische Databank Twente, Twente Genealogisch- een kwartaalblad voor leden van de afdeling, De Twentse Voorouderdag, de Stichting Genealogische Werkgroep Twente. De laatste bracht eerst transcripties van doop- en trouwboeken uit in boekvorm , maar al snel op cd-rom.

Frans was voorzitter van de afdeling Twente van 1993-1999 en van 2003-2005. Maar Frans deed veel meer. Hij gaf cursussen o.a. genealogie en internet, Pro-Gen voor beginners en gevorderden, was websitebeheerder, onderhield contacten met het Stadsarchief Enschede, het Streekarchief Delden, het Historisch Centrum Overijssel en was daar lid van de gebruikersraad.

Frans was lid van een groot aantal historische c.q. heemkunde verenigingen. Hij kende talloze mensen die zich bezig hielden met genealogie en streekgeschiedenis. Maar Frans hielp ook leden die vastgelopen waren bij hun genealogisch onderzoek of die problemen hadden met een computerprogramma.

Toen Frans afscheid nam als voorzitter van de afdeling werd hij onderscheiden met de hoogste onderscheiding van de Nederlandse Genealogische Vereniging: de gouden speld.

Frans zat boordevol energie, stak overal zijn voelhorens uit, maar was vooral dienstbaar. Frans is overleden op 27 augustus 2015 in Hengelo.

Uit het markeboek van Woolde

Door: Gerrit Welberg

Hoor het eens van een ander ...

Op 4 augustus 1778 werd een holtink (markevergadering) gehouden over de marke Woolde. Uit het verslag van die vergadering is op te maken dat er uitgebreid is gesproken over de uitdrieffen (rechten in de marke) die behoorden bij het erve Roengoor.

Gerrit Roelevink alias Esch Gerrit blijkt dan eigenaar van het erf te zijn. Kennelijk is er aanleiding om over de naam van het erf te discussiëren. Het erf zou ook wel Roerink genoemd worden. Dat feit zou ergens in het markeboek genoteerd zijn. Bovendien zouden andere erven in de loop van de jaren ook een naamsverandering ondergaan hebben b.v. Nabbenburen was Buren geworden, Berghuis was nu Scholten, Huegink werd nu Hoevink genoemd en Kotten ten Segger heette nu enkel Segger.

Verder verklaarde hij *'dat wel de menschen aannemen de naamen van de plaatsen, maar nooit de plaats de naam van de bouwman'* ! (Lees plaats als erf.) Overigens bevestigden uitzonderingen de regel van de tijd.

Een voorbeeld:

Het betreft het uit de 10^e eeuw daterend erf Eulderink (Olderinck en andere schrijfwijzen) in Klein Driene (het erf was een bezit van het Stift Werden aan de Ruhr). Op 12 oktober 1739 huwde een zekere Willem Pentrup met de weduwe van Jan Olderinck. Willem was afkomstig uit Wullen, een dorpje nabij Ahaus hier vlak over de grens. Velen zullen zich de naam Pentrop herinneren als het Hotel Restaurant aan de Oldenzaalsestraat dat nu als 'China-tuin' bekend is.

Zo zie je dat sommige (heersers?) het voor elkaar krijgen dat hun naam een hele oude naam weten te verdringen.

Een verdwenen begrip en een veranderd straatbeeld

Door: Georges Schafraad

Dit verhaal gaat over de modezaak van de familie Scholten aan de Lipperkerkstraat 17-19 in Enschede.

Gradus Schulte/Scholte/Scholten (3 verschillende schrijfwijzen kwamen voor), geboren 1835 en overleden 1926, had acht kinderen waarvan vijf dochters en drie zoons. Gradus was van beroep barbier en had zijn zaak op nummer 17. In het adresboek van 1910 is ook te vinden dat zijn zoon Engelbertus Bernardus Scholten (geboren 28-11-1873 en overleden 23-08-1946) op dit zelfde adres een kleermakerij had. De modezaak c.q. kleermakerij werd door Engelbertus in 1903 ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. In 1922 werden drie oude en kleine pandjes van de familie gesloopt en vervangen door twee winkelpanden met daar boven een woonhuis (architect J.M. Sluymmer). Op nummer 17 had Engelbertus zijn kleermakerij met herenmode en op nummer 19 hadden Bertha en Fien, beide zussen van Engelbertus een kleding- en furniturezaak. Bertha overleed in 1952 en Fien stopte toen met de winkel. Een

kleine verhuizing volgde want de winkel van Engelbertus ging over van nummer 17 naar nummer 19. Daarnaast stopte hij met de herenmode en ging verder met damesmode. De kleermakerij bleef wel in stand maar veranderde geleidelijk meer in een pompatelier (veranderwerk zoals het korter maken van rokken e.d.).

Engelbertus had drie zoons waarvan Gerard (geb. 15-10-1920) de oudste was. Gerard trad in de voetsporen van zijn vader terwijl de andere jongens, Arnold (geb. 1924) en Bertus (geb. 1926), voor een ander beroep kozen.

Engelbertus
1873-1946

Bertha
1872-1952

Fien
1878-1966

Gerard
1920-2015

Gerard betrok na zijn huwelijk met Rie Wasser in 1948 het woonhuis boven de winkel op nummer 19 en zijn broer Bertus woonde met zijn gezin op nummer 17. De winkel op nummer 17 werd verhuurd. Achtereenvolgens zaten daar o.a. Harry van Kan met zijn bontwerkerij, de schoenenzaak van Stubener, de sleutelcentrale Hespy, een Turkse slagerij en een Turkse winkel in typisch Turkse producten als aardewerk, waterpijpen, kledjes etc. In de winkel op nummer 19 deed Gerard Scholten de kleermakerij, de administratie en verzorgde hij het etaleren. Rie deed de verkoop. De inkoop werd gezamenlijk gedaan.

Vanaf begin zeventigerjaren ontwikkelde de damesmodezaak zich meer en meer van een bonnetterie naar een echte modezaak met een breed assortiment. Het echtpaar Gerard en Rie Scholten had geen kinderen en in feite ook geen opvolgers. Een bedrijfsbeëindiging zagen zij niet als een serieuze optie en toen zij hun pensioengerechtigde leeftijd bereikt hadden konden zij in 1982 de zaak overdoen aan twee nichtjes, de zussen Maria Tiehatten-Beumers en Bernadette Schafraad-Beumers (hun

opa Johannes Beumers en later ook hun oom Gerhardus Beumers, hadden vroeger ook een kleermakerij aan de Lipperkerkstraat nr. 90 en 92). In 1994 werd de naam Scholtenmode gewijzigd in mode MariBère.

Op 2 februari 2002 sloeg het noodlot toe en was er een fikse brand die de panden Lipperkerkstraat 13 t/m 17 geheel verwoestte. De winkel van mode MariBère liep flinke rook- en waterschade op. Van voortzetting op deze locatie kon geen sprake zijn en na een korte periode van uitverkoop werd het pand op nr. 19 verlaten. De zaak kon ca. 100 meter stadwaarts worden voortgezet aan de Klomp nr.89.

Alle panden, of wat daarvan nog over was, tussen hoek Hoog en Droog en Wilhelminastraat zijn in 2005 afgebroken. Het bijzondere daarbij is dat de panden nr. 17 en 19 in nagenoeg de zelfde stijl herbouwd zijn.

In 1973 zag de kruising Lipperkerkstraat/Espoorstraat er zo uit. Voor die tijd heette de Espoorstraat nog Gronausestraat. Rechts op de foto is te zien dat de Deltaflat net in aanbouw is en links (precies voor het pand van slager Punte) is de doorbraak naar Hoog en Droog nog niet gerealiseerd.

Midden op de foto links, het pand met het hoge dak, is van Scholtenmode/mode MariBère. Daar achter de ijsalon La Venezia (familie Belfi).

Anno 2015 vanaf dezelfde locatie een geheel ander aanzicht. Links is goed te zien dat Hoog en Droog doorgetrokken is tot aan de Lipperkerkstraat.

Herodes een nieuwe scepter in zijn hand gezet 1 "16"

Een vlerk van den Engel Gabriel overdekt en verguld 2 " "

De haan van Petrus nieuwe kam en vederen gegeven 2 " 2"

Het zwaard van Petrus waarmee hij Malcheas het oor afgehouden heeft 't gevest verguld en de schede zwart gem. 3 "13"

Het vuur waarbij Petrus zich geward heeft toen hij de Heer verloogchende twee turven en een houtje bijgem. 1" 18"

De dienstmaagd van Cajaphas den Hogen priester driemaal gestreken en Carmozijn op de wangen gebracht 4 " "

Den Hemel ten oosten opgeklaard en eenige nieuwe sterren aan 't firmanent gezet f 5" "

F. P. f 28" 7"

Pagina . 2

David zijn harp vier snaren opgezet "12"

Salomon zijn Bijwijven geschraapt en met Boolynoten(?) blaauw bedekt 275" "

Absalon zijn haaren bijgestreken en zijn muilezel een nieuwe poot aangezet "17"

Het vagevuur wat opgehaald en enige duivels nieuwe staarten aangezet 4"18"

De Joodschen wandelaar een paar nieuwe schoenen gemaakt zijn koussen wat aangestrekten en een nieuwe knop op zijn stok gezet 1"14"

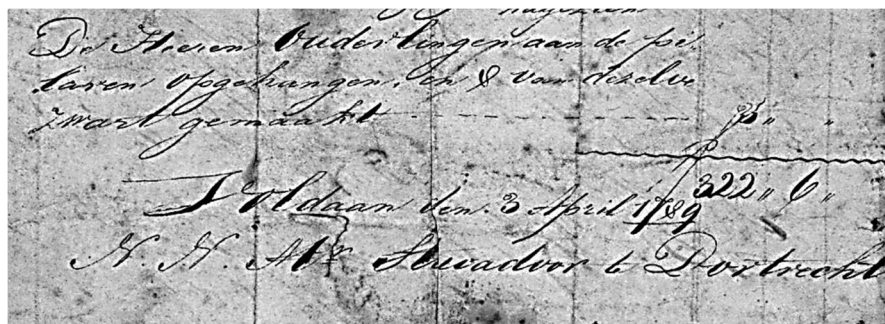
Het kalf van de Israëlieten nieuwe hoornen aangezet en geheel verguld 7" "

Adam een arm aangezet en Eva nagezien "18"

De Heeren Ouderlingen aan de pilaren opgehangen en 8 van derzelve zwart gemaakt 15" "

f 322" 6"

Voldaan den 3 April 1789
N.N. Mr. Stucadoor te Dordrecht"

Bron: Oud-archief Oudheidkamer Twente, sign. OmG 523.

Brief van Jan Geert Borgman aan "Geachte vrienden" in Denekamp

Borgman was "Commies bij 's Rijks Belastingen". Hij verhuisde daarom onregelmatig van de ene grensplaats naar de andere. Ditmaal van Denekamp naar Hasselt. Zijn standplaatsen waren, zover na te gaan aan de huwelijks akte en de geboorten van zijn kinderen: Denekamp, Tubbergen, Hasselt, Dinxperlo en Oud-Vroenhoven (nu Maastricht). In Zuid-Limburg bleef het gezin wonen.

Bij het schrijven van deze brief telde het gezin vier zoons in de leeftijd van een half tot nog net geen zes jaar.

Merkwaardig is de nadruk die gelegd wordt op het nazenden van een ragebol, waarna de handschoenen van een ander wel "*per gelegenheid*" kunnen wachten.

Opvallend is dat de ontvanger de brief heeft gebruikt als kladpapier voor het maken van enige berekeningen.

Hier volgt de brief.

Pagina 1

"Hasselt den 20 Januari 1892

Geachte Vrienden

Ik kan U mededelen als dat ik met de meubels op woensdag den 30 December te Hasselt ben gearifeerd, doch dood vermoeid; ik was er niet beter op geworden, en was dien ten genoodzaakt, mij dadelijk weder onder behandeling van een Docter te stellen; want de beenen door al dat reizen en drukte waren mij nagenoeg de baas geworden. Zoo erg dat ik te Zwolle reeds genootzaakt was mij van een paar ruime pantoffels te voorzien.

Zoo U reeds zult hebben opgemerkt ben ik de eerste nacht te Oldenzaal bij Vastert en de tweede in de Zon te Zwolle gelogeerd geweest. De meubels waren niets beschadigd ook was er niets gebroken, dit was aldus naar wensch

Pagina 2

Wat Hasselt betreft is mijn in het bijzonder meevallen, ik had het mij zoo flink niet voorgesteld

Op maandag den 4 Januari is mijn Vrouw met de kinderen overkomen, ik heb ze per rijtuig van het station Dedemsvaart afgehaald, zij hadden dien dag prachtig weer gehad doch waren niet tegenstaande dat alles totaal afgereisd, en zoo U allicht kunt denken de kinderen erg lastig, maar zijn nu alle weer goed op streek, en de huishouding heeft weer zijn gewoonen gang.

Wat de woning aan betreft is geheel naar wensch, alles is even solied en voor ons is er ruimte in overvloed, Jongman schreef toen aan mij zoo U weet dat hij met veel praten er vijf gulden had afgekregen, nu ik heb dan ook met veel praten er die vijf

gulden weer afgekregen en betaal thans 75 gulden, wat tuin betreft die is niet zoo groot als die te Denekamp

Pagina 3

hij zal groot zijn 1 1/4 spint land, aardappelen pooten daar is hij te klein voor, doch voor groenten is hij groot genoeg.

Zeer aangenaam zou het zijn als u zelf eens een kijkje kwam neemen, het is zelfsch wie komt, van U zijt ons allen even welkom, daar kunt U gerust van zijn, wij hoopen dan ook, dat wij door het een of ander nog eens een plezier aan U terug kunnen geven.

Johan gaat weer geregeld naar de school en Hendrik gaat naar de bewaarschool waar ze kosteloos naar toe gaan

Geheel Hasselt en omstreken is op het oogenblik lijdende aan de Griep

Ook ik hoor hieronder

Aangezien ik nog niets in staat ben de gewone dienst weer te verrichten is hier van af den 2e Januari een kommissie uit Hezinghe hier zoo lang gedeticeerd tot ik weer hersteld ben.

Alle drie Ambtenaren ten standplaats Hasselt, zooals Borgman Jongman en

Pagina 4

Wiegman zijn tegenwoordig lijdende aan de Griep, wij hebben ons in reeds langer dan acht dagen niet meer gesproken willen wij echter van elkander weten dit moet alle per brief gebeuren, en de Ontvanger doet de dienst, zoo als verificate ....., enz.

Wat de winkelwaren aan betreft die zijn hier vrij wat goedkoper dan te Denekamp het scheelt per pond als volgt Koffieboonen 15 cent, zeep 5 cent, suiker 4 cent fermicilli 11 cent, enz. allen per pond; zelfs cigorij scheelt 1 1/2 cent per pakje en zoo is het met alles ook steenkool kosten hier maar 85 cent het mud, enz.

Hiermede eindig ik, zijt allen van ons gegroet

JGr Borgman

M H Mars

en Kinderen"

In de kantlijn van pagina 1

“Vriend Bonke wij vermissen met het verhuizen, de ragebol wilt U zoo goed zijn bij van der Mark eens vragen of hij daar soms is. Zoo ja wilt U dan zoo goed hem per postpakket over te zenden. Bij ontvangst zal ik U de kosten wel per postwissel of aan postzegels overmaken.
Borgman”

In de kantlijn van pagina 4

“Ik heb in de ulster (?) een paar handschoenen van U gevonden, en zal ze per gelegenheid bij U zoon te Zwolle afgeven.
B.”

Bron: Oud-archief Oudheidkamer Twente, sign. OmG 496.

Gezinsblad van Jan Geert Borgman

Jan Geert Borgman, geb. Nieuw Schoonebeek (Dalen) 3 dec. 1854, † Maastricht 4 dec. 1924, tr. Schoonebeek 20 april 1885
Helena Mars, geb. Nieuw Schoonebeek (Dalen) 8 mei 1858, † Maastricht 4 april 1935.

Uit dit huwelijk:

1. **Johan Herman Borgman**, geb. Denekamp 24 febr. 1886, † Maastricht 10 dec. 1958.
2. **Johannes Hendrikus Borgman**, geb. Denekamp 2 mei 1887, † Maastricht 10 aug. 1929.
3. **Hermannus Johannes Borgman**, geb. Tubbergen 15 dec. 1888, † Maastricht 24 mei 1969.
4. **Johannes Bernardus Borgman**, geb. Denekamp 4 juli 1891, † 's Gravenhage 14 dec. 1928.
5. **Maria Theodora Borgman**, geb. Dinxperlo 18 nov. 1893, † Eindhoven 21 dec. 1954.
6. **Johanna Helena Borgman**, geb. Dinxperlo 21 jan. 1897, † Eindhoven 17 feb. 1956.
7. **Maria Catharina Borgman**, geb. Dinxperlo 4 mei 1899, † Eindhoven 26 juni 1981.
8. **Gerardus Alouisius Borgman**, geb. Oud-Vroenhoven (Maastricht) 22 juni 1901, † Maastricht 21 okt. 1962.

Welke Nijhuis in de Lutte - deel 3

Heinrich Ruegg als beroepsmilitair in vreemde krijgsdienst

Door: Jan Oude Munnink

In het eerste twee delen van deze artikelenreeks (TG 2015, 2, blz 53 en TG 2015, 3, blz 116) vertelde ik over het echtpaar Nijhuis-Ruegg. Ruegg is een ongebruikelijke naam in De Lutte. Waar kwam hij vandaan en hoe kwam hij in ons land terecht? Johann Heinrich Ruegg was geboren in het kanton Zurich in Zwitserland, trouwde in Nederland en werd veldwachter. Ik schreef in de vorige aflevering van Twente Genealogisch (TG 2015, 3, blz. 116 e.v.) over de toevoeging Ruegg achter de naam Nijhuis en over de woonplaatsen van Heinrich Ruegg. In deze aflevering ga ik in op de positie van Heinrich Ruegg als Zwitserse beroepsmilitair in vreemde krijgsdienst. Zijn latere functie in De Lutte als veldwachter vormt de laatste bijdrage van deze reeks en komt in de volgende aflevering aan de orde.

Zwitserse regimenten

Even een opmerking vooraf om misverstanden te voorkomen. In Duitstalige gebieden komt het regelmatig voor dat de tweede voornaam als roepnaam wordt gebruikt. Dat maakte het zoeken in de Militaire Stamboeken er niet gemakkelijker op. Daar komt bij dat de Zwitserse stamboeken nog niet snel doorzoekbaar zijn. Feitelijk betekent het dat je een eerste zoektocht moet maken door heel veel afbeeldingen. In dit geval werd ik geconfronteerd met meerdere Rueggs en dan ook nog met de voornamen Johann of Heinrich.

In deel 1 heb ik al aangegeven dat er veel Zwitsers als beroepsmilitair in vreemde krijgsdienst zijn geweest. Na de Napoleontische tijd telde de Koninklijke Landmacht vier Zwitserse regimenten. Die bestonden dus naast de milities.

Ik vermeld ze even kort en het regiment Ziegler iets uitgebreider. De reden hiervan zal u verderop duidelijk worden.

1. Het Regiment Zwitsers onder Jean Louis de Jenner. De soldaten waren afkomstig uit het kanton Bern. Dit regiment was gelegd in 's Hertogenbosch en kreeg regimentsnummer 29.

2. Het Regiment Ziegler onder leiding van Jacques Christophe (Jacob Christoph) Ziegler (1768-1859). De manschappen waren afkomstig uit Zurich, Schaffhausen en Thurgau, Sankt Gallen en Aargau. Ziegler werd op 19 oktober 1814 benoemd tot kolonel, op 24 november 1816 tot generaal-majoor en kreeg op 31 december 1829 eervol ontslag. Dit regiment was gelegerd in Gorkum (1814-1816), in Antwerpen (1816-1817), in Luik (1817-1818), in Luik en Leuven (1818-1825), in Namen Charleroi, Philippeville, Marienbourg en Dinant (1819-1825 en in Breda, 's Hertogenbosch, Grave, Steenberg, Willemstad en Geertruidenberg (1825-1829). Regimentsnummer: 30

De familie Ziegler hoorde in Zurich tot de meest invloedrijke families en ook Jacob had belangrijke posities in het kanton. Van 1785 tot 1802 diende hij in de legers van Frankrijk, Groot-Brittannië en Oostenrijk. Hij bracht het tot de rang van majoor. In Zürich vervulde hij na 1802 in de staf van het bondsleger en bij de Zwitserse militie de functies van kolonel.

3. Het regiment Zwitsers van Jacques Sprecher de Bernegg. De oorsprong van deze soldaten lag in Graubundenland, Glaris en Appenzell. De legerplaats was Maastricht en kreeg het regimentsnummer 31.

4. Het regiment Zwitsers onder Louis Auf der Mauer. Dit was het katholieke regiment en de soldaten waren gerekruteerd in: Schweiz, Luzern, Tessin, Unterwalden en Uri. De legerplaats was Antwerpen en het regiment had nummer 32.

Op 27 februari 1817 werden de infanterie en cavalerie samengevoegd in brigades en divisies. Het 29ste en 32ste regiment vormden de 3de brigade van de 1ste divisie. Het 30ste en 31ste regiment vormden de 2de brigade van de 2de divisie. Dat bleef tot 1829.

Het was op voorhand voor mij aannemelijk dat Heinrich Ruegg op basis van zijn geloofsovertuiging en geboorteplaats niet bij het Regiment Auf der Mauer zou horen.

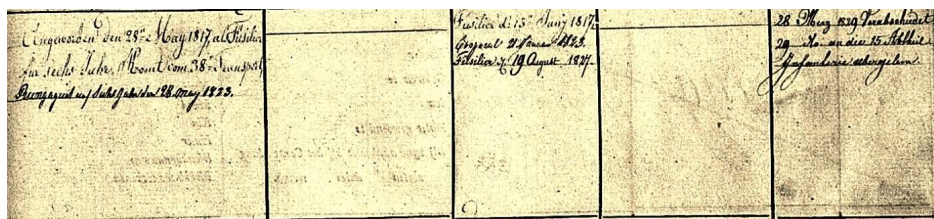
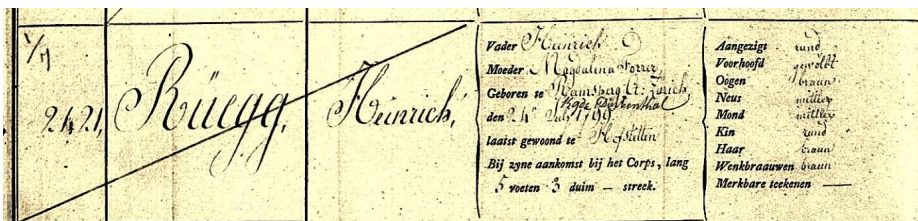
Een verdrag met een Zwitsers kanton heet een capitulatie: een niet aanvalsverdrag tussen Nederland met het Zwitserse kanton. In maart 1815 werd België samengevoegd met Nederland. In België was weinig waardering voor het Zwitserse beroepsleger dat de koning beschermde.

De opkomst van de milities leidde er toe dat de beroepslegers werden opgeheven. Defensie werd in toenemende mate een nationale zaak. Men besloot de Zwitserse regimenten te ontbinden. Deze opheffing moest op 31 december 1829 gerealiseerd zijn. Een andere reden om de overeenkomsten met de buitenlandse militairen te ontbinden waren de kosten. Een gemiddelde Zwitserse militair kostte in 1819 f 213,32 en een gemiddelde nationale militair kostte f 164,77. De Zwitserse soldaten konden na 1829 als ze dat wensten overgaan naar Nederlandse regimenten en veel soldaten deden dat.

Heinrich Ruegg bij het Regiment Ziegler

Zoals al eerder aangegeven vond ik diverse Zwitserse soldaten met de achternaam Ruegg. Voornamen waren: o.a. Johan, Heinrich, Jakob en Anton. Velen vielen bij verder onderzoek af omdat ze overleden waren of op een andere plaats dan Losser getrouwd zijn. Bijkomstig is dat alle militairen uitsluitend met de voornaam = roepnaam worden aangeduid m.a.w. een eventuele tweede of derde voornaam is niet genoteerd

De eerste afbeelding die ik vond van Heinrich Ruegg was bij het Regiment Ziegler:

De belangrijkste gegevens uit dit document:

1/7 2421	Rüegg	Heinrich	Vader: Heinrich Moeder: Magdalena Forrer Geboren te: Ramsberg Ct: Zurich	Aangezigt: rund Voorhoofd: gewölbt Oogen:braun Neus:mitler Mond:mitler Kin: rund Haar: braun Wenkbrauwen:braun Merkbare teekenen:-
			Kgde*	

			Durbenthal Den: 24 ^e Juli 1799 Laatst gewoond te: Hofstetten Bij zijn aankomst bij het korps, lang: 5 voeten, 3 duim,- streep	
--	--	--	--	--

Angeworben den 28 ⁿ Maj 1817 als Fuselier für sechs Jahr. Komt vom 38= Transport.Rungagiert auf Sechs Jahr 28. Maj 1823		Fusilier d: 15 ⁿ Junij 1917 Corporal 21 Marz 1823 Fusilier 19 Aug 1827	28 Marz 1829 Verabschiedet 29 No. an die 15 Abtheil.Infanterie übergeben.
--	--	--	---

*Kgde: waarschijnlijk een afkorting voor Kirchliche Gemeinde.

Uit de bovenstaande tekst blijkt dat Heinrich Ruegg heel wat tijd in het huidige België vertoefd heeft.

Als Zwitser bij het Nederlandse regiment

Ik vond in het stamboek van Ziegler de plaats waar ik verder moest zoeken, namelijk de 15de afdeling infanterie. Daar heb ik onderstaande afbeelding gevonden, die i.v.m. de leesbaarheid in drie delen geknipt is.

2. Postk. 10384 5. 11. 1879	10384 n. n. 2121 n. n. 2121 n. n. 2121	<h1>Ruegg</h1>	<h1>Wimmiel</h1>	Vader	Heinrich
				Moeder	Margdalena Scherer
				Geboren te	Landshut (Kanton Schweiz)
				den	24. July 1799
				Laast gewoond te	Breda
				Bij zijne aankomst bij het korps, lang	1 ellen
				6 palmen	4 duimen 2 strepen.

Aangezicht	reed	Op den 20. Maart 1829 vrijwillig geent	in het 18. Afdeling Infanterie
Voorhoofd	geveinseld	geprijnd als korporaal, naar den bijvoan	de 18. Afdeling Infanterie n. n. 30
Oogen	hooft	de 18. Afdeling, naar handjeelt toegestaan	in het 18. Afdeling Infanterie
Neus	elkdeeming	in het 18. Afdeling Infanterie	van het 18. Afdeling Infanterie
Mond	klein	in het 18. Afdeling Infanterie	in het 18. Afdeling Infanterie
Kin	klein	in het 18. Afdeling Infanterie	in het 18. Afdeling Infanterie
Haar	klein	in het 18. Afdeling Infanterie	in het 18. Afdeling Infanterie
Wenkbrauwen	klein	in het 18. Afdeling Infanterie	in het 18. Afdeling Infanterie
Merkbare teekenen	geene	in het 18. Afdeling Infanterie	in het 18. Afdeling Infanterie

Toegestaan 26 October 1830	Op den 20. Maart 1829 daaronder edictie van den koning met 200000 gratificatie van 100000 R. M.	Op den 1. November 1830 overge- plaatst bij de 18. Afdeling Infanterie ingevolge aanscheuring van het departement van Oorlog tot 27 November 1830 75 R. M.
----------------------------	---	--

Heinrich Ruegg is dus in 1829 vrijwillig in dienst getreden en heeft gediend als korporaal. In 1829 heeft hij de bronzen medaille met een gratificatie ontvangen en is hij overgeplaatst naar de 18^e Afdeling infanterie. Zijn laatste woonplaats is Breda bij aankomst in het 15^e regiment.

De stamboekgegevens uit de 18^e afdeling infanterie zijn de volgende:

1851
 Heurich

Vader Heurich
 Moeder Magdalena Furrer
 Geboren te Ramspersing (Ramsperg)
 den 24 July 1799
 laatst gevonden te Breda
 Bij zijne aankomst bij het Korps, lang
 1 ellen 6 palmen 1 duimen 8 strepen.

dangezigt	tono	Op den 22 Augustus 1829 te Breda 15 gde luyt Infanterie	Op den 15 April 1830 te Breda Bij de legation van de 15de afdeling van den 15den April 1830 te Breda permissie tot overname van de 15de afdeling van de 15de afdeling van den 15den April 1830 te Breda te Breda 15 gde luyt Infanterie Op den 22 Augustus 1829 te Breda 15 gde luyt Infanterie Op den 15 April 1830 te Breda Bij de legation van de 15de afdeling van den 15den April 1830 te Breda permissie tot overname van de 15de afdeling van de 15de afdeling van den 15den April 1830 te Breda te Breda 15 gde luyt Infanterie
Voorhoofd	gevoerd		
Oogen	Bruin		
Neus	St. Dalmatij		
Mond	St.		
Ken	tono		
Haar	Bruin		
Wenkbrauwen	St.		
Merkbare teekenen	gevoerd		

Op den 22 Augustus 1829 te Breda 15 gde luyt Infanterie permissie tot overname van de 15de afdeling van de 15de afdeling van den 15den April 1830 te Breda te Breda 15 gde luyt Infanterie	Op den 15 April 1830 te Breda Bij de legation van de 15de afdeling van den 15den April 1830 te Breda permissie tot overname van de 15de afdeling van de 15de afdeling van den 15den April 1830 te Breda te Breda 15 gde luyt Infanterie
---	---

De leesbaarheid zal waarschijnlijk beperkt zijn, vandaar een korte samenvatting.

De ouders zijn opnieuw Heinrich en Magdalena Furrer (Forrer), de geboortedatum is opnieuw 24 juli 1799, de geboorteplaats is Ramsperg. Soldaat Ruegg is overgenomen op 1 december 1830 van de 15^e afdeling Infanterie. De laatste woonplaats was

Breda. Zijn staat van Vaderlandse dienst vermeldt dat hij bij het 31ste regiment Zwitsers gediend heeft vanaf 25 mei 1817 en dat hij korporaal werd op 21 januari 1823. Op 28 mei 1823 wordt hij opnieuw met handgeld, dat als voorschot op de nog te ontvangen soldij moet worden gezien, voor de periode van zes jaar gecontracteerd. Op 19 augustus 1827 is hij weer soldaat. Op 29 maart 1829 vertrekt hij naar de 15de afdeling infanterie, met een handgeld van vijftien gulden in de rang van korporaal. Op 22 augustus ontvangt hij de bronzen medaille. Op 26 oktober 1830 wordt hij bevorderd tot sergeant. In december 1830 wordt hij als gevolg van een aanschrijving van het departement van oorlog ingeschreven in de 18de afdeling Infanterie. Hij ontvangt het Metalen Kruis op 5 april 1831 i.v.m. met het dienst doen bij het mobiele leger om de Belgische Opstand neer te slaan. Hij dient in de jaren 1832, 1833 en 1834 in België. Op 15 april 1835 wordt hij gepasporteerd wegens expiratie van dienst op basis van de aanschrijving van het Ministerie Van Oorlog (MVO) van 6 april 1835. In huidige termen: hij zwaaide af.

Onderscheidingen

Heinrich Ruegg heeft dus twee onderscheidingen gekregen, namelijk het bronzen medaille en het metalen kruis. Alle Zwitserse militairen kregen bij het opheffen van de Zwitserse regimenten de bronzen medaille en alle militairen die deelgenomen hebben aan de tiendaagse veldtocht het metalen kruis. Van de dragers van het metalen kruis is een overzicht, maar hierop ontbreekt Heinrich Ruegg. Navraag bij de familie Nijhuis leverde helaas alleen maar op dat beide onderscheidingen niet (meer) in de familie zijn. Over het metalen kruis wordt het volgende geschreven door J.G. Kikkert: *“Op 8 augustus hadden de Nederlanders hun tactiek veranderd. Zij trachtten niet langer regelrecht tot Hasselt door te dringen, maar probeerden nu de legermacht van generaal Daine met een grote boog in een tangbeweging te omsingelen. ... Intussen konden de Nederlanders na een kort vuurgevecht bij Curingen zonder al te veel moeite Hasselt binnendringen. Generaal Daine was toen al begonnen aan de terugtocht naar Luik. De opdringende brigade van generaal Boreel kreeg enkele kilometers voor Hasselt contact met de Belgische achterhoede.*

Tijdens dit gevecht, dat door Boreel eigenlijk te vroeg werd afgebroken, verloren de Belgen zeven stukken geschut. Uit het metaal van deze vuurmonden zijn later de herinneringsmedailles geslagen, de aan alle deelnemers aan de Tiendaagse Veldtocht, tezamen met een herinneringscertificaat, werden uitgereikt”.

Ik betwijfel of dat wel helemaal correct is. Er wordt namelijk ook beweerd dat het onmogelijk is om uit het harde materiaal van kanonnen medailles te slaan. Andere geschiedkundigen melden dat het om twee of om drie buitgemaakte kanonnen gaat. Enige romantiek is zo goed als zeker verbonden met het metalen kruis. Maar het moet goed mogelijk geweest zijn om het materiaal van de kanonnen als basismateriaal te gebruiken voor het maken van de medaille. Verderop kom ik hier nog zijdelings terug.

Heinrich Ruegg en de Tiendaagse Veldtocht

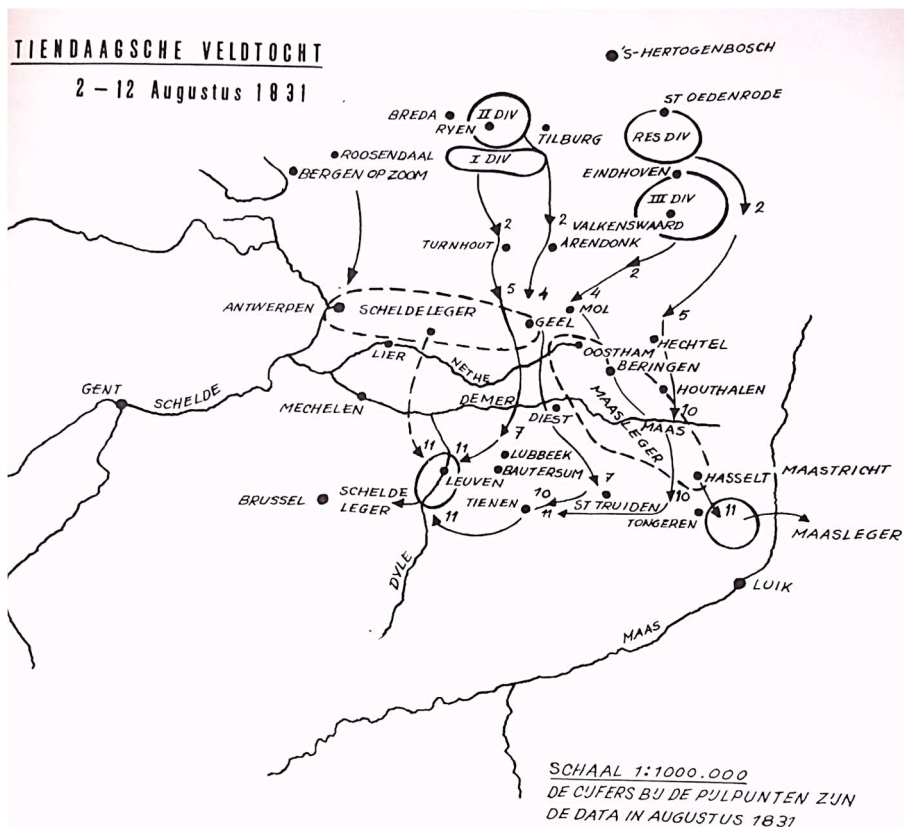
Enkele keren zien we in de stukken dat de laatste verblijfplaats van Ruegg in Breda is geweest. De 18de afdeling infanterie was bij de Tiendaagse Veldtocht ingedeeld bij de 2^e divisie . Op 1 augustus 1831 waren de schutterijen van de 2de divisie gelegerd in de plaatsen Hilvarenbeek, Diesen en het Kamp Rijen. Heinrich verbleef zo goed als zeker in de garnizoensplaats Breda.

Hiernaast is een kaartje opgenomen, ontleend aan een artikel van H. Amersfoort in *Armamentaria*16.

De 2^e divisie ondernam de volgende tocht: Rijen-Arendonk-Geel-Diest-Sint Truiden-Tienen-Leuven. Leuven werd ingenomen. Dat was tevens het eind van de Tiendaagse Veldtocht, die duurde van 2 tot en met 12 augustus 1831. Reden om de veldtocht te beëindigen en niet verder te trekken naar Brussel was de komst van Franse troepen (50.000 tot 70.000 man sterk) in België en de vrees een nederlaag te lijden en daardoor België te verliezen.

Uit beschrijvingen weten we dat sommige milities nauwelijks voldoende uitgerust waren en dat de vechtlust om tegen katholieke Belgen te vechten vanuit katholieke streken in

Nederland niet bijzonder groot was. Veel katholieken en hun leiders waren bang dat hun vrijheid door de afscheiding van België terug zou gaan in de tijd van voor 1795. Le Sage ten Broek, notaris en journalist, formuleerde het als volgt: "Een afscheiding zou noodlottig zijn voor de katholieke godsdienst".

Echter de vrijwilligers van de Haarlemse schutterij beklaagden zich in 1830 bij de minister: ze waren niet gekomen om te dienen maar om te vechten tegen de Belgen. De inzetbaarheid van de schutterijen was in 1830 niet groot. Dat kwam ook doordat er in sommige plaatsen in het land geen kader was om de milities/schutterijen op te leiden. Maar voor de veldtocht waren ze na ca. 8 maanden training goed voorbereid en behoorlijk bewapend.

De 2de divisie infanterie was als volgt samengesteld:

Compagnie Vrijwillige Utrechtse Jagers

- 1ste Bataljon van de 2de Afdeling Gelderse Schutterij
- 1ste Bataljon der 7de Afdeling Infanterie
- 2de Bataljon van de 7de Afdeling Infanterie
- 1ste Bataljon der 12de Afdeling Infanterie
- 2de Bataljon der 12de Afdeling Infanterie

Compagnie Koninklijke Jagers

- 2de Bataljon van de 2de afdeling Infanterie
- 3de Bataljon der 18de Afdeling Infanterie
- 1ste Bataljon der 18de Afdeling Infanterie
- 2de Bataljon der 8de Afdeling Infanterie.

De eerste vijf vormden de 1ste brigade, de overige de 2de brigade.

De divisie bestond samengevat dus uit de volgende bataljons: 8 leger, 5 schutterij en 2 vrijwilligers. De commandant was luitenant-generaal hertog Bernard van Sachsen-Weimar. Generaal majoor Des Tombe gaf leiding aan de 1ste brigade, kolonel Bagelaar voerde het bevel over de 2de brigade. Het hoofdkwartier lag in Rijen. Het aantal manschappen was 9300. Het was de sterkste divisie wat betreft de samenstelling: er was maar één bataljon schutters. Het totaal aantal personen dat diende in het Nederlandse veldleger bedroeg ruim 37.000 man zonder de staven. Daarnaast waren er in totaal nog eens 18000 manschappen die gelegerd waren in Staats Vlaanderen, Antwerpen en Maastricht.

Dat verleidde me, terugdenkend aan de metalen kruizen die gemaakt zijn uit de kanonnen, om een rekensommetje te

maken. Stel dat er in elk metalen kruis 10 gram brons zou zitten dat afkomstig zou zijn door de Boreel buitgemaakte kanonnen, dan zou er voor het veldleger incl. de staven ca. 400 kg brons nodig zijn geweest. Bij een aantal van zeven veroverde kanonnen is mogelijk, maar bij twee?

Op een aantal plekken is tijdens de Tiendaagse Veldtocht door de 2de divisie behoorlijk gevochten, zoals bij Tienen, Ravels, Turnhout en Leuven.

In de volgende aflevering van Twente Genealogisch volgt deel 4, het laatste, van deze bijdrage. Ik ga dan nader in op Heinrich Ruegg als veldwachter.

Een beperkte kwartierstaat van Nijhuis-Ruegg en scans van het huwelijk van Jan Willem Harwig kunt u vinden op de website.

Bronnen:

H.Ringoir De Zwitserse Regimenten in Koninklijke Nederlandse Dienst

Hubert de Vries Het symbool van de Rijkspolitie.

Van veldwachter tot gemeentepolitie <http://www.janvan.gelderstichting.nl/>
Doop-Trouw- en overlijdensboeken van de Sint Plechelmusparochie te De Lutte

GeneaBlog: Zwitserse regimenten

G.R.Hof Overijsselse Gemeenteveldwachters

J.G.Kikkert Bericht van de 10 daagse veldtocht

Hans van der Hoeven De Belgische Beroerte

FamilySearch: militaire stamboeken en huwelijks bijlagen

GahetNa Naturalisatie

Wikipedia: Zwitserland ontstaansgeschiedenis

Armamentaria afleveringen 11, 16 en 17

Historisch Centrum Overijssel toegangsnummer 25

Uitgave Historische Kring Losser: Grondstukken en Bewoners in de Marke

Losser omstreeks 1832, deel 3, en, scans van het Handboekje van Heinrich Ruegg

Robert Scheuermeier "Die Schürmeyer" (internet)

Coret De Mobiele schutterijen in de Tiendaagse veldtocht

Harry Nijhuis, Mirjam Nijhuis-Nijhuis, fam. Nijhuis Merelstraat, Peter

Nijhuis (allemaal van Rueg) mondelinge en schriftelijke informatie.

Pastoor J.G. Geerdink Kroniek van De Lutte

Pastoor J.G. Geerdink Jaarlijkse aantekeningen over Gemeente en kerk te De Lutte (manuscript)

Dr.H. Amersfoort Koning & Kanton (dissertatie 1988)

Canon van Heino: de gemeenteveldwachter

Archief "De Dree Marken" in De Lutte

Delpher: krantenartikelen en tijdschriften

H.Woolderink e.a. Historisch boerderijonderzoek in het richteramtb Oldenzaal
[Zoekakten.nl](http://zoekakten.nl)

TG nummer 1 – 2016

De volgende TG verschijnt eind maart 2016. Mocht u kopij willen aanleveren, dan is de sluitingstermijn hiervoor 14 februari 2016. Artikelen het liefst als platte tekst aanleveren, dus zonder opmaak. Foto's en dergelijke s.v.p. separaat meesturen als jpg bestand.

U kunt uw bijdrage mailen naar twentegenea@gmail.com

Waterloo en de dienstplichtigen uit de Franse tijd

Door: Hennie Kok

Inleiding

Op 17 juni 2015 was het 200 jaar geleden dat Napoleon in Waterloo definitief werd verslagen door een strijdmacht bestaande uit Engelsen, Pruisen, Hannoverianen en militairen uit de Benelux. In de periode tussen november 1813 - toen de kozakken Twente binnenvielen - en de Slag bij Waterloo werd in de Benelux een leger opgebouwd. Dat gebeurde in een aantal fasen en niet zonder de nodige problemen. Die opbouw heeft ook in Twente geleid tot een aantal moeilijkheden. Maar uiteindelijk hebben toch ongeveer 120 personen aan de slag deelgenomen, onder wie 10 personen die tijdens de Inlijving (1810 -1814) dienstplichtig waren en aan Franse zijde gevochten hadden. Wie dat tiental was en wat er met hen is gebeurd, komt hieronder aan de orde. Maar wat waren die moeilijkheden?

De moeilijkheden

De kozakkenleider Narishkin benoemde bij zijn aankomst einde 1813 te Zwolle Berend Hendrik baron Bentinck tot Buckhorst op 14 november 1813 tot provisioneel gouverneur van het departement van de Monden van den IJssel. Deze vurige Orangist begon onmiddellijk met de vorming van een leger. In het voorjaar van 1814 werden alle mannen in de leeftijd van 18 jaar tot 45 jaar opgeroepen voor een keuring. Dat leidde in Twente tot problemen; er kwamen rellen in Weerselo (Dulder) en Albergen. Inkwartieringen volgden, de inwoners moesten de kosten betalen. Burgemeester Dikkers van Weerselo beschreef wat hij hoorde als volgt:

“Al roepende en schreeuwende moest ik hooren dat ze voor geene geuzigen Prins wilden loten of vechten, maar aan de Franschen liever alle ondersteuning wilden toebrengen¹.”

---

¹ RAO Toegangsnr. 227.4 H.F.R. de France Inventaris van de archieven afkomstig uit het bezit van de familie Dikkers 1465-1890, Fragment-archief van de gemeente Weerselo 1808-1817 (1829) Inv.Nr 8 Minuten van uitgaande stukken, 1812-1814.

Deze rellen waren opmerkelijk want hoezeer de Twentse bevolking in de Franse tijd ook tegen de dienstplicht was, getuige het grote aantal dat de dienstplicht ontloofde of deserteerde, het had nooit tot rellen geleid. Vooral het katholieke bevolkingsdeel van Twente was bevreesd dat de verworvenheid van gelijkheid van godsdienst hen weer ontnomen zou worden. Ook de gegoede burgerij was niet enthousiast. Gouverneur Bentinck vroeg in september 1814 een aantal notabelen uit Oldenzaal om als Garde d'Honneur aanwezig te zijn bij het bezoek van Willem I op 7 oktober 1814 aan Zwolle. Vier leden van de familie Nieuwehuis en de heren Hommels, Kistemaker, Kock en Wilhelmi lieten het echter afweten.

Organisatie van het leger

De landmacht werd verdeeld in drie groeperingen.

A. Een beroepsleger. Dat onderdeel kon ingezet worden buiten de grenzen van het koninkrijk.

B. De Nationale Militie voor de verdediging van het eigen vaderland. Deze sectie zou bij voorkeur bestaan uit vrijwilligers en aangevuld worden door dienstplichtigen. Uiteindelijk werd vanwege het geringe animo van de vrijwilligers in Twente in totaal 1200 dienstplichtigen gerekruteerd in de periode 1814 tot 1815. Dat is 400 meer dan in de Napoleontische periode (1811 tot 1813).

C. De Landstorm voor de verdediging van de eigen streek. Twente beschikte over 18 bataljons hebbende 10.723 manschappen, 521 geweren en 8652 pieken.² De gemeente Oldenzaal beschikte over 2 bataljons en wel het veertiende onder leiding van L.L. Nieuwehuis (591 manschappen 183 geweren, 352 pieken) en het vijftiende bestaande uit Oldenzalers, Enschedeërs en Lossernaren onder leiding van D.W. Stork. De 585 militairen van dat bataljon hadden geen geweren maar wel 565 pieken. Juist de Landstorm werd het allereerst benut en met als taak het beschermen van het platteland rond Deventer tijdens de belegering van die stad.

---

² Het veel kleinere arrondissement Zwolle bestaande uit 6000 manschappen beschikte over 1460 geweren.

Het beleg van Deventer

Deventer was evenals een aantal andere vestingen als Coevorden, Naarden, Gorkum, Bergen op Zoom nog in handen van Napoleontische troepen. Geallieerde troepen belegerden die steden in de periode van januari 1814 tot begin mei 1814. De Franse commandant gaf op 26 april 1814 Deventer over aan de geallieerden. Van die periode (februari tot april 1814) is bekend hoe de Twentse Landstorm wachtdiensten moest draaien rond Deventer.³ Verzet was er niet. Dat in tegenstelling tot de landmilitie.

Het verzet

Een groot aantal dienstplichtigen kwam niet opdagen, zowel bij de keuring als bij de oproep om zich bij het leger te voegen. Bij de eerste opkomst op 26 mei 1814 lieten 59 dienstplichtigen uit Twente het afweten. Het aantal van overig Overijssel bedroeg 32. Ook bij de volgende lichteningen, zoals in november 1814, bleef het verzet voortduren. Een voorbeeld was Beuningen. Lukas Bosch, Jan Hendrik Ekelhof, Jan Olde Noordhuis en Hermen Hendrik waren onwillig of deserteerden. De laatste zelfs twee keer. Onmiddellijk werd er gestart met inkwartieringen. De angst voor die inlegering was immens groot. Zo schreef de schout van Tubbergen, Barendzen, op 30 november 1814 aan Bentinck dat Gerrit Sniijders zich aanbood om in het leger te gaan. Zijn broer was gedeserteerd en Gerrit wilde vermijden dat militairen bij zijn alleenstaande oude moeder ingekwartierd werden.

Inkwartiering was een middel dat de Fransen pas half 1813 hadden toegepast toen de onwilligheid en desertie in Twente beduidend hoger was dan in de rest van Nederland. Het nieuwe Nederlandse bewind paste het meteen toe en was trots op haar maatregel. In een schrijven stelde ze dat door die inkwartiering in Twente in 1814 in totaal 48 deserteurs en onwilligen zich weer bij het leger hadden gevoegd. Ter vergelijking: Voor de rest van Overijssel bedroeg het aantal deserteurs acht. Onder die 48 deserteurs bevonden zich geen Lossernaren. De schout van Losser, Jan Teylers, had blijkbaar zoveel invloed dat het dreigement van inkwartiering al voldoende was om de

---

³ HCO Inv.Nr. 19383 Lijsten van de mannen van de landstorm in de gemeenten, die in de maand maart bij de blokkade van Deventer waren., 1814. 1 omslag.

deserteurs tot inkeer te brengen. In november 1814 waren vier Losserse militairen gedeserteerd te weten Jan Lakerink, Jan Herm Grotenhuis, H J Nieuwe Schildkamp en Jan op de Bekke. Opgepakt moesten ze de volgende brief schrijven; hieronder als voorbeeld die van Jan Op de Bekke:

“Losser den 9 November 1814

Op het oogenblik arriveert bij ons Jan op de Bekke Treknnummer 457 gedeserteerd van het tweede Bataillon Artillerie vierde Compagnie toen gestationeert geweest te Zwolle betoont aan ons zijn leedwezen wegens zijne gedane desertie ons verzogt hebbende zijn berouw daarover aan U te kennen te geven en zo het mogelijk was in zijnen Post waarin hij gestaan heeft te herstellen.

De Schout van Losser

J Teylers”

In één geval ging het echter mis en wel bij de desertie van Herm Korte Wigger.

Het geval Jan Lange Wigger en Herm Korte Wigger

Boer Jan Lange Wigger uit Losser informeerde begin november 1814 schout Jan Teylers dat een knecht van hem Herm Korte Wigger gedeserteerd was. Hij verzocht verschoond te blijven van inkwartiering omdat Herm totaal geen familie van hem was. De schout had nog geen informatie ontvangen van die desertie en concludeerde dat de deserteur bij Jan Lange Wigger thuis was geweest en dat die wellicht hem geadviseerd had voor een onderduikadres in het Munsterland. De schout dreigde daarom met inkwartiering.

Boer Jan raakte in paniek en zonder dat Teylers het wist ging hij te rade bij de vrederechter Nieuwenhuis. Deze schreef een brief aan gouverneur Bentinck. Daarin stelde Jan Lange Wigger dat de deserteur geen familie was en dat hij Herm ergens gevonden had in het Munsterland maar de laatste weigerde met hem mee te gaan. Zijn angst verwoordde hij in de brief als volgt: *“De inkwartiering zou hem met zijne vrouw, vijf onnozele kinderen in de uiterste bekommernis storten, dewijl de onder-vinding helaas heeft geleerd dat de soldaten in deze afgelegen boerschappen op executie liggende dikwijls zeer barbaars huishoudengaan.”*

Eind november werd de schout Teylers vanuit Zwolle geïnformeerd over de brief. Hij sommeerde boer Jan onmiddellijk te komen en vroeg waarom hij hem niets verteld had. Deze laatste stelde dat een kopie op de boerderij was zoekgeraakt, maar dat zijn vrouw hem een dag tevoren had teruggevonden. Zover bekend is het niet tot inkwartiering gekomen. Opmerkelijk is dat de boerenbevolking echt wel wist hoe ze moesten omgaan met de diverse politieke instanties. Het leger was mede met deze maatregelen in 1814 gevormd en dat was nodig ook, want begin 1815 was Napoleon weer in Parijs. De keizer bouwde daar snel een leger op en trok op richting de Zuidelijke Nederlanden.

Op naar Waterloo

Op dezelfde wijze maar dan vanuit de Noordelijke Nederlanden trok een aantal Nederlandse bataljons zuidwaarts onder wie ruim 120 Twentenaren. De artilleristen Willem Peterink en Bernardus Wolsink zagen de bui al hangen. Zij namen de benen op 29 april 1815 in Nijmegen.

De Gouverneur stelde in zijn opsporingsbericht:

“Ik nodig u uit niets onbeproefds te laten, ten einde deze misdadigers welke nog aan de schandelijke misdaad van desertie hebben schuldig gemaakt, bovenal onwaardigende afkeuring van elk weldenkende verdiende in de tegenwoordige omstandigheden worden geapprehendeerd en niets onbeproefd gelaten ter hunner ontdekking terwijl de aanbengers de daartoe gestelde premie zullen kunnen ontvangen.”

Onder die 120 Twentenaren waren er 10 (5 infanterie, 1 artillerie en 4 cavalerie) die als dienstplichtigen tijdens de Inlijving gekeurd en ook daadwerkelijk in dienst waren geweest. Zij vochten dus nu in Waterloo en in daarna ook nog in Frankrijk tegen hun vroegere dienstkameraden. Hun leven was zeer verschillend en uitermate boeiend. Allereerst de vijf infanteristen

De vijf infanteristen

De schoenmaker Gerardus Johannes Bloemen was op 24 maart 1791 geboren te Almelo. Na zijn militaire keuring werd hij ingelijfd bij het 123ste Regiment van Linie en werd hij betrokken

bij de oorlog in Duitsland in 1813. Het regiment was betrokken bij de verdediging van de vesting Wittenberg waar Gerardus op 13 januari 1814 door de geallieerden werd gevangengenomen. Teruggekomen in Nederland werd hij opgenomen in het achtste Regiment infanterie. Nadat hij was afgezwaaid trouwde hij op 27 juni 1820 in Dalen met Fennechien Visser. Op 15 augustus 1846 overleed hij.

Vergelijkbaar maar toch boeiender was het leven van Gerardus Dashorst. Hij was op 1 december 1790 geboren in Herthme en vrijgeloot tijdens de keuring. Toch koos hij een lichter later als remplaçant voor het leger. Waarschijnlijk was hij al gehuwd en zat hij in geldnood. Hij verving Johannes Henricus Peuver uit Geesteren. Net als Bloemen werd hij op 9 maart militair in het 123ste Regiment van Linie, deserteerde op 27 november 1813 uit de vesting Wittenberg en sloot zich aan bij het 2de Bataljon Holland Oranje Legioen naderhand het 8ste Bataljon van Linie. In Nederland aangekomen was hij aanwezig bij het beleg van Deventer. Direct daarna op 18 mei 1814 sloot hij een contract af voor 6 jaar zodat hij als vrijwilliger deelnam aan de Slag bij Waterloo en de veldtocht tot Parijs. Hoe het verder met hem is gegaan is tot nu toe een raadsel.

Toen Jan Hilbrink op 18 november 1819 te Borne trouwde met Maria Doeschot kon hij voor verkrijging van toestemming voor het huwelijk van gouverneur Bentinck een militaire paspoort tonen (zie blz.168 : deel van het paspoort van Jan Hilbrink). Het paspoort was uitgegeven door kolonel Jan Josias Westenberg, geboren in 1764 in Goor, die in Quatre-bras en Waterloo het 5^e Bataljon nationale militie aanvoerde. Tijdens het Franse bewind was Jan eerst bij het 87ste Cohort en later bij het 147ste Regiment van Linie. Jan Hilbrink stierf op 18 november 1861. Zijn beroep was wever.

Dat beroep oefende ook de Hengelose Frederik Boerkamp uit. Volgens een doopattest was hij op 13 oktober 1790 geboren in de Achterhoek, een boerschap bij Hengelo Overijssel. Zeven getuigen hadden dit bevestigd. Want vader Jannes had de geboorte niet laten registreren omdat hij te druk was met landbouwwerkzaamheden. Tijdens de Inlijving was hij evenals

Jan Hilbrink eerst bij het 87ste Cohort toen bij het 147ste Regiment van Linie. In Silezië werd hij gedurende 1 jaar en 6 maanden gevangengehouden. Daarna sloot hij zich aan bij het Oranje Legioen en was in begin 1814 aanwezig bij de belegeringen van Gorkum, Bergen op Zoom en Antwerpen. Na Waterloo en de veldtocht in Frankrijk trouwde hij in 1819 met Geertruid Schulten. Op 6 april 1862 overleed hij.

SIGNALEMENT van *Hilbrink Jan*
 zoon van *Jannes*
 en van *Aaltje Althof*
 geboren te *Zenderen*
 op den *7 January 1788*
 lang *5 1/2* voet *Drie* duim *Drie* streck *Rond* aangezigt
Breed voorhoofd *Blauw* oogen *Spits* neus
Klein mond *Rond* kin *Lichtbruin* haar *Lichtbruin* wenkbrauwen
 merkbare teekenen

STAAT VAN DIENST.

*In het Jaar 1813 een Jaar onder de Franische Cohors
 en een Jaar onder het 147ste Regiment Infanterie
 van Liège*
*In het Jaar 1814 den 7 February gedeerturd
 Tot de Landmilitee groepen in het Jaar 1814
 den 17 Juny Engelyft als Korporaal, by het
 4de Bataillon Nationale Militie 18 Sept.
 1818 gedygndert tot fusilier.*

BEKOMENE WONDEN, GEDANE VELDTOGTEN, EN
 BIJZONDERE DADEN.

De veldtocht van den Jaar 1815 in Frankryk

Deel paspoort van Jan Hilbrink

Gerrit Cremer was op 14 april 1793 geboren te Enschede. Hij diende als dienstplichtige bij de Franse Marine. Bij terugkeer in de eerste helft van 1814 tekende hij als jager een contract voor 6 jaar in het Nederlandse leger inclusief een premie van f10. Hij werd ingedeeld bij het 4de Regiment Infanterie. Na afloop van het contract in 1820 tekende hij nieuwe contracten en wel bij de Artillerie. Tijdens de afscheiding van België verbleef Gerrit in de vesting van Maastricht en op 17 februari 1839 werd hij ziekenoppasser in het Garnizoen Hospitaal aldaar. In 1849 ging hij op basis van f91,31 jaarlijks met pensioen. In Maastricht overleed hij 12 februari 1859. Gerrit was al voor 1822 bevriend met Anna Maria Jonckbloedt. Ze kregen op 12 maart 1822 in Maastricht een meisje Maria Elisabeth geheten. Voordat Gerrit en Anna Maria op 26 november 1835 trouwden kregen ze zeker nog twee kinderen. Bij hun huwelijk hebben ze hun kinderen gewettigd.

De artillerist Bernardus Amelink

Bernardus Amelink, geboren op 3 november 1793 in Lonneker, was één van de laatste dienstplichtigen die opgeroepen werd om in het Franse leger te dienen. Hij kwam op 12 oktober 1813 aan in het 27ste Regiment Infanterie van Linie en werd bijna direct doorgezonden naar het 138ste Regiment van Linie. Wat het stamboek betreft: Bernardus is bij dat regiment niet geregistreerd wellicht was hij al gedeserteerd. In ieder geval is hij behouden teruggekeerd. Op 1 juni 1815 werd hij net als zijn maat Hermen Assink⁴ kanonnier bij het tweede Bataljon Artillerie Landmilitie. Na zijn verblijf in Frankrijk keerde hij naar Lonneker terug, bleef ongehuwd en overleed op 20 december 1864.

De vier cavalieristen

De ouders van Johannes Henricus ten Bos, Hermannus een timmerman afkomstig uit Oldenzaal en Reinella Warnink geboortig in de buurt van Hellendoorn, vestigden zich rond 1790 in Enschede. Op 9 augustus 1791 werd daar hun zoon Johannes Henricus geboren. Rond 1800 overleed reeds

---

⁴ Hermen Assink zou eind 1815 overlijden in een hospitaal te Parijs.

moeder Reinella. Hermannus hertrouwde met Thedea Lamberta te Nieuwenhuis uit Oldenzaal en in 1806 werd in Lonneker zoon Lambertus geboren. Toen vader Hermannus in 1814 stierf was Thedea hem al voorgedaan. Wellicht waren deze hectische omstandigheden reden voor Johannes Hendrikus om al vroeg - rond 1808 - vrijwilliger te worden. Niet in het Nederlandse leger onder Lodewijk Napoleon maar als lansier bij het Groothertogdom Berg.⁵ Twee andere Enschedeërs Frans en Victor Resmulder deden hetzelfde. De militaire loopbaan was indrukwekkend van 1809 tot 1810 was hij in Spanje, vervolgens in Rusland en in 1813 in Duitsland. Daarna kwam hij in het Nederlandse leger als remplaçant voor ene Oosterveltering in Dalen en was hij wachtmeester bij het Regiment Karabiniers. Over zijn leven is verder niet veel bekend. Wel is bekend dat hij, timmerman zijnde, op 25 november 1830 te Steenwijk huwde met Sibrich Ketellapper en dat het echtpaar in Enschede op 20 maart 1838 een dochter kregen genaamd Regina.

⁵ In het hertogdom waar de Grafschaft Bentheim deel uitmaakte was reeds in 1805 de dienstplicht ingevoerd.

De volgende cavalerist, die deelnam aan de Slag bij Waterloo, is Abraham te Laarhuis. Zijn leven is al uitvoerig beschreven in Twente Genealogisch⁶. Vandaar dat nu de aandacht wordt gericht op Jan Hendrik Kosters uit Delden.

Hendrik Kosters was de zoon van Christoffer Kosters en Janna Morsman. Waarschijnlijk was hij vrijgeloot voor militaire dienst tijdens de Inlijving en hoort hij dus in dit rijtje niet thuis. Maar zijn leven is door geheimzinnigheid omgeven. Allereerst wordt zijn geboortedatum buiten de militaire stamboeken nergens beschreven. Over zijn leven na 1827 is niets bekend. Op 16 februari 1814 werd hij als vrijwilliger dragonder en daarna zelfs kurassier.⁷ Na Waterloo bleef Jan Hendrik in dienst, kreeg in 1826 een bronzen medaille voor twaalf-en-half jaar trouwe dienst, maar daarna ging het mis. Hij werd veroordeeld voor diefstal. De krijgsraad van Gelderland veroordeelde hem tot 50 rietslagen, het niet meer dragen van de kokarde en 8 dagen detentie. Om strafvervolging te ontlopen, was het ook mogelijk om je in te schrijven voor dienst in Oost-Indië. Het is niet bekend of dat hier het geval is. Op 20 mei 1827 is Jan Hendrik sloopgegaan met de Neerlands Koning.

Een wat minder triest beeld levert de voor die tijd uitzonderlijk lange (1.86 m) in Ootmarsum geboren Gidion van Assen. Na aanvankelijk weerspanning geweest te zijn kwam hij als sergeant bij de keizerlijke garde. Aan het eind van de oorlog deserteerde hij en meldde hij zich op 14 februari 1814 als kurassier bij het Regiment Sytzema. Hij bleef in het leger en bouwde een verdienstelijke carrière op. Als opperwachtmeester en later als luitenant kwartiermeester vervulde hij diverse functies bij de cavalerie. Op 9 januari 1839 overleed hij te Amsterdam ongehuwd zijnde.

---

⁶ Twente Genealogisch 2015, afl. 3, blz. 87 – 90.

⁷ Dragonder: als infanterist bewapende ruiter. Kurassier: zwaar bewapende cavalerist die een borstharnas dragen.

Samenvatting

De periode tussen de komst van de kozakken in Twente in november 1813 en de Slag bij Waterloo in juni 1815 was verre van rooskleurig. De opbouw van het Nederlandsche leger was keihard en omvangrijker dan in de Franse tijd. De bevolking bood weerstand die zich uitte in rellen. De dienstplichtigen verzetten zich heftig. Op grote schaal was er sprake van onwilligheid en desertie. In die periode was er een tiental militairen dat eerst dienstplichtig was tijdens de Inlijving en dat later diende in het Nederlandse leger, van waaruit ze betrokken waren bij gevechten tegen de Fransen. Hun leven daarna was primair militair met zeer verschillende resultaten.

Bijeenkomsten 1^e helft 2016

Voor de eerste helft van 2016 zijn bijeenkomsten gepland op de volgende data:

9 januari, 13 februari, 12 maart, 9 april en 14 mei.

Alle bijeenkomsten vinden plaats in de Stephans-Hof, Grotestraat 207 te Borne.

Het vrije gedeelte van de bijeenkomsten begint om 13:00 uur.

De lezingen beginnen om **14.00 uur** en eindigen om **16.00 uur**.

Tijdens de bijeenkomsten zijn, in principe, aanwezig: het bestuur; periodieken van heemkunde verenigingen in onze regio; algemene afdelings- en NGV-informatie; onderzoeksgegevens van de NGV Contactdienst, de Genealogische Databank Twente (GDT) en de scans van onze bidprentjes.

Zie voor verdere informatie over de lezingen onze website: twente.ngv.nl en dan klikken op Afd. agenda.

Kock van Benthem

◀ Makelaars ▶

Disschopstraat 10
7571 CZ Oldenzaal
Tel. 0541 – 522022
www.kvbm.nl

**Inkoop / verkoop
Verzamel-objecten
Goud & zilver**

Opberg en verzamel-systemen voor alles wat u wilt verzamelen.

**Oude ansichten
munten - poststukken**

**INKOOP
GOUD - ZILVER
SIERADEN**

**Firma den Riet
Heutinkstrat 20
7512 Gm Enschede
Tel: 053 4312567
Email: denriet@home.nl
WWW.VERZAMELSTEK.NL
WWW.COLLECTABLE4ALL.COM
WWW.GOUD-INKOOP-ENSCHEDENL**

De Financiële Managers

**Persoonlijk maatwerk
volgens de financiële managers**

HYPOTHEEK & FINANCIERINGEN VERZEKERINGEN, BELASTING ADVIES

Reygerhofftehoek 68   Telefoon 053 4782053
7546 KC Enschede   Mobiel 0653960460
info@definancielemangers.nl
www.definancielemangers.nl

Ruim assortiment in comfort schoenen
Diverse breedtematen: E t/m M
Eerlijk advies
Uitstekende service o.a. huisbezoek
Bijna alle modellen geschikt voor eigen (steun)zolen

SCHOENMAKER
VOETCOMFORT

**ERKEND
SCHOEN
CONSULENT**

**Oostwal 6, Oldenzaal, T 0541-537011
www.schoenmaker-voetcomfort.nl**

COPY- & PRINTSERVICE
R-DESIGN

printen
digitaal
copieren

ZW PRINTS
FULL COLOR PRINTS
INBINDEN
GROOTFORMAAT FULL COLOR PRINTS TOT A0
BOUWTEKENINGEN ZW/W TOT A0
SPANDOEKEN
SNIJLETTERS
TEXTIELBEDRUKKING
DRUKWERK
GEBORTEKAARTEN
VERENIGINGSBOEKJES
SCRIPTIES
JAARVERSLAGEN
STEMPELSERVICE
FAXSERVICE
SELFSERVICE

Schuttersveld 44 - 7514 AL Enschede
(op woonboulevard Enschede)
Tel. 053-4308622 / Fax 053-4308624
e-mail: info@rdsign.nl
www.RDsign.nl

**HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN**

www.oudelandkaarten.eu

LIJSTENMAKERIJ KISTEMAKER, DRIENERBEEKWEG 30, 7557 AN HENGELO,
074-242 37 57, www.lijstenmakerijkistemaker.nl, email: info@lijstenmakerijkistemaker.nl

Nederlandse Genealogische Vereniging. Opgericht 1946.

Correspondentieadres: NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.
Bibliotheek en andere diensten: Papelaan 6, 1382 RM Weesp.

Afdeling Twente. Opgericht 1984. De afdeling omvat de volgende gemeenten:
Almelo, Avereest, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn,
Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holten, Tubbergen,
Twenterand, Wierden, Dalfsen, Olst-Wijhe, Raalte en de voormalige gemeente Bathmen.
Afdelingswebsite: <http://twente.ngv.nl>

Bestuur van de afdeling:

- Voorzitter : Jan Oude Munnink, aanspreekpunt in het bestuur m.b.t. de website,
Twente Genealogisch en Iustrum 2014. Afgevaardigde van de afdeling.
Koppelboerweg 2, 7587 NV De Lutte. 0541-511774. e-mail: koppelboer@hetnet.nl
- Secretaris : Marieken Scholten-Sijjes.
Anjelier 7, 7621 AK Borne. 074-2670256. e-mail: secretaris@twente.ngv.nl
- Penningmeester : Ben Schothuis, coördinator cursussen.
Het Loo 39, 7608 DM Almelo. 0546-862675
e-mail: penningmeester@twente.ngv.nl (functioneel) benschothuis39@gmail.com (privé)
- Lid : B.J.M. Nijkamp, webmaster.
- Lid : Jan Aaldenberg, coördinator Twentse Voorouder Dag en plaatsvervangend
afgevaardigde.
Rombout Verhulstlaan 55, 7606 SN Almelo. 0546-815950. email rails@hetnet.nl

Afgevaardigde Algemene Ledenvergadering NGV:

- Ton Boswerger, Kamille 7, 7621 AV Borne, 074-3490969, tonboswerger@kpnmail.nl

Genealogisch correspondent:

- Anton Hilgerink, Reygershøftehoek 68, 7546 KC Enschede, 053-4765253
e-mail: correspondent@home.nl

Redactie Twente Genealogisch (TG)

Paula Frieling eindredacteur, Titia Tjeerdma, Georges Schafraad en Hennie Kok .
Kopij TG: de redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen voor TG in te korten, aan te passen of te weigeren. Dit geschiedt vanzelfsprekend alleen in/na overleg met de auteur. E-mail redactie: twentegenea@gmail.com

Genealogisch Informatiecentrum Twente (GIT). Stadsarchief gemeentehuis Enschede,
Langestraat 24.

Bezorging en adreswijziging

Voor informatie over bezorging kunt u contact opnemen met de redactie van Twente Genealogisch. Adreswijzigingen, opgave nieuwe leden en opzeggingen uitsluitend naar de NGV, Postbus 26, 1380 AA Weesp.

Dit mededelingenblad wordt gratis toegezonden aan de leden van de NGV - afdeling Twente en aan de NGV-leden van andere afdelingen, die een bijkomend lidmaatschap zijn aangegaan.

Wilt u een abonnement op dit blad, maakt u dan € 12,50 over op bankrekening NL98 INGB 0005 5826 43 t.n.v. Penningmeester NGV Afd. Twente, onder vermelding van uw naam en adres.

Het in dit contactblad gepubliceerde mag slechts worden overgenomen met toestemming van de schrijver en vermelding van de bron Twente Genealogisch ISSN 138-0787.

Omslag: mevr. G. Beltman – de Groot